

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

subiectele rezolvate și explicate

Venera Burcescu
Adriana Bodiu

Coperta: Dan Zbarcea

Editor: Alexandru Mușina

© 2002, Editura „AULA”
S.C. AULA MAGNA S.R.L.
O.P. 14, C.P. 13.67, Brașov 2200
Tel/fax: 068/31.15.08
Tel: 068/32.66.47
www.aula.ro

Redactor: Georgeta Moarcăs
Corectură: Egri Zsuzsana
Culegere: Ana Rusu
Tehnoredactare: Viorel Ciama

I.S.B.N. 973-99520-1-1

grupul drago print Printed in Romania
fed print sa O societate Butan Gas

B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, București, ROMÂNIA
Telefon: 335.93.18; 335.97.47
Fax: 337.33.77

Venera BURCESCU

Adriana BODIU

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

subiectele rezolvate și explicate

ediția a III-a, revăzută și adăugită

A U L A

Cuvânt înainte

Pentru a veni în întâmpinarea nevoilor reale ale elevilor care se pregătesc pentru examenul de capacitate din 2002, am realizat această carte, care asigură recapitularea și fixarea tuturor cunoștințelor de limba și literatura română și a noțiunilor (aplicate) de teoria literaturii cerute de programa din acest an. În plus, întrucât cele **20 subiecte, rezolvate și explicate**, au fost realizate pe baza modelului elaborat de Ministerul Educației și Cercetării, se asigură și acomodarea cu specificul și exigențele examenului din acest an.

Mai mult, pentru pregătirea în vederea rezolvării celor mai dificile cerințe – încadrarea unui text într-o specie dată, definirea unei specii literare și caracterizarea unui personaj – s-au adăugat, la ediția a III-a și **definirea tuturor speciilor literare din programă și caracterizări de personaje.**

Noul model de subiect, datorat utilizării manualelor alternative, pune un mare accent pe capacitatea elevilor de a utiliza cunoștințele acumulate; cele mai multe dificultăți apar în aplicarea cunoștințelor de teorie literară, în realizarea de rezumate, comentarii literare, caracterizări de personaje, în identificarea și definirea de specii și genuri literare, de figuri de stil ș.a.m.d. De aceea, în final, am oferit și **20 propuneri** de cerințe de acest tip, pentru o mai bună acomodare cu ele (echivalentul punctelor IA și III de la fiecare subiect).

Convinse că această carte este de maximă utilitate pentru toți cei care se pregătesc pentru proba de limba și literatura română, urăm tuturor candidaților „*Succes la examenul de capacitate!*”

Autoarele

Lista de abrevieri

Ac – acuzativ
adj – adjectiv
adv – adverb
art. hot. – articol hotărât
art. nehot. – articol nehotărât
atr – atribut
c.c.l. – complement circumstanțial de loc
c.c.m. – complement circumstanțial de mod
c.c.t. – complement circumstanțial de timp
CM – circumstanțială de mod
CT – circumstanțială de timp
CL – circumstanțială de loc
CN – concesivă
CNS – consecutivă
CDȚ – condițională
CS – finală
com – comun
cop – copulativ
CZ – cauzală
D – dativ
fem – feminin
G – genitiv
inf – infinitiv
masc – masculin
N – nominativ
neart – nearticulat
neg – negativ
nr – număr
n.p. – nume predicat
pl – plural
pron – pronume
PR – predicativă
SB – subiectivă
sg – singular
tranz – tranzitiv
V – vocativ
vb – verb

Sumar

Subiectul 1.....	9
Subiectul 2.....	10
Subiectul 3.....	11
Subiectul 4.....	13
Subiectul 5.....	15
Subiectul 6.....	16
Subiectul 7.....	18
Subiectul 8.....	19
Subiectul 9.....	20
Subiectul 10.....	22
Subiectul 11.....	23
Subiectul 12.....	24
Subiectul 13.....	26
Subiectul 14.....	27
Subiectul 15.....	28
Subiectul 16.....	30
Subiectul 17.....	32
Subiectul 18.....	33
Subiectul 19.....	34
Subiectul 20.....	36
 Rezolvarea subiectului 1.....	 39
Rezolvarea subiectului 2.....	41
Rezolvarea subiectului 3.....	43
Rezolvarea subiectului 4.....	46
Rezolvarea subiectului 5.....	49
Rezolvarea subiectului 6.....	53
Rezolvarea subiectului 7.....	57
Rezolvarea subiectului 8.....	60
Rezolvarea subiectului 9.....	63
Rezolvarea subiectului 10.....	65
Rezolvarea subiectului 11.....	69
Rezolvarea subiectului 12.....	72
Rezolvarea subiectului 13.....	76
Rezolvarea subiectului 14.....	80

Rezolvarea subiectului 15.....	83
Rezolvarea subiectului 16.....	86
Rezolvarea subiectului 17.....	88
Rezolvarea subiectului 18.....	93
Rezolvarea subiectului 19.....	95
Rezolvarea subiectului 20.....	98

Specii literare (apartenența unui text la o specie literară)

Basmul (<i>Prâslea cel voinic și merele de aur</i>).....	102
Legenda populară (<i>Dreptatea lui Țepeș</i>).....	104
Schița (<i>Vizită</i> , de I. L. Caragiale).....	105
Nuvela (<i>Popa Tanda</i> , de Ioan Slavici).....	107
Romanul (<i>Baltagul</i> , de Mihail Sadoveanu).....	109
Balada populară (<i>Miorița</i>).....	112
Balada cultă (<i>Pașa Hassan</i> , de George Coșbuc).....	115
Fabula (<i>Câinele și cățelul</i> , de Grigore Alexandrescu).....	117
Doina (<i>Frunză verde magheran...</i>).....	119
Pastelul (<i>Iarna</i> , de Vasile Alecsandri).....	120
Imnul (<i>Imn lui Ștefan cel Mare</i> , de Vasile Alecsandri).....	121
Comedia (<i>O scrisoare pierdută</i> , de I. L. Caragiale).....	123

Caracterizarea personajelor

Prâslea cel voinic.....	126
D-I Goe.....	127
Popa Tanda.....	129
Vitoria Lipan.....	130
Ciobanul moldovean.....	132
Zaharia Trahanache, Nae Cațavencu, Ghiță Pristanda.....	133

Propuneri de cerințe.....	136
---------------------------	-----

SUBIECTE PROPUSE

Subiectul 1

I. Se dă textul:

„Deschizând ochii, văzu doi călugări stând unul la cap și altul la picioarele sale, neclintiți ca două statuie de bronz; se uită pe dânsul și se văzu coperit cu o rasă; pe căpătâiul său sta un potcap. Vru să rădice mâna și se împedecă în niște metanii de lână. I se păru că visează și iarăși închise ochii, dar, redeschizându-i peste puțin, văzu aceleași lucruri, metaniile, potcapul, călugării”. (Costache Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*)

1. Identificați comparația din text.
2. Rescrieți din fragmentul dat două fonetisme arhaice.
3. Numiți modul de expunere folosit în fragmentul dat.
4. Construiți un enunț în care cuvântul „umăr” să fie folosit cu sens propriu de bază și cu sens figurat.
5. Formulați ideea principală a fragmentului dat.
6. Construiți o propoziție, în care să folosiți un omonim al cuvântului subliniat din text.
7. Identificați în text patru cuvinte care să conțină diftong.
8. Verbul la gerunziu „deschizând” îndeplinește funcția sintactică de:
 - a) c.c. de cauză;
 - b) c.c. de timp;
 - c) c.c. de mod.
9. Alcătuiți un enunț în care cuvântul „niște” să aibă altă valoare morfologică decât cea din text.
10. Substantivul „metaniile” din sintagma „metaniile, potcapul, călugării” are funcția sintactică de:
 - a) c. direct;
 - b) apozitie;
 - c) atribut subst.
11. Segmentați ultima frază a textului în propoziții și realizați schema.
12. Formulați un enunț în care verbul „a părea” să fie termen regent pentru o subordonată predicativă.
13. Dați sinonime contextuale termenilor din text: „neclintiți”, „văzu”, „vru”, „visează”.
14. Subliniați forma corectă din perechile:

avanpremieră / avampremieră;

prinprejur / primprejur;

hotele / hoteluri;

eliminatoriu/eliminator.

II. Te afli în tabără. Realizează în cel mult zece rânduri o scrisoare familială. Te numești Popescu Mihai și te adresezi părinților.

III. Motivați apartenența la genul liric a următorului text literar (în cel mult 15 rânduri). Comentați interogația finală.

Veți avea în vedere următoarele:

- numirea caracteristicilor genului liric;
- prezentarea acestor caracteristici cu referire la textul dat;
- relevarea mijloacelor artistice;
- relevarea modului prin care se face simțită prezența eului liric.

„Primăvară, primăvară...

Zâmbetul întregii firi,

Dragoste de fluturi galbeni

Și de galbeni trandafiri.

Primăvară, primăvară...

Tremură luna bălaie,

Dorm doi pui de rândunică

Sub o streășină de paie.

În ungher, părăginită,

Doarme hârbul de ghitară.

Va mai fi și pentru tine

Primăvară?... ” (O. Goga).

Subiectul 2

I. A. Citiți cu atenție fragmentul de mai jos și rezolvați cerințele:

„Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea și vede că nu mă dau..., zvârr! de vreo două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chitește. Apoi începe a se aburca pe cireș în sus, zicând: „Stai măi porcane, că te căptușește ea, Mărioara, acuș!” Atunci eu mă dau iute pe o creangă, mai spre poale, și odată fac zup! în niște cânepă, care se întindea de la cireș înainte, și era crudă și până la brâu de înaltă. Și nebuna de mătușa Mărioara, după mine, și eu fuga, iepurește prin cânepă, și ea pe urma mea, până la gardul din fundul grădinei, pe care, neavând vreme să-l sar, o cotigeam înapoi iar prin cânepă, fugind tot iepurește, și ea după mine până-n dreptul ocolului, pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de lături iar gard, și hârșita de mătușa nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cât pe ce să puie mâna pe mine! și eu fuga, și ea fuga, și eu fuga, și ea fuga, până ce dăm cânepa toată palancă la pământ; căci, să nu spun minciuni, erau vreo zece-douăsprezece prăjini de cânepă, frumoasă și deasă cum îi peria, de care nu s-au ales nimica. Și, după ce facem noi trebușoara

asta, mătușa, nu știu cum, se încâlcește prin cânepă, ori se împiedică de ceva, și cade jos.” (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

1. Modul de expunere este:

- a) descrierea;
- b) narațiunea.

2. Identificați două mijloace de exprimare a oralității și explicați în cel mult patru rânduri efectul lor stilistic.

3. Comentați folosirea diminutivului „trebușoara”.

4. Identificați patru cuvinte și expresii populare.

5. Extrageți din text 5 mijloace lingvistice de realizare a comicului de limbaj.

6) Să se realizeze schema primei fraze

7) Formulați enunțuri în care cuvintele din text: „sus” și „nebuna” să aibă altă valoare gramaticală.

8) Dați sinonime contextuale termenilor: „prăpădenie”, „chitește” (cel puțin două pentru fiecare cuvânt).

9) Contrați o subordonată (la alegere) și numiți cel puțin două transformări produse.

10) Cuvântul „zvârr” este ca parte de vorbire:

- a) interjecție;
- b) verb;

și îndeplinește funcția sintactică de:

- a) predicat verbal;
- b) fără funcție sintactică

11) Formulați enunțuri în care substantivul „bulgări” în cazul Ac să îndeplinească alte 4 funcții sintactice diferite de cea din text.

12) Formulați enunțuri cu cel puțin 4 sensuri ale vb. predicativ „a fi”.

13) Explicați folosirea ghilimelelor din text.

14) Formulați enunțuri cu ortogramele: ai/a-i.

II. Dorești să te transferi la o școală din altă localitate. Formulează o cerere adresată directorului școlii. Te numești Popescu Mirel.

III. Rezumați episodul narativ al „*Amintirilor din copilărie*” din care face parte fragmentul dat la punctul I (cel mult 15 rânduri)

Veți avea în vedere:

- nararea fragmentului în ordinea desfășurării evenimentelor;
- realizarea unui text coerent, bine structurat.

Subiectul 3

I. A. Se dă textul:

*„Jelui-m-aș brazilor
De dorul fraților;*

*Jelui-m-aş florilor
De dorul surorilor;
Jelui-m-aş şi n-am cui,
Jelui-m-aş codrului,
Codrului frunzosului,
Codrului umbrosului:
Codru-i jalnic ca şi mine,
Vara trece, toamna vine,
Pică-i frunza toată bine,
Cu crengi veştede rămâne,
Maică, măiculeana mea,
Auzi-mi tu jalea mea.”
(Jelui-m-aş brazilor)*

Citiţi-l cu atenţie şi rezolvaţi cerinţele:

- 1) Demonstraţi prin trei argumente, că textul aparţine literaturii populare.
- 2) Comentaţi rolul stilistic al inversiunii formei verbale şi al repetiţiei acesteia.
- 3) Comentaţi în cel mult 5 rânduri motivul codrului.
- 4) Numiţi rima şi măsura versurilor.
- 5) Identificaţi în text o personificare.

B. Se dă textul:

„Nu aş putea jura, ce ştiu însă e că, pe când povestea, privirea lui, făcându-se şi mai adâncă, se aţintea asupra nelipsitelor inele, lung şi cu duioşie, ca şi cum acele pietre ar fi cuprins taina vieţii lui, oglindindu-i în gheaţa lor limpede şi albastră toate gândurile şi amintirile”.

Rezolvaţi cerinţele:

- 1) Cuvântul „mai adâncă” îndeplineşte funcţia sintactică de:
 - a) c.c. mod;
 - b) nume predicativ;
 - c) c. direct.
- 2) Cuvântul „lung” este ca parte de vorbire:
 - a) adverb de mod;
 - b) adjectiv.
- 3) Formulaţi enunţuri cu alte două sensuri diferite de cel din text ale cuvântului polisemantic „a oglinzi”.
- 4) Formulaţi 4 expresii care să conţină substantivul „gând”.
- 5) Caracterizaţi conform tuturor criteriilor primele 4 propoziţii din text.

- 6) Realizați expansiunea verbului la infinitiv „jura”, numind două consecințe gramaticale.
- 7) Subliniați formele corecte:
 - a) chiseaua, cheseaua;
 - b) chilug, pilug;
 - c) pioneză, piuneză;
 - d) tobogan, topogan.
- 8) Formulați enunțuri cu paronimele:

capot - capotă;
step - stepă;
strung - strungă;
rondel - rondelă.
- 9) Dați antonime următorilor termeni: captiv, nevăzut, definitiv, sancțiune.
- II. Redactează o scrisoare oficială de mulțumire în cel mult 12 rânduri adresată primarului localității natale. Te numești Popescu Ion și ești reprezentantul elevilor Școlii generale nr. 8, București.
- III. Argumentați în cel mult 10 rânduri apartenența textului de la punctul I.A. la o specie literară lirică

Subiectul 4

I.A. Se dă textul:

*„Dar calul lui Harap-Alb, îndată se răpede și el la Spân și-i zice:
– Pân-aici, Spânule! și odată mi ți-l înșfacă cu dinții de cap, zboară cu dânsul în înaltul ceriului, și apoi, dându-i drumul de acolo, se face Spânul până jos praf și pulbere. Iară fata împăratului Roș, în vâlmășagul acesta, răpede pune capul lui Harap-Alb la loc, îl încunjură de trei ori cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să steie sângele și să se prindă pielea, apoi îl stropește cu apă vie, și atunci Harap-Alb îndată învie și, ștergându-se cu mâna pe la ochi, zice suspinând:*

– Ei, da' din greu mai adormisem!

– Dormeai tu mult și bine, Harap-Alb, de nu eram eu, zise fata.” (Ion Creangă, **Povestea lui Harap-Alb**)

- 1) Identificați în text patru (4) fonetisme populare.
- 2) Identificați în text elementele fabuloase și arătați rolul acestora.
- 3) Comentați valoarea stilistică a dativului etic din sintagma „mi ți-l înșfacă”.
- 4) Identificați în text trei elemente specifice basmului.
- 5) Explicați sintagma „dormेai tu mult și bine”.

B. Se dă textul:

„Și, când colo, numai iaca ce li iese înaintea împăratului Verde, fetele sale, Spânul și toată curtea împărătească ca să-i privească. Și, văzând Spânul cât este de frumoasă fata împăratului Roș, o dată se răpede să o ie în brațe de pe cal. Dar fata îi pune atunci mâna în piept, îl îmbrânțește cât colo și zice:

– *Lipsește dinaintea mea, Spânule! Doar n-am venit pentru tine, ș-am venit pentru Harap-Alb, căci el este adevăratul nepot al împăratului Verde*”. (Ion Creangă, **Povestea lui Harap-Alb**)

Se cere:

- 1) Scrie câte un antonim pentru cuvintele: „a ieși”, „înaintea”, „a veni”, „adevărat”.
 - 2) Formulează cel puțin patru enunțuri cu termenul polisemantic „adevărat”. Pentru fiecare sens scrie câte un sinonim.
 - 3) Realizează schema sintactică a primei fraze.
 - 4) Cuvântul „mea” este:
 - a) adjectiv pron. posesiv Ac.;
 - b) adj. pron. posesiv G.;
 - c) pron. posesiv G.
 - 5) Numele predicativ din ultima propoziție a textului este:
 - a) este adevăratul nepot;
 - b) este adevăratul;
 - c) este nepot.
 - 6) Formulează enunțuri, în care interjecția predicativă să fie termen regent pentru următoarele subordonate:
 - a) c. circ. de loc;
 - b) c. indirectă;
 - c) c. circ. concesivă.
 - 7) Formulează enunțuri (4) cu expresii și locuțiuni care să conțină numere.
 - 8) Formulează enunțuri cu următoarele paronime:
 - a) a investi/a învesti;
 - b) temporal/temporar;
 - c) special/specios;
 - d) fortuit/fortat.
 - 9) Motivați folosirea cratimei în sintagma „să-i privească”.
- II.** Te numești Sorin și adresezi o scrisoare prietenului tău, Mihai. Adresa ta este: Str. Libelulei, nr. 52, Galați, iar adresa lui Mihai este: Bacău, Str. Bobocilor nr. 2.
- III.** Caracterizați un personaj dintr-un basm studiat sau citit, într-o compunere de 1-2 pagini. Veți avea în vedere:

- identificarea trăsăturilor generale ale unui personaj de basm (cel puțin patru);
- identificarea și prezentarea a patru mijloace de caracterizare a personajelor;
- ilustrarea trăsăturilor cu elemente din textul ales;
- evidențierea procedeelelor artistice.

Subiectul 5

I. A. Se dă textul:

*„Lin frunzele cad, plîng apele-n vale,
Lung buciumul toamnei în noapte răsună
Prin ramuri de tei ning molcom scânteii,
Își cerne vrăjirea văpaie de lună.
Trec nori după nori în veci călători
Pe-ntinsele șesuri în zboruri deșarte
Pe-al inimii gol s-așterne domol
Durerea trecută cu frunzele moarte“.*

(I. Pillat, *Cântec de toamnă*)

Se cere:

- 1) Comentați în cel mult patru rînduri, ideea poetică exprimată în versurile date.
- 2) Comentați rolul stilistic al adverbilor.
- 3) Identificați în text două inversiuni și rescrieți-le.
- 4) Identificați în text o personificare și comentați efectul ei stilistic în cel mult cinci rînduri.
- 5) Sintagma „lin frunzele cad“ conține:
 - a) epitet;
 - b) epitet și inversiune;
 - c) enumerație.

B. Se dă textul:

„Era adevărat că acest sergent nu încetase să se arate vesel de când venise (doar de câteva zile, înainte deci de evenimentele de ieri), dar poate că ar fi fost cazul ca tocmai evenimentele de ieri să-l fi pus și pe el nițel pe gînduri.“ (M. Preda)

Se cere:

1. Scrie 2 enunțuri pornind de la textul dat, respectând ambele cerințe:
 - a) să reflecte conținutul textului;
 - b) fiecare enunț să conțină o subordonată predicativă.
2. Motivează folosirea parantezelor în cadrul textului.
3. Realizează schema frazei.

4. Realizează enunțuri în care verbul „a fi” să aibă două valori morfologice diferite de cele din text.

5. În text există:

a) 2 locuțiuni;

b) 1 locuțiune.

Precizează felul locuțiunii (locuțiunilor).

6. Numește un cuvânt pentru a ilustra 4 tipuri de relații semantice (polisemie, sinonimie, antonimie, paronimie) și exemplifică în enunțuri.

7. Subliniază forma corectă:

a) gheto/ghetou;

b) blacheu/placheu;

c) sanda/sandală;

d) muschetar/mușchetar.

8. Funcția sintactică a cuvintelor din text: „adevărat”, „câteva”, „de ieri”, „nițel” este în ordine:

a) c.c. mod; atr. pron.; atribut adverbial; c.c. mod;

b) nume pred.; atr. adj.; atribut adverbial; c.c. timp;

c) nume pred.; atr. adj.; atribut adverbial; c.c. mod.

9. Formulează un enunț în care o subordonată subiectivă să fie introdusă prin conjuncția „de”.

II. Realizează o scrisoare (cel mult 10 rânduri) prin care îți feliciți un prieten pentru rezultatele deosebite obținute la un concurs școlar. Te numești Mirel, iar prietenul tău, Gabi.

III. Într-o compunere de una-două pagini, alcătuiește caracterizarea unui personaj dintr-un roman studiat. În redactarea compunerii vei avea în vedere:

– prezentarea a patru mijloace de caracterizare prezente în text.

– numirea a patru trăsături ale personajului.

– ilustrarea celor patru trăsături cu ajutorul textului ales.

– evidențierea unor mijloace artistice folosite în caracterizare (procedee artistice, moduri de expunere, expresivitatea unor structuri gramaticale).

Subiectul 6

I. A. Se dă textul:

„– Te mai doare nasul, pușorule? întreabă mam'mare.

– Nu... răspunde Goe.

– Să moară mam'mare?

– Să moară.

- *Ad', să-l pupe mam'mare, că trece! și-l pupă în vârful nasului, apoi, așezându-i frumos beretul:*
- *Parcă-i șade mai bine cu beretul!... zice mam'mare scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.*
- *Cu ce nu-i șade lui bine? adaogă tanti Mița, și-l scuipă și dumneaei, și-l sărută.*
- *Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum!... Auzi d-ta! pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată". (I. L. Caragiale, D-I Goe...)*

Rezolvați cerințele:

1. Numiți modul de expunere utilizat în textul dat.
2. Numiți personajele ce apar în textul dat.
3. Treceți fragmentul în vorbire indirectă.
4. Motivați folosirea punctelor de suspensie.
5. Folosiți cuvântul „dulce” cu alt sens decât în text.

B. Citiți cu atenție și rezolvați cerințele:

6. Motivați folosirea apostrofului.
7. În enunțul „că prea e nu știu cum” există:
 - a) două propoziții;
 - b) o singură propoziție;

Motivați pe scurt răspunsul.

8. Cuvântul „și” din sintagma „și dumneaei” este:
 - a) conjuncție copulativă;
 - b) conjuncție adversativă;
 - c) adverb fără funcție sintactică.

9. Formulați enunțuri cu alte 2 valori morfologice diferite de cea din text ale cuvântului „dulce”.

10. Formulați enunțuri (4) cu alte sensuri ale cuvântului „a așeza”.

11. Dați sinonime neologice următoarelor expresii: „a se da bătut”, „a da ortul popii”, „ca scos din cutie”, „cu capul în nori”.

12. Identificați în text subordonatele circumstanțiale. Rescrieți-le, precizând felul lor.

13. Funcția sintactică a adjectivului „foarte supărată” este:
 - a) c.c. mod;
 - b) atr. adj;
 - c) nume pred.

14. Introduceți prin conjuncția subordonatoare „să” patru subordonate diferite.

II. Concepeți o telegramă de cel mult 12 cuvinte adresată părinților. Vă numiți Sorin Ionescu.

III. Într-o compunere de 1-2 pagini argumentați că un text studiat constituie o fabulă. În redactarea compunerii veți avea în vedere:

- prezentarea a patru elemente specifice fabulei;
- relevarea tipurilor umane din text;
- realizarea artistică;
- evidențierea finalității moralizatoare a fabulei.

Subiectul 7

I.A. Se dă textul:

*„De aş şti că mă vei şi omorî, nu pot să tac. Ieri, când voiam să intru, o jupâneasă cu trei copii s-au aruncat înaintea rădvanului meu şi m-au oprit arătându-mi un cap ţintuit în poarta curţii. «Ai să dai samă, doamnă!» îmi zise, «că laşi pre bărbatul tău să ne taie părinţii, bărbatii şi fraţii. Uită-te, doamnă, acesta-i bărbatul meu, tatăl copiilor acestora, care au rămas săraci! Uită-te!» şi îmi arăta capul sângeros”. (C. Negruzzi, *Alexandru Lăpuşneanul*)*

Se cere:

1. Selectați 2 arhaisme (unul lexical şi celălalt morfo-sintactic).
2. Numiți modurile de expunere din text.
3. Comentati rolul antepunerii subordonatei în prima frază a textului.
4. Identificați repetiția din text şi explicați rolul acesteia.
5. Numiți două trăsături de caracter ale personajului ce reies din acest fragment.

B. Din textul de mai sus (de la punctul I.A.):

6. Selectați 2 cuvinte ce conțin diftong.
7. Realizați schema sintactică a primei fraze a textului.
8. Analizați morfo-sintactic cuvintele: „cu cinci copii”, „un cap”, „doamnă”, „tatăl”, „săraci”.
9. Alegeți şi motivați varianta corectă:
 - a) dizenterie; genoflexiune; preerie;
 - b) dizenterie; genoflexiune; prerie;
 - c) dizenterie; genuflexiune, prerie.
10. Exemplificați altă valoare morfologică a verbului „a rămâne”, decât în text.
11. Alcătuiți enunțuri în care să exemplificați funcțiile sintactice ale numeralului ordinal „al cincilea” cu valoare substantivală, în cazul acuzativ (patru funcții).
12. Dați exemple în enunțuri de alte patru locuțiuni verbale care să conțină verbul „a da”.

13. Identificați în textul de la II.A o subordonată circ. de timp și o circ. de cauză.

14. Dați sinonime contextuale următorilor termeni: „țintuit”, „săraci”, „să taie”, „tatăl”.

II. Sunteți președintele unui cenaclu literar. Adresați o invitație unui scriitor care să participe la o ședință a cenaclului. Vă numiți Ana Sima.

III. Numiți cel puțin trei mijloace de caracterizare indirectă a unui personaj și exemplificați-le referindu-vă la o operă studiată.

Veți avea în vedere:

- prezentarea mijloacelor indirecte de caracterizare ale unui personaj;
- identificarea mijloacelor indirecte de caracterizare în opera aleasă;
- exemplificarea cu elemente din textul ales a mijloacelor indirecte de caracterizare.

Subiectul 8

I. A. Se dă textul:

*„Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreau, răspunse Lăpușneanul, a căruia ochi scântiară ca un fulger, și dacă voi nu mă iubiți, eu vă iubesc pe voi, și voi merge ori cu voia, ori fără voia voastră...” (C. Negruzzi, **Alexandru Lăpușneanul**)*

1. Numiți două trăsături ale personajului care se desprind din acest fragment.

2. Identificați elementele lingvistice arhaice și comentați în cel mult patru rânduri rolul lor.

3. Comentați rolul fragmentului aparținând planului naratorului (vorbirii indirecte) în contextul replicii personajului.

4. Exemplificați sensul figurat al substantivului „fulger” în cel puțin alte patru expresii.

5. Creați o metaforă care să folosească sensul figurat al cuvântului „tunet”.

B. Citiți cu atenție textul anterior (de la punctul I.A.) și rezolvați cerințele:

6. Realizați schema primelor 4 propoziții.

7. Pronumele relativ „a căruia” îndeplinește funcția sintactică de:

- a) atribut adjectival;
- b) atribut pronominal;
- c) subiect.

8. Găsiți în text un cuvânt care are două valori morfologice.

9. Introduceți cuvântul „voia” în două locuțiuni verbale și formulați enunțuri cu ele.

10. Treceți verbul „a iubi” la diateza pasivă, modul indicativ, prezent și formulați un enunț.

11. Demonstrați caracterul pleonastic al următoarelor sintagme:

- a) primă prioritate;
- b) a-și aduce aportul;
- c) aversă de ploaie;
- d) protagonist principal.

12. Introduceți prin conjuncția „dacă” alte 4 subordonate diferite de cea din text.

13. Exprimați o idee a fragmentului dat într-o frază construită după schema:

- 1. PP.
- 2. CD (1) și 3. CD (1).
- 4. CV (2)

14. Substantivul precedat de prepoziție „cu voia” îndeplinește funcția sintactică de:

- a) c.c. mod;
- b) c. indirect;
- c) c. direct.

II. Vă numiți Soroiu Ștefan. Realizați o cerere adresată conducerii școlii prin care solicitați acordarea bursei sociale în anul școlar 2001–2002.

III. Exemplificați în cel mult 20 de rânduri pe un text cunoscut caracteristicile nuvelei ca specie literară.

Veți avea în vedere:

- veți defini corect conceptul de nuvelă;
- veți identifica în textul ales trăsăturile speciei;
- veți ilustra aceste trăsături prin referire la nuvela aleasă.

Subiectul 9

I. A. Se dau versurile:

*„Mărire, adorare, ingenunchere ție,
Gigant din alte timpuri, fruntaș între eroi,
Mihai,/ Frate de arme cu dalba vitejie,
Oaspe de bronz scump nouă, sosit iar printre noi!”*

Rezolvați cerințele:

- 1. Comentează efectul stilistic al enumerației din primul vers.
- 2. Arătați care este rolul hiperbolei în aceste versuri.
- 3. Identificați două epitete și rescrieți-le.
- 4. Numiți figura de stil folosită în debutul textului.
- 5. Numiți rima versurilor.

B. Se dă textul:

„Bălosu se așeză ca și în seara trecută pe cealaltă stănoagă, dar de astă dată nu zise nimic, aștepta să înceapă vecinul vorba, fiindcă nu era plăcut să ți se strige în gura mare că ai datorii și, cum Bălosul avea de gând să-l întrebe din nou despre locul de casă, nu vroia să lase să se creadă că îl urmărește pe vecin la strâmtoare”. (M. Preda – Moromeții)

Se cere:

1. Dați sinonime cuvintelor din text: „stănoagă”, „datorii”, „a întreba”, „a urmări”.
2. Identificați subiectivele din text și rescrieți-le.
3. Formulați enunțuri cu alte valori morfologice decât cele din text ale următoarelor cuvinte: „nimic”, „plăcut”, „cum”, „vecin”.
4. Alcătuiți familia lexicală a termenului „seară”(cel puțin patru cuvinte).
5. Imaginați un scurt dialog între personajele amintite în text care să poată continua fragmentul dat (cel mult 4 rânduri).
6. Subliniați paronimul potrivit:
 - a) teren petrolier/petrolifer;
 - b) comentariu literar/literal;
 - c) cabinet dentar/dental;
 - d) aparat fiabil/friabil.
7. Alcătuiți enunțuri cu paronimul nesubliniat din exemplele de la punctul 6.
8. Analizați morfo-sintactic cuvintele: „trecută”, „de astă dată”, „în gura mare”, „la strâmtoare”.
9. Formulați un enunț cu pronume reflexiv fără funcție sintactică. Explicați.

II. Imaginați o scrisoare oficială de mulțumire (cel mult 10 rânduri) adresată fostei învățătoare cu prilejul încheierii activității didactice. Vă numiți Stan Liviu și locuiți în Timișoara, str. Libertății nr. 5. Vă adresați în numele clasei a VII-a B.

III. Se dau versurile:

„Mărire, adorare, ingenunchere ție,
Gigant din alte timpuri, fruntaș între eroi,
Mihai! Frate de arme cu dalba vitejie,
Oaspe de bronz scump nouă, sosit iar printre noi!
Copiii se simt oameni, bătrânii-ntineresc:
Și umbre înarmate prin aer se-ntrunesc.
Azi, noi, românii, cu toții pătrunși de o nouă viață,
Umbriți de al tău nume feeric, legendar,

*Cu-o falnică uimire stăm, te privim în față,
Căci tronul tău prin seculi a devenit altar.
Și vulturul cu zboru-i din ceruri te-ncunună,
Țintind în zare ochii l-apus, la răsărit,
Și codrii, antici marturi de glorie străbună,
Se mișcă-n zgomot mare de freamăt oțelit,
„Ce este-n România? Ce vifor o pătrunde”?
Întreabă pe Danubiu, Balcanul spăriat.
„Sînt Paștele române!” Danubiul răspunde:
„Privește! Mihai Bravul în bronz a reînviat”.*

1. Demonstrați că textul dat este odă.

Subiectul 10

I.A. Citiți cu atenție textul de mai jos, pentru a răspunde următoarelor cerințe:

*„Ghirai cade pe gânduri, lăsându-și capu-n pept
Și îmblânzindu-și glasul: O! Dan, om înțelept!
Te știu de mult pe tine, cunosc al tău renume,
Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume,
Pe mulți tătari cuprins-ai de-ai morții reci fiori!” (Vasile Alecsandri,
Dan, căpitan de plai)*

1. Explicați rolul stilistic al interjecției.
2. Comentați folosirea repetiției „mă lasă, lasă” și motivați.
3. Numiți modurile de expunere din text.
4. Explicați înțelesul versului: „Căci are să renască mai fragedă la anul!”.
5. Identificați o metaforă din text și explicați-o.

B. Se dă textul:

*„Realitate¹ de care² nu mă îndoiesc³ este⁴ că⁵ dacă⁶ îți scrie⁷ și din
când în când⁸, înseamnă⁹ că¹⁰ nu te-a uitat¹¹ încă¹² și¹³ că¹⁴ i-gr face¹⁵, /poate,
plăcere¹⁶ să vă revedeți după o atât de lungă despărțire.”*
Se cere:

1. Realizează schema frazei.
2. Sintagma „din când în când” este:
 - a) loc. prepozițională;
 - b) loc. adv. de mod;
 - c) loc. adv. de timp.
3. Analizează morfo-sintactic următoarele cuvinte din text: „îți”, „plăcere”, „atât de”, „din când în când”.
4. Extrage din text trei cuvinte derivate și explică procesul de formare.

Cu-o falnică uimire stăm, te privim în față,
Căci tromul tău prin seculi a devenit altar.
Și vulturul cu zboru-i din ceruri te-ncunună,
Țintind în zare ochii l-apus, la răsărit,
Și codrii, antici marturi de glorie străbună,
Se mișcă-n zgomot mare de freamăt oțelit,
„Ce este-n România? Ce viitor o pătrunde”?
Întreabă pe Danubiu, Balcanul spăriat.
„Sint Paștele române!” Danubiul răspunde:
„Privește! Mihai Bravul în bronz a reînviat”.
1. Demonstrați că textul dat este odă.

Subiectul 10

I.A. Citiți cu atenție textul de mai jos, pentru a răspunde următoarelor cerințe:

„Ghirai cade pe gânduri, lăsându-și capu-n pept
Și îmblânzindu-și glasul: O! Dan, om înțelept!
Te știu de mult pe tine, cunosc al tău renume,
Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume,
Pe mulți tătari cuprins-ai de-ai morții reci fiori!” (Vasile Alecsandri,
Dan, căpitan de plai)

1. Explicați rolul stilistic al interjecției.
2. Comentați folosirea repetiției „mă lasă, lasă” și motivați.
3. Numiți modurile de expunere din text.
4. Explicați înțelesul versului: „Căci are să renască mai fragedă la anul!”.
5. Identificați o metaforă din text și explicați-o.

B. Se dă textul:

„Realitate¹ de care nu mă îndoiesc² este³ că dacă îți scrie¹ și din
când în când, înseamnă³ că nu te-a uitat încă și că i-ar face¹ / poate,
plăcere¹ să vă revedeți după o atât de lungă despărțire.”
Se cere:

1. Realizează schema frazei.
2. Sintagma „din când în când” este:
a) loc. prepozițională;
b) loc. adv. de mod;
c) loc. adv. de timp.
3. Analizează morfo-sintactic următoarele cuvinte din text: „îți”, „plăcere”, „atât de”, „din când în când”.
4. Extrage din text trei cuvinte derivate și explică procesul de formare.

5. Formulează enunțuri cu alte patru sensuri ale verbului polisemantic „a face”. Precizează sensurile prin sinonime.
6. Alcătuieste propoziții, în care adjectivele: „ajuns”, „adus”, „înfipt” să aibă două sensuri. Precizează aceste sensuri prin sinonime.
7. Pe baza elementelor oferite de fragmentul dat, alcătuieste un scurt dialog cu care s-ar putea continua textul! (Dialogul să conțină cel mult 4 replici).
8. Explică folosirea primelor două virgule din text.
9. Formulează un enunț în care cuvântul „plăcere” să îndeplinească altă funcție sintactică decât cea din text.
- II. Te afli într-o tabără la mare. Redactează o scrisoare adresată unui prieten (cel mult 10 rânduri). Te numești Gabi, iar prietenul tău, Sandu.
- III. Scrieți o compunere de una-două pagini, în care să argumentați apartenența la specie a unei schițe studiate, din manualul utilizat la clasă. În redactarea compunerii, veți avea în vedere următoarele repere:
 - evidențierea ipostazei naratorului în schița selectată;
 - identificarea în text, a patru caracteristici ale speciei literare;
 - ilustrarea caracteristicilor pe textul ales;
 - sublinierea rolului mijloacelor artistice.

Subiectul 11

I.A. Se dă textul:

*„Au fost odată-ntr-o școală de provincie doi buni camarazi: Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu. Amândoi erau potriviți la-nvățătură și la purtare. Niță însă se deosebea, și nu numai de Ghiță, dar chiar de toți copiii ceilalți, prin talentul lui la scris. De care se minuna cu drept cuvânt toată lumea”. (I. L. Caragiale, **Triumful talentului**)*

Se cere:

1. Precizați cărui moment al subiectului aparține fragmentul dat.
2. Motivați răspunsul dat la punctul 1.
3. Formulați ideea principală și ideile secundare ale fragmentului.
4. Motivați folosirea semnului de punctuație, „:”.
5. Comentați succint, numele proprii folosite.

B. Se dă textul:

„Dar fără îndoială că în cele din urmă s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat, pentru că simțeam în mine a nemulțumire și o căință, ori de câte ori te părăseam.”

Se cere:

1. Schema primelor patru propoziții din text.
2. Construiți un enunț, în care verbul din propoziția 4 să fie la diateza reflexivă.

3. Formați familia lexicală a cuvântului „a mulțumi” (cel puțin 4 cuvinte).
 4. Formulați un enunț în care locuțiunea adverbială „fără îndoială” să nu aibă funcție sintactică.
 5. Formulați fraze în care o subordonată subiectivă să aibă ca termen regent:
 - a) verb predicativ personal;
 - b) verb predicativ impersonal, d. activă;
 - c) verb pers., pred. d. pasivă;
 - d) verb copulativ impersonal.
 6. Alcătuiți enunțuri cu omonimele: mină, franc, golf, cală.
 7. Formulați enunțuri cu două locuțiuni adjectivale și cu două locuțiuni prepoziționale.
 8. Funcția sintactică a următoarelor cuvinte din text: „ceea ce”, „o nemulțumire” este, în ordine:
 - a) c. direct, c. direct;
 - b) subiect, c. direct;
 - c) subiect; subiect.
 9. Formulați enunțuri cu patru sensuri ale polisemantismului „a tăia”.
- II.** Vă numiți Florescu Silviu. Formulați o cerere adresată conducerii școlii prin care solicitați acordarea unei burse sociale.
- III.** Pornind de la definiția comediei, demonstrați că o operă dramatică studiată de voi se încadrează în această specie. Expunerea nu va depăși două pagini.
- Veți avea în vedere:
- definirea corectă a speciei literare;
 - identificarea în textul avut în vedere a particularităților speciei;
 - încadrarea în spațiul acordat;
 - respectarea normelor de punctuație și ortografie actuală.

Subiectul 12

I. A. Citește cu atenție textul de mai jos, pentru a răspunde următoarelor cerințe.

„Păsări-Lăți-Lungilă se ie atunci după Harap-Alb și pornesc tușșese înainte, și pe unde treceau, pârjol făceau: Gerilă potopea pădurile prin ardere; Flămânzilă mânca lut și pământ amestecat cu humă, și tot striga că moare de foame; Setilă sorbea apa de prin bălți și iazuri, de se zbăteau peștii pe uscat și țipa șarpele în gura broaștei de secetă mare ce era acolo; Ochilă vedea toate cele ca dracul și numai înghețai ce da dintr-însul.” (I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

1. Identificați în textul dat elementele reale și fabuloase.
 2. Comentați succint numele personajelor.
 3. Precizați care sunt personajele din text.
 4. Identificați în text două expresii populare.
 5. Alcătuiți enunțuri în care semnele de punctuație menționate să aibă valorile expresive cerute:
 - punctele de suspensie să sugereze emoția vorbitorului;
 - punctele de suspensie să exprime ironia;
 - semnul exclamării să sugereze emoția și uimirea;
 - semnul întrebării și al exclamării să exprime uimirea.
 6. Selectați din text cuvintele compuse și explicați cum s-au format.
 7. Substantivul „de foame” îndeplinește funcția sintactică de:
 - a) c. indirect;
 - b) c.c. de cauză.
 8. Schema sintactică a frazei subliniate (culeasă cu litere îngroșate).
 9. Cuvântul „tot” este:
 - a) adverb fără funcție sintactică;
 - b) adverb cu funcție sintactică de c.c. mod;
 - c) pronume nehotărât.
 10. Diferențiați semantic în enunțuri formele de plural ale următoarelor substantive: „bandă”, „soră”, „ghiveci”, „cămin”.
 11. Introduceți prin conjuncția „de” alte patru subordonate diferite de cea din text.
 12. Analizați morfologic cuvintele prin care se exprimă primele patru complement circumstanțiale.
 13. Formulați enunțuri în care pronumele relativ „ce” să introducă alte 4 subordonate diferite de cea din text.
 14. Dați sinonime și antonime cuvintelor: „apus”, „fertil”, „strămoș”, „plafon”.
- II.** Te numești Gabi. Locuiești în Craiova. Imaginează o scrisoare de felicitare adresată unui prieten cu ocazia zilei sale de naștere. Numele prietenului este Simion.
- III.** Scrieți o compunere de una-două pagini în care să argumentați apartenența la specie a unui basm studiat, din manualul utilizat la clasă.
- În redactarea compunerii, veți avea în vedere următoarele repere:
- evidențierea ipostazei naratorului în basmul selectat;
 - identificarea în text a patru caracteristici ale speciei literare;
 - ilustrarea caracteristicilor pe textul ales;
 - sublinierea rolului mijloacelor expresive.

Subiectul 13

I.A. Se dă textul:

„De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Și-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo lângă izvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet.
Pare că și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,
Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.” (Mihai Eminescu,
Călin (file din poveste))

1. Identificați în textul dat un epitet personificator și unul cromatic.
2. Identificați o imagine auditivă și rescrieți-o.
3. Comentați sintagma „pădure de argint“.
4. Precizați sensul cuvântului „vecinici“.
5. Precizați rima și măsura versurilor.
- B. 6. Precizați valoarea morfologică a cuvântului „de” în cele două apariții din primul vers.
7. Substantivul cu prepoziție „de omăt” îndeplinește funcția sintactică de:
 - a) c.c. mod;
 - b) c. ind.;
 - c) nume predicativ.
8. Realizați schema frazei.
9. Dați antonime următorilor termeni: „departe”, „vecinici”, „suspină”, „vrajă”.
10. Explicați formarea cuvântului „albind”.
11. Identificați în text un cuvânt, care să conțină hiat.
12. Introduceți cuvântul „înainte” în două locuțiuni diferite și formulați enunțuri cu acestea.
13. Analizați morfo-sintactic toate cuvintele din sintagma „cu a glasului lor vrajă”.
14. Subliniați paronimul potrivit în sintagmele:
 - a) expozeul/expoziția savantului;
 - b) anuarul/anualul societății;
 - c) flagrant/fragrant delict;
 - d) conjunctură/ coniectură favorabilă.
- II. Adresați o invitație unei personalități din localitatea voastră cu ocazia organizării unei festivități în cadrul școlii voastre. Invitația o adresați în numele colectivului clasei din care faceți parte.
- III. Scrieți o compunere de una-două pagini în care să argumentați apartenența la specie a unei balade populare. Veți avea în vedere următoarele repere:

- evidențierea ipostazei naratorului;
- identificarea, în text, a patru caracteristici ale speciei literare;
- ilustrarea caracteristicilor pe textul ales;
- sublinierea rolului mijloacelor expresive.

Subiectul 14

I. A. Se dau versurile. Citiți cu atenție și rezolvați cerințele.

*„O plajă fără margini, și în zare
Stă marea aspră, întunecată și grea.
Nimeni nu trece – nimeni nu tresare,
Toate se caută-n inima mea.*

*Pe nisipul întins cresc spini,
Spini cu frunzele grele de pluș
Și cu flori de-o aromă ciudată,
Și răsar scoici albe, sidefii,
În care marea șușotește câteodată.*

*Bărci mari și negre se-nșiruie pe țărm
Ca niște delfini adormiți –
Mai departe pustiul străbate,
Și tăceară ca o ceață nevăzută,
Plutind din larg se-așează peste toate.”*
(A.E. Baconsky, *Țărm singuratic*)

1. Explicați triplul epitet din versul al doilea.
2. Identificați o comparație din text.
3. Creați o altă comparație, păstrând termenul de comparat.
4. Stabiliți măsura versurilor.
5. Identificați în text două cuvinte folosite cu sens figurat. Formulați apoi două enunțuri cu sensul propriu al acestora.

B.

6. Construiți patru enunțuri cu sensuri diferite ale cuvântului „limpede”.
7. Formați familia lexicală a termenului „vorbă” (cel puțin 6 cuvinte).
8. Realizați schema sintactică a strofei a doua.
9. Realizați expansiunea unui atribut și numiți două dintre transformările produse.
10. Analizați morfo-sintactic cuvintele: „în zare”, „nimeni”, „în care”, „ca niște delfini”.

11. Folosiți în contexte cuvântul „a” cu patru valori morfologice diferite.

12. Identificați în text două cuvinte care să conțină diftong și două cuvinte care să conțină hiat.

13. Dați sinonime cuvintelor: a bănuî, prilej, vinovat, întâmplător.

14. Găsiți în text patru cuvinte, care pot avea altă valoare gramaticală. Formulați enunțuri cu acestea.

II. Vă numiți Apostolescu Ion. Concepeți o telegramă adresată unui prieten, de cel mult 10 cuvinte.

III. Se dau versurile:

*„Aburii ușori ai nopții ca fantasme se ridică
Și plutind deasupra luncii printre ramuri se despică.
Râul luciu se-nconvoaie sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur.*

*Eu mă duc în faptul zilei, mă așez pe malu-i verde
Și privesc cum apa curge și la cotiri ea se perde,
Cum se schimbă-n vălurele pe prundișul lunecos
Cum adoarme la bulboace, săpând malul nisipos.” (V. Alecsandri,
Malul Siretului)*

1. Argumentați într-o expunere de 1-2 pagini că este pastel Veți avea în vedere următoarele repere:

- prezentarea a patru elemente specifice pastelului;
- evidențierea mijloacelor expresive;
- evidențierea ipostazei eului liric;
- relevarea sentimentului dominant.

Subiectul 15

I. A. Se dă textul:

*„Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri
Și niciodată n-or să vie iară,
Căci nu mă-ncântă azi cum mă mișcară
Povești și doine, ghicitori, eresuri,*

*Ce fruntea-mi de copil o-nseninară,
Abia-nțelese, pline de-nțelesuri –
Cu-a tale umbre azi în van mă-mpresuri
O, ceas al tainei, asfințit de seară.*

*Să smulg un sunet din trecutul vieții,
Să fac, o, suflet, ca din nou să tremuri
Cu mâna mea în van pe liră lunec;
Pierdut e totu-n zarea tinereții
Și mută-i gura dulce-a-altor vremuri,
Iar timpul crește-n urma mea... mă-ntunec!"*
(M. Eminescu, *Trecut-au anii*)

- 1) Exprimați, în cel mult cinci rânduri, ideea poetică sugerată de versurile de mai sus.
- 2) Comentati efectul poetic al interjecției din versul „O, ceas al tainei, asfințit de seară”.
- 3) Explicați semnificația poetică a adjectivelor: „dulce”, „mută” și a comparației din text.
- 4) Motivați folosirea formei inverse a perfectului compus în versul „Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri.”
- 5) Stabiliți rima și măsura versurilor.

B. Citiți cu atenție textul dat și rezolvați cerințele:

„Și așa zicând, pune poalele-n brâu, își suflecă mânecile, atâta focul și s-apucă de făcut bucate. Face ea sarmale, face plachie, face alivenci, face pască cu smântână și cu ouă, și fel de fel de bunătați. Apoi umple groapa cu jărat și cu lemne putregăioase, ca să ardă focul mocnit. După asta așază o leasă de nuiel, numai întinată și frunzari peste dînsa; peste frunzari toarnă țărână și peste țărână așterne o rogojină. Pe urmă lasă bucatele pe foc să fiarbă, și se duce prin pădure, să caute pe cumătru-său și să-l poștească la praznic. Merge ea cât merge prin codru, până ce dă de-o prăpastie grozavă și pe-o tihăraie dă cu crucea peste lup.”

(I. Creangă, *Capra cu trei iezi*)

1. Pronumele reflexiv „își” ce precedă verbul suflecă îndeplinește funcția sintactică de:
 - a) c. indirect;
 - b) atr. pronominal;
 - c) nu are funcție sintactică.
2. Sintagma „fel de fel de ” este:
 - a) locuțiune pronominală nehotărâtă;
 - b) locuțiune adjectivală pronominală;
 - c) locuțiune adjectivală.
3. Realizați schema sintactică a ultimei fraze din text.
4. Formulați enunțuri cu alt sens decât cele din text al cuvântului polisemantic „grozavă”.

5. Formulați enunțuri cu altă valoare morfologică, diferită de cea din text a cuvântului „cât”.

6. Formulați enunțuri, în care un adjectiv propriu-zis să fie termen regent pentru:

a) c. indirect;

b) c.c. de cauză;

c) c.c. de mod.

7. Ilustrați printr-un enunț următoarele conversiuni:

a) substantiv - adv. de mod;

b) interjecție - substantiv;

c) pronume relativ - pronume nehotărât;

d) prepoziție - conjuncție.

8. Identificați în text două verbe de conjugarea a treia.

9. Alcătuiți enunțuri cu ortogramele:

numaidecât - numai de cât;

întruna - într-una.

II. Te numești Florin / Florina Popescu și ești elev / elevă în clasa a VIII-a la Școala generală nr. 53, București. Formulează o scrisoare de mulțumire în numele clasei tale, adresată unui profesor pentru sprijinul acordat în organizarea unei activități culturale.

III. Realizați într-o compunere de 1-2 pagini rezumatul unei nuvele, selectată în funcție de manualul alternativ folosit. Veți avea în vedere următoarele repere:

– relatarea, pe scurt, a evenimentelor, după logica textului;

– reținerea personajelor ce participă la acțiune;

– trecerea din vorbirea directă în vorbirea indirectă;

– relatarea impersonală, cu respectarea regulilor de întocmire a unui rezumat.

Subiectul 16

I. A. Citiți următorul fragment:

„Nicoară Potcoavă era galben ca turta de ceară. O întunecime mare plutea în ochii lui, – durerea adâncă care-l făcuse în două nopți și o zi, după ce fusese rănit, să umble ca printr-un vis dureros. Când tovarășii se apropiară de el, zăriră pete de sânge pe Murguț.

– Da ce-i, frate? grăi Alexandru. Ți s-a rănit calul?

Fratele mai mare zâmbi și făcu semn cu capul, că nu; răsufăla greu și strângea coastele calului între pulpe. Atunci toți, apropiindu-se cu luare aminte, văzură ce era: un pârauaș îngust de sânge se strecura pe sub tunică și picura pe coastele murgului.

S-au desfăcut legăturile răni! răzni moș Petre.

– Nu-i nimic... murmură Potcoavă.

– Cum nu-i nimic, frate? strigă mezinul mânios; să-l descheiem, moș Petre...

– Nu te supăra, frate, nu te supăra... murmură zâmbind Nicoară.

*Soții se grămădiră în jurul rănitului. Alexandru descheie bumbii de argint și pieptarul ud.” (Mihail Sadoveanu, **Nicoară Potcoavă**)*

Rezolvați:

1. Identificați modurile de expunere folosite de autor în fragmentul dat și motivați utilizarea lor.
2. Comentați la alegere o comparație din text.
3. Numiți două trăsături morale ale personajului Nicoară ce se desprind din acest text.
4. Precizați sensul cuvântului „soții“.
5. Formulați ideea principală a fragmentului.

B.

Se dă textul:

„La pământ mai că ajunge al ei păr de aur moale,

Care-i cade peste brațe, peste umerele goale.

Astfel vine mlădioasă, trupul ei frumos îl poartă,

*Flori albastre are-n păru-i și o stea în frunte poartă.” (M. Eminescu, **Călin (file din poveste)**)*

Se cere:

1. Schema sintactică a primelor două versuri.
2. Alegeți din text două cuvinte și formulați enunțuri cu alte valori morfologice, decât cele din text, ale cuvintelor alese. Precizați aceste valori morfologice.
3. Pronumele personal „-i” din sintagma „păru-i” are funcția sintactică:
a) atr. pron. - pron. pers. G;
b) atr. pron. - pron. pers. D;
c) c. indirect.
4. Alcătuiți un enunț cu omonimele cuvintelor „păr”, „poartă”.
5. Alcătuiți enunțuri în care pronumele relativ „care” în N să introducă alte patru subordonate diferite de cele din text.
6. Formulați enunțuri cu următoarele paronime:
a) eminent/iminent;
b) a (se) însera/a insera;
c) bianual/bienal;
d) flagrant/fragrant.
7. Ilustrați prin enunțuri polisemantismul verbului „a (se) purta”. (Cel puțin patru sensuri).

8. Exprimați c.c. loc prin alte 4 părți de vorbire diferite de cea din text.
 9. Identificați din text un cuvânt ce conține hiat și unul ce conține diftong.

II. Te numești Adi și adresezi o telegramă unei persoane aparținând familiei tale.

III. Numiți trei elemente specifice romanului ca specie literară și exemplificați-le în cel mult 20 de rânduri, folosindu-vă de un roman studiat sau citit de voi.

Veți avea în vedere:

- definirea conceptului de roman;
- identificarea elementelor specifice în opera aleasă;
- exemplificarea elementelor identificate.

Subiectul 17

I. A. Se dă fragmentul:

*„Într-o seară de la începutul lui iulie 1909, cu puțin înainte de orele zece, un tânăr de vreo optsprezece ani, îmbrăcat în uniformă de licean, intră în strada Antim, venind dinspre strada Sfinții Apostoli cu un soi de valiză în mână, nu prea mare, dar desigur foarte grea, fiindcă, obosit o trecea des dintr-o mână într-alta. Strada era pustie și întunecată și în ciuda verii, în urma unor ploi generale, răcoroasă și foșnitoare ca o pădure. Într-adevăr, toate curțile și mai ales ograda bisericii erau pline de copaci bătrâni, ca de altfel îndeobște curțile marelui sat ce era atunci capitala”. (G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)*

1. Căruia moment al acțiunii romanului aparține fragmentul?
2. Explicați în cel mult patru rânduri cum este precizat timpul acțiunii.
3. Identificați în text elemente de portretizare.
4. Identificați un epitet și o comparație în text și rescrieți-le.
5. Folosiți cuvântul „bătrână” într-un alt context decât cel din text. (cu alt sens).

B. Citiți cu atenție fragmentul și rezolvați cerințele:

*„Ce văzuse și auzise aici era... aceeași vorbărie fără noimă pe care o mai auzise și la fierărie și fără de care acești oameni... nici nu puteau trăi. Ceea ce îl uimise însă pe Țugurlan, și îl făcuse să părăsească gândul de a-și mai bate joc de ei, era că ei pluteau pe apa aceasta a lor cu atâta șeninătate, încât era cu neputință să nu-ți dai seama, că acest fel de a fi era... bucuria și libertatea lor.” (M. Preda, *Moromeții*)*

Se cere:

1. Identificați în text două cuvinte ce conțin hiat și două ce conțin diftongi.

2. Identificați 4 cuvinte derivate și explicați mecanismul de derivare.
 3. Identificați locuțiuni din text și precizați felul lor.
 4. Formulați enunțuri, în care un verb la infinitiv prezent să îndeplinească funcțiile sintactice de: subiect, c.c. timp, c. indirect, c. direct.
 5. Contrageți o subordonată atributivă din text și spuneți ce modificări s-au produs.
 6. Există în text subordonate subiective? Dacă da, rescrieți patru și caracterizați-le.
 7. Pronumele relativ compus „ceea ce” îndeplinește funcțiile sintactice de:
 - a) c. direct;
 - b) subiect;
 - c) c. indirect.
 8. Precizați valoarea morfologică și sensul verbului „a fi” din sintagma „acest fel de a fi”. Alcătuiți alte patru enunțuri cu sensuri diferite ale verbului „a fi” cu aceeași valoare morfologică.
 9. Explicați folosirea punctelor de suspensie.
 - II. Concepeți o invitație adresată profesorului de română cu ocazia premierei unui spectacol de teatru jucat și regizat cu colectivul clasei voastre.
 - III. Caracterizează într-o compunere de una-două pagini, personajul principal al unei schițe selectate de tine, în funcție de manualul alternativ folosit.
- În redactarea compunerii, vei avea în vedere următoarele:
- prezentarea a patru procedee/mijloace de caracterizare a personajelor;
 - precizarea a patru trăsături ale personajului;
 - ilustrarea acestor trăsături cu ajutorul textului;
 - evidențierea mijloacelor artistice folosite de autor.

Subiectul 18

I. A. Se dă fragmentul:

*„Fata babei era slută, leneșă, țăfnoasă și rea la inimă; dar pentru că era „fata mamei”, se alinta cum s-alintă cioara-n laț, lăsând tot greul pe fata moșneagului. Fata moșneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă.” (I. Creangă, **Fata moșului și fata babei**)*

1. Comentați în cel mult 5 rânduri rolul antitezei în textul dat.
2. Subliniați adjectivele antonime din textul de mai sus.
3. Comentați pe scurt efectul stilistic al comparației folosite.
4. Explicați sintagma „se alinta cum s-alintă cioara-n laț”.
5. Introduceți cuvântul „inimă” în cel puțin patru expresii.

B. 6. Realizați schema frazei din text.

7. Cuvântul „greul” este:

- a) adjectiv;
- b) substantiv;
- c) adverb.

8. Construiți enunțuri cu două funcții sintactice diferite ale verbului la gerunziu „muncind”.

9. Dați cel puțin două sinonime ale cuvântului „convingere” și formulați câte un enunț cu fiecare.

10. Formulați enunțuri cu omonimele: „banc”, „tors”, „gută”, „sol”, „volan”.

11. Dați antonime următorilor termeni: „înverzire”, „deteriorat”, „mut”, „noroc”.

12. Explicați, de ce sunt pleonastice exprimările:

- a) a repeta din nou;
- b) a escalada în trepte;
- c) și-a adus prietenii ei;
- d) întrecerile turneului de tenis;
- e) hemoragie de sânge.

13. Formulați două enunțuri cu alte două valori morfologice diferite de cea din text ale cuvântului „tot”.

14. Introduceți prin adverbul relativ „cum” o altă subordonată decât în text.

II. Vă numiți Sergiu Popa. Adresați o scrisoare de mulțumire directorului școlii voastre pentru ca v-a eliberat urgent foaia matricolă.

III. Realizați într-o compunere de una-două pagini rezumatul unei schițe selectate în funcție de manualul alternativ folosit. Veți avea în vedere următoarele repere.

- relatarea, pe scurt, a evenimentelor, după logica textului;
- reținerea personajelor ce participă la acțiune,
- trecerea din vorbire directă în vorbire indirectă;
- relatarea impersonală, cu respectarea regulilor de întocmire a unui rezumat.

Subiectul 19

I. A. Se dau versurile:

„Sălbatecul vodă e-n zale și fier

Și zalele-i zuruie crunte

Gigantică poart-o cupolă pe frunte

Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,

*Iar barda-i din stânga ajunge la cer,
Și vodă-i un munte.*” (G. Coșbuc, *Pașa Hassan*)

1. Comentați într-o scurtă expunere rolul hiperbolei în conturarea imaginii personajului.
2. Numiți figura de stil din sintagma „zalele-i zuruie” și comentați în 3-4 rânduri efectul obținut prin folosirea ei.
3. Rescrieți o structură din text care să conțină o metaforă.
4. Rescrieți versul al treilea în topică obișnuită – comentați succint efectul obținut.
5. Comentați efectul stilistic al utilizării frecvente a cratimei.

B. Se dă textul:

„Dacă e așa - și-a zis el - se vede că sunt rânduit să plec și eu în drum lung, cum atâția au plecat, ca s-o caut pe Alba-împărăteasa și s-o aduc aici, pentru ca lumea să se bucure de bunătatea ei.”

Se cere:

1. Extrageți din text cuvintele derivate și explicați mecanismul de formare.
2. Formulați enunțuri cu trei substantive colective derivate cu sufixe diferite.
3. Substantivul „de bunătatea” are funcția sintactică de:
 - a) c. ind.;
 - b) c.c. cauză;
 - c) c. direct.
4. Rescrieți din text verbele la diateză reflexivă.
5. Realizați schema primelor patru propoziții.
6. Contrațgeți subordonata circumstanțială de scop.
7. Dați patru sinonime ale termenului „drum” și construiți enunțuri cu acestea.
8. Formulați enunțuri în care verbul „a rămâne” să fie folosit cu valorile:
 - a) predicativ personal;
 - b) predicativ impersonal;
 - c) copulativ personal.
9. Despărțiți în silabe cuvintele: „șifonier”, „întrajutorare”, „somniaș”, „coalție”.

II. Vă numiți Zamfirescu Gabi. Va fi ziua voastră de naștere și o sărbătoriți. Adresați în scris o invitație unui prieten cu această ocazie. Numele prietenului este Cornel Zisu. Invitația să cuprindă cel mult 75 de cuvinte..

III. Se dă fragmentul:

*„Sură-i sara cea de toamnă; de pe lacuri apa sură
Înfunda mișcarea-i creață între stuf la iezătură;*

*Iar pădurea lin suspină și prin frunzele uscate
Rânduri, rânduri trece-un freamăt, ce le scutură pe toate.
De când codrul, dragul codru, troienindu-și frunza toată,
Își deschide-a lui adâncuri, fața lunei să le bată,*

*Tristă-i firea, iară vântul sperios v-o creangă farmă –
Singuratece izvoare fac cu valurile larmă". (Mihai Eminescu, Călin
(file din poveste))*

Scrieți o compunere de 1–2 pagini, în care să evidențiați elemente de expresivitate din fragmentul dat.

În realizarea compunerii veți avea în vedere următoarele repere:

- elemente de expresivitate la nivel stilistic;
- elemente de expresivitate la nivel lexical-semantic;
- elemente de expresivitate la nivel morfosintactic;
- elemente de expresivitate la nivelul tematicii și punctuației;
- respectarea regulilor de redactare a compunerii.

Subiectul 20

I. A. Citiți cu atenție fragmentul și rezolvați cerințele:

„Oh! pădure tânără!... Unde sunt moșii voștri? Presărați... la Orbic, la Chilia, la Baia, la Lipnic... Unde sunt părinții voștri? La Cetatea-Albă, la Cătlăbugi, la Scheia... Unde sunt... bătrânul Manoil și Goian, și Stibor, și Cănde, și Dobrul... Boldur?... Pământ!... și pe oasele lor s-a așezat și stă tot pământul Moldovei ca pe umerii unor uriași! C-am cercat să unesc Apusul într-un gând, că zic că sunt creștini... ș-am trimes la unguri, la leși, la litvani, la ruși, la tătari...

Țineți minte cuvintele lui Ștefan, care v-a fost baci până la adânci bătrânețe... că Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu e a voastră, ci a urmașilor voștri ș-a urmașilor urmașilor voștri în veacul vecilor..." (B. Șt. Delavrancea, Apus de soare)

1. Comentați rolul punctelor de suspensie.
2. Rescrieți o comparație din text.
3. Explicați sensul cuvântului „pădure” din sintagma „pădure tânără”.
4. Comentați efectul stilistic al structurii interogație – răspuns din debutul fragmentului.
5. Identificați în text două fonetisme arhaice.

B. Se dă textul:

„Cum nu se dă scos ursul din bârlog, țăranul de la munte, strămutat la câmp, și pruncul, dezlipit de la sânul mamei sale, așa nu mă dam eu dus din Humulești în toamna anului 1855, când veni vremea să plec la Socola, după stăruința mamei.” (I. Creangă – Amintiri din copilărie)

Se cere:

- 1) Dați sinonime contextuale următorilor termeni: „strămutat”, „pruncul”, „stăruință”, „dezlipit”.
- 2) Analizați morfo-sintactic cuvintele subliniate: „ursul”, „de la munte”, „în toamna”, „după stăruință”.
- 3) Alcătuiți enunțuri cu alte valori morfologice decât cele din text ale cuvintelor: „cum”, „sale”, „toamna”.
- 4) Realizați schema frazei.
- 5) Contrageți o subordonată din fraza dată și numiți două consecințe gramaticale ale contragerii.
- 6) Introduceți prin adverbul relativ „când” alte patru subordonate diferite de cea din text.
- 7) Formulați două enunțuri cu valorile copulativă și predicativă ale verbului „a ieși”.
- 8) Dați sinonime următoarelor unități frazeologice: „a spăla putina”, „a se da în spectacol”, „a scăpa cu basma curată”, „cât ai zice pește”.
9. Formulați enunțuri cu paronimele: statuar/statutar.

II. Te numești Aurel. Adresează o scrisoare bunicilor prin care să comunici rezultatele tale școlare.

III. Se dă fragmentul:

„Dar vremea trecea cu amăgele, și eu creșteam pe nesimțite și tot alte gânduri îmi zburau prin cap, și alte plăceri mi se deșteptau în suflet, și, în loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastâmpărat, și dorul meu era acum nemărginit; căci sprintar și înșelător este gândul omului, pe ale căruia aripi te poartă dorul neconținut și nu te lasă în pace, până ce întri în mormânt!

Însă vai de omul care se ia pe gânduri! Uite cum te trage pe furiș apa la adânc, și din veselia cea mai mare cazi deodată în urâcioasa întristare!

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și, drept vorbind, acesta-i adevărul.

Ce-i pasă copilului când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire. Copilul încălecat pe bățul său, gândește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă, cu voie bună, și-l bate cu biciul și-l strunește, cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toată inima de-ți ie auzul; și de cade jos, crede că l-a trântit calul.

Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice”. (Ion Creangă, Amintiri din copilărie)

Venera Burcescu, Adriana Bodi

Scrieți o compunere de 1–2 pagini în care să evidențiați elemente de expresivitate din fragmentul dat.

În realizarea expunerii veți avea în vedere următoarele repere:

- elemente de expresivitate la nivel stilistic;**
- elemente de expresivitate la nivel lexical-semantic;**
- elemente de expresivitate la nivel morfosintactic;**
- elemente de expresivitate la nivelul topicii și punctuației;**
- respectarea regulilor de redactare a compunerii.**

SUBIECTELE REZOLVATE

Rezolvarea subiectului 1

1. 1. „neclintiti ca doua statue de bronz“.
2. „statue“, „coperit“.
3. Modul de expunere al fragmentului este narațiunea.
4. Mă doare umărul – sens propriu.
- Umerii dealurilor se arcuiesc lin – sens figurat.
5. Uimit, personajul se trezește îmbrăcat în straie călugărești și păzit de doi călugări.
6. **Rasa** galbenă trăiește în Asia.
Vecinul meu are o altă **rasă** de câine decât a mea.
7. doi, picioarele, său căpătâiul, (visează, iarăși).
8. b
9. Am cumpărat **niște** brânză. (niște = adjectiv pronominal nehotărât).
10. b
11. „I se **păru**¹ | că **visează**² | (și) iarăși **închise** ochii³ |, (dar), redeschizându-i peste puțin, **văzu** aceleași lucruri, metaniile, potcapul, călugării⁴ |”
1 PP
2 SB(1) că și
3 PP dar
4 PP
12. Ea părea¹ | cum o **știam** dintotdeauna: distrată și copilăroasă.
13. neclintit = imobil; văzu = zări; vru = dori; visează = aiurează.
14. avanpremieră
primprejur
hoteluri
eliminator/eliminatoriu (ambele forme sunt admise).
- II. Se vor puncta următoarele elemente:
- a) Convențiile specifice scrisorii:
 - data, locul redactării scrisorii;
 - formula de adresare potrivită scrisorii familiale;
 - formula de încheiere potrivită;
 - semnătura;
 - adresele complete ale expeditorului/destinatarului.
- b) Conținutul și structura textului:
 - motivarea conținutului;
 - formularea și susținerea ideilor;
 - adecvarea la destinatar.

c) Ortografia/punctuația și respectarea standardelor limbii scrise (adecvarea tonului și a registrului lingvistic).

Predeal, 16 iulie 2000

Dragii mei,

Deși au trecut doar două zile de când am plecat, am simțit nevoia să vă scriu pentru a vă comunica primele impresii din prima mea tabără. Locurile sunt minunate, iar faptul că sunt pentru prima dată fără voi îmi dă un sentiment de înstrăinare, dar și de mândrie, că mă pot descurca singur. M-am împrietenit din tren și cu câțiva copii de vârsta mea de la o școală din București, cu care și stau în cameră. Condițiile sunt decente, vremea bună și veselie multă.

Măine vom merge spre cabana Clăbucet, iar peste două zile vom face o excursie în Brașov și Poiana Brașov.

Aștept cu nerăbdare să vă îmbrățișez și să vă povestesc peripețiile mele.

*Cu dragoste,
Mihai*

III. Opera lirică se caracterizează prin transmiterea directă a unor stări afective personale (emoții, senzații, sentimente). Mesajul poetic e transmis la persoana I, într-o manieră subiectivă. Ca urmare, limbajul poetic este mult mai încărcat afectiv, transfigurat prin procedee stilistice specifice.

În textul dat mesajul artistic este transmis sub forma unui monolog liric, susținut într-un limbaj figurat. Se observă frecvența personificărilor, ce au ca efect umanizarea tabloului de natură descris: „zâmbetul întregii firi”, „dragoste de fluturi galbeni”, „doarme hârbul de gitară”. Efecte poetice intense au și epitetele cromatice („fluturi galbeni - galbeni trandafiri”) sau cele personificatoare („luna bălaie”). Versurile exclamative din debutul poeziei exprimă de asemenea o încărcătură afectivă. Același efect o are și interogația finală care transmite nemijlocit starea sufletească poetică provocată de contemplarea unui tablou de natură.

Un alt argument al apartenenței textului la genul liric este faptul că acesta conturează un tablou de natură optimist (susținut prin personificarea cu efect generalizant „zâmbetul întregii firi”). În contradicție cu primele două strofe, în final domină senzația de părăsire, sugerată prin efectele arhaice ale epitetelor calificative: „părăginită”, „doarme hârbul de gitară”. Nota de melancolie abia

sugerată anterior se intensifică și prin utilizarea unor elemente lexicale precum „hârb” și „ghitară”, primul fiind un substantiv cu efect depreciativ, iar al doilea un fonetism cu rezonanță vetustă. Contrastul dintre primăvară și această senzație de spațiu abandonat, supus trecerii timpului generează **tensiune lirică**. Interogația finală, de fapt ultimele două versuri, accentuează opoziția amintită anterior.

Rezolvarea subiectului 2

1. 1. b.
2. – folosirea interjecției predicative (ex. „zvârr! de vreo două-trei ori”).
– elipsa verbului din construcția (ex. „cât pe ce... să puie mâna pe mine”).
– folosirea repetată a substantivului „fuga” în construcția „și eu fuga, și ea fuga, și eu fuga, și ea fuga”.
Efectul stilistic al mijloacelor enumerate anterior constă în dinamizarea ritmului narativ. Întâmplările narate se succed cu repeziciune, iar impresia de oralitate a narării este evidentă.
3. Diminutivul „trebușoară” are în text efect ironic și autoironic. Naratorul realizează dezastrul întâmplării și, folosindu-se de efectul hazului de necaz, numește paguba produsă de Nică și mătușa Mărioara „trebușoară”.
4. „nu mă chitește”
„a se aburca”
„te căptușește ea, Mărioara, acuș”
„a cotigi”
„nici în ruptul capului”
5. – folosirea apelativului „porcane”;
– folosirea cu efect ironic a diminutivului „trebușoară”;
– utilizarea adjectivului substantivizat în sintagma „nebuna de mătușa Mărioara” sau în expresia „hârșita de mătușa”;
– limbajul popular este sursă a comicalului („chitește”, „a se aburca”, „hârșita”, „a căptuși”);
– folosirea interjecțiilor („zvârr! de vreo două-trei ori cu bulgări în mine”, „și odată face zup! în niște cânepă”).
6. „Dar cum *să te cobori!*, *căci jos era prăpădenie!*”^{2/}
1PP
2CZ (1)
7. În text valorile gramaticale ale cuvintelor sunt: „în sus” – alocuțiune adverbială „nebuna” = substantive. Alte valori gramaticale:

Venera Burcescu, Adriana Bodi

– locuțiune prepozițională

În *susul* străzii acesteia, pe dreapta, este casa mea,

– adjectiv propriu-zis.

Ea este *nebună*.

8. prăpădenie = dezastru, nenorocire

chitește = nimerește, ochește.

9. „care se întindea de la cireș înainte” – subordonată atributivă termenului regent „cânepă”.

cânepă *întinsă* de la cireș înainte

Transformările produse sunt: dispariția elementului de relație – pronumele relativ „care”;

– dispariția predicatului verbal „se întindea” și înlocuirea lui cu adjectivul participial „întinsă”.

10. a; a.

11. În text substantival în Ac „cu bulgări” îndeplinește funcția sintactică de complement indirect.

Alte funcții sintactice:

a) compl. direct. Am aruncat *bulgării* din mână.

b) c. de agent. A fost lovit de *un bulgăre*.

c) compl. circ. de loc. Privește *spre bulgării* aceia! N-a văzut nimic.

d) nume pred. În urma aratului, terenul rămăsese *cu bulgări* mari.

12. a fi = a exista, a se afla

El este acasă

a fi = a se întâmpla. Ce-o fi, o fi.

a fi = a călători. Am fost la Bacău.

a fi = a se petrece, a avea loc. Asta a fost săptămâna trecută.

13. Ghilimelele din interiorul textului marchează fragmentul de vorbire directă (cuvintele mătușii) inserat în narațiune.

14. Tu ai febră.

A-i vorbi despre excursie acum înseamnă a nu ține cont de starea lui.

II. Se vor puncta elementele:

– respectarea cerințelor specifice redactării unei scrisori;

– respectarea dimensiunilor textului elaborat;

– respectarea mărcilor specifice stilului oficial;

– claritatea formulării cererii;

– ortografia, punctuația;

– respectarea standardelor limbii scrise: registrul, tonul folosite.

Domnule Director,

Subsemnatul Popescu Mirel, domiciliat în localitatea Câmpina, strada Libertății, nr. 5, județul Prahova, elev al Liceului nr. 2 din această localitate, cu respect vă rog să-mi aprobați cererea de transfer la Liceul „Tudor Vianu” din orașul Giurgiu, județul Giurgiu.

Menționez că transferul este solicitat în urma schimbării domiciliului părinților mei.

*2 aprilie 2000
Câmpina*

Semnătura

Domnului Director al Liceului nr. 2, Câmpina

III. Rezumatul presupune prezentarea pe scurt a subiectului operei literare, reținând esențialul și eliminând aspectele secundare.

Într-un rezumat nu se folosesc expresiile și cuvintele din limbajul curent, regionalismele, nu se reproduc elemente lingvistice din operă. Se elimină elementele nesemnificative și nu se folosește dialogul ca mod de expunere. Nu se fac referiri într-un rezumat la biografia și activitatea literară a autorului, la modalitatea narării.

Trebuie să vă referiți strict la ceea ce se narează în textul ales.

Într-o zi de vară, aproape de Moși, Nică se duce la mătușa Mărioara cu gândul de a fura cireșe din curtea acesteia. Întreabă mai întâi de vărul său, iar după ce află că acesta este plecat cu unchiul Vasile, Nică își ia rămas bun și se preface că pleacă.

După scurt timp se urcă în cireș și înfulecă și verzi, și coapte. Spre surpriza lui apare la tulpina cireșului mătușa cu o nuia. Nică nu coboară, mătușa aruncă spre el cu bulgări și, văzând că nu-l nimerește, încearcă să se urce. Băiatul sare în cânepa crudă de la poalele cireșului și aleargă urmărit de mătușă. Cei doi reușesc să distrugă cânepa, mătușa cade, iar Nică scapă. Seara, la tatăl lui Nică vine unchiul Vasile însoțit de paznicul satului și cere acestuia despăgubiri. Tatăl plătește, după care îi dă băiatului bătaie ca pedeapsă.

Rezolvarea subiectului 3

I. A. 1. Primul argument, ce reprezintă de fapt o trăsătură esențială a unei opere populare, este caracterul anonim al textului. Al doilea argument ține de caracteristicile prozodice ale poeziei – se observă

folosirea versului scurt, cu măsura de 6-8 silabe, neuniformă, și a rimei împerecheate. Ritmul este trohaic, și el specific liricii populare.

Structura limbajului poetic poate fi un alt argument. Remarcăm în primul rând repetarea la început de vers a verbului la condițional-optativ „jelui-m-aș”, realizat prin inversiune. De asemenea conjunctivul fără conjuncția „să” este de factură populară („pică-i frunza”).

Lexicul poetic este popular – se observă apelativul „maică”, „măiculeană” și, evident, termenul „codru”, care este specific limbii populare.

2. Prin inversiunea „jelui-m-aș” (formă a condiționalului optativ – modul dorinței) se accentuează sensul elegiac al verbului. Repetarea acestei forme în debutul a patru versuri creează paralelismul sintactic și accentuează muzicalitatea poeziei.

3. Motivul codrului este un motiv central în doină. Codrul personificat este o proiecție a stării interioare a eului liric și pune în evidență legătura intimă cu natura. Codrul este spațiul ocrotitor, securizant. Prin raportare la efemeritatea umană, el devine și simbol al veșniciei, sau al unei perpetue regenerări.

4. Textul este organizat în versuri de 6–7 silabe, grupate câte patru, cu rimă pereche.

5. „Codru-i jalnic ca și mine”.

B. 1. b.

2. a.

3. Faptele unui om **oglesc** felul de a fi, caracterul acestuia.

– a sugera –

Sentimentele eului liric sunt **oglcite** în imaginile poetice.

– a exprima –

4. „a-i da în gând”; „gând la gând”; „a-i trece prin gând”; „în gând”

5. „nu aș putea jura” – prop. dezvolt., enunțiativă propriu-zisă, negativă, principală

„ce știi însă” – prop. dezvolt., pronunțiativă propriu-zisă, afirmativă, subordonată subiectivă verbului impersonal „e” din prop. regentă „e”

„e” – prop. simplă, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, regentă

„că privirea lui... cu duioșie” – prop. dezvolt. enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, subordonată predicativă verbului copulativ din prop. regentă „e”

6. Nu aș putea **să jur** – consecințele expansiunii:

– transformarea complementului direct exprimat prin verbul la infinitiv „a jura”

– introducerea ca element de relație a conj. subordonatoare „să”.

7. a. chiseaua c. piuneză
b. pilug d. tobogan

8. Am un **capot** de baie.

Nu se mai închide **capota** mașinii.

Fred Astaire a fost un artist al **step**-ului.

Stepa se întinde pe zeci de kilometri.

Am lucrat o piesă la **strung**.

Oile au fost duse în **strungă**.

Am învățat despre **rondel**, poezie cu formă fixă.

Am ornat tortul cu o **rondelă** de banană.

9. liber, vizibil, temporar, premiere.

II. Se vor puncta elementele:

- formulele de adresare și de încheiere
- data, locul, semnătura
- registrul stilistic potrivit, claritatea enunțului
- conținutul adecvat cerinței
- ortografia
- punctuația
- estetica lucrării

București 3 martie 2001

Stimate domnule primar,

Mă numesc Ion Popescu și mă număr printre elevii Școlii generale nr. 8 București care beneficiază de ajutorul material acordat de dumneavoastră pentru refacerea sălii de sport.

Colegii mei se bucură zilnic de această sală în timpul orelor de educație fizică și în timpul liber. Cu banii primiți de la primărie, am reușit să zugrăvim sala cea veche, să o dotăm cu o instalație de iluminat, cu panouri de baschet și cu instrumente necesare orei de sport. Vestiarele sunt de nerecunoscut, fiind refăcute în totalitate.

Visul nostru de a avea o sală de sport modernă a devenit realitate datorită sprijinului dumneavoastră. Vă mulțumesc în numele colegilor mei.

Cu respect,

Ion Popescu

III. Doina, numită în unele zone ale țării și cântec, este o poezie ce exprimă sentimente și atitudini ale individului sau ale comunității față de evenimente și împrejurări ale vieții, față de timp și natură ori față de sine însuși.

Textul dat este o **doină**, specie lirică populară în versuri. Lirismul ei este dat de mesajul poetic transmis în mod direct și dominat de un sentiment specific liricii populare: dorul („de dorul fraților, de dorul surorilor”).

De factură lirică este și atmosfera elegiacă, de jale, pe care poetul o sugerează prin trei modalități stilistice, lexicale diferite: un verb plasat în poziție inițială de vers („jelui-m-aș”), un adjectiv cu valență personificatoare („codru-i jalnic”) și folosit cu un sens mai special (jalnic – trist) și un substantiv cu care se încheie poezia („jalea mea”). Decisivă în planul lirismului este și folosirea persoanei întâi: „jelui-m-aș”, „jalea mea”, „măiculeana mea”, care definește eul liric ce-și exprimă sentimentele adresându-se codrului (motiv des întâlnit în doină).

Rezolvarea subiectului 4

I. A. 1. „se răpede”

„înșfacă”

„ceriului”

„încunjură”

Fonetismele populare sunt forme pe care le iau cuvintele din limba literară în limba vorbită curent.

2. Fabulosul este o categorie estetică specifică basmului. El presupune prezența unor personaje și întâmplări ieșite din comun, a căror existență este imposibilă în realitatea cotidiană.

Astfel, în textul de față calul vorbitor și zborul acestuia în înaltul cerului sunt, fără dubiu, elemente de fabulos. În aceeași categorie estetică poate fi integrat gestul fetei de împărat, care pune capul lui Harap-Alb la loc și, folosind apa vie și apa moartă, îl readuce la viață pe eroul principal.

Evident, aceste elemente de fabulos au funcția de a crea mediul specific basmului, de a transfera acțiunea în spațiul imaginației pure, al irealității. Categoria fabulosului este aceea care separă lumea literaturii realiste de aceea a basmului.

3. În sintagma „mi ți-l înșfacă” dublul dativ etic construit cu ajutorul formelor neaccentuate ale pronumelui personal este expresia implicării afective a naratorului. Dativul etic este, în acest caz, și expresia oralității, fiind o marcă a limbajului familiar, curent.

4. În text apar câteva motive specifice basmului: apa vie și apa moartă sau calul zburător (prezent și în basmul „Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte”). De asemenea, finalul cu triumful binelui asupra răului face parte din schema epică a oricărui basm. Cifra magică trei

(„Îl încunjură de **trei** ori cu cele **trei** smicele de măr dulce”) este și ea un motiv constant în structura unui basm, ca și întâmplările ieșite din comun, la care asistăm: zborul calului sau învierea lui Harap-Alb.

5. În sintagma „dormeau mult și bine”, cuvântul „dormeau” este folosit cu sensul verbului „a muri”.

B. 1. a ieși – a intra; înainte – înapoi; a veni – a pleca; adevărat – neadevărat, fals.

2. Tabloul este **adevărat**, nu o copie. (original)

Este **adevărat** ce spui. (bine, corect)

Mi-am dat seama, că-mi ești un prieten **adevărat**. (credincios, onest, fidel)

Familia a trăit o **adevărată** dramă. (certă, evidentă)

3. „Și, când colo, numai **iaca**¹ ce li **iese** înainte împăratul Verde, fetele sale, Spânul și toată curtea împărătească² ca să-i **primească**.³”

1. PP

2. CD (1) ce

3. CS (2) ca să

4. a.

5. c.

CL

6. a. Hai¹ unde vrei tu²

CI

Vai¹ de cine nu ascultă!²

CV

Hai,¹ deși n-aș fi vrut² să plecăm chiar acum.³

7. **Din doi timpi și trei mișcări** a terminat tot ce l-am rugat să facă. (rapid)

Vorbește **în doi peri**, fără chef. (ambiguu)

E un om **dintr-o bucată**. (integru)

L-a luat **la trei păzește**. (a certa)

L-a făcut **de două parale**. (a jigni)

Nu renunță **cu una, cu două**. (ușor)

8. **S-au investit** sume mari de bani în această lucrare.

El a fost **investit** în funcția de director.

Am învățat despre osul **temporal**.

Temporar va locui la noi.

Vom avea un program **special** pentru această vacanță.

Aparențe **specioase** au dus la concluzie greșită.

A trecut **fortuit** pe la noi.

Fortat de împrejurări, și-a dat demisia.

9. Cratima marchează elidarea unui sunet (î) și rostirea în aceeași silabă a două părți de vorbire diferite (conjunție și pronume).

II. Se vor puncta elementele:

Convențiile specifice scrisorii:

- formulele de adresare și de încheiere;
- data, locul, semnătura;

Registrul stilistic potrivit.

Conținutul adecvat cerinței

Ortografia

Punctuația

Suceava, 3 februarie 2000

Dragă Mihai,

Încep prin a-ți cere scuze că nu ți-am mai scris de trei săptămâni. Am fost foarte ocupat în perioada de evaluare, imediat ce am luat vacanță, am plecat la bunici, la Cluj.

Nu știu cum a fost pentru tine perioada de evaluare, dar știu că eu mai resimt încă oboseala acelor zile: două teze, cinci extemporale și multe altele. Cele câteva zile la Cluj au fost însă grozave. M-am plimbat cu prietenii de-acolo, am fost la cinematograful și la teatru. Aștept să ne revedem să-ți spun mai multe. Ar fi bine să vii tu la Suceava în vacanța de primăvară.

Oricum, până la următoarea scrisoare, te las cu bine!

*Cu drag, al tău prieten,
Sorin*

III. Basmul este o narațiune populară în proză, de mare întindere și cu multe personaje. Acestea sunt grupate în personaje pozitive și personaje negative, potrivit cauzei pentru care luptă (binele și răul). Cel mai adesea au forțe supranaturale. Personajele basmului sunt schematizate, sumar caracterizate de narator, preocuparea acestuia fiind orientată spre acțiunea propriu-zisă.

Dintre procedeele de caracterizare a personajului de basm domină enumerarea succintă a unor trăsături fizice și morale și caracterizarea indirectă, prin acțiuni.

Basmul este o creație simbolică, ce exprimă dorința omului de a învinge răul – de aceea personajul pozitiv va triumfa, grație calităților sale excepționale, dar și ajutoarelor (calul, alte personaje dotate cu însușiri fabuloase).

Am ales pentru exemplificare personajul principal al basmului „Prâslea cel voinic și merele de aur”. Naratorul anonim alege ca erou al întâmplărilor pe fiul cel mic al unui împărat căruia i se furau, înainte de a le vedea, merele de aur. După încercările ratate ale celor doi frați mai mari – situație des întâlnită în basme – prâslea se aventurează și el dorind cu orice preț să-i prindă pe hoți. Mai isteț decât frații săi reușește să rănească hoțul și astfel să-i ducă împăratului merele dorite. Prâslea însă insistă să prindă hoții care îi scăpaseră și pleacă împreună cu frații mai mari pe urmele lor. Ajung, evident, pe tărâmul celălalt (o altă ipostază a realității), învinge trei zmei, salvează trei fete de împărat după ce acestea transformă palatele zmeilor în mere. Frații invidioși nu-l ajută să părăsească tărâmul celălalt.

În ajutorul mezinului care, din bunătate, salvează puii unei zgripturoaice, intervine pasărea cu puteri miraculoase. Și astfel mezinul ajunge la palatul tatălui său. Fata cea mică salvată recunoaște obiectele trimise de mezin și reușește să-l aducă pe acesta în fața împăratului. Fiul cel mic povestește tot ce i s-a întâmplat și prin pedeapsă divină frații cei mari sunt omorâți. Basmul se încheie cu nunta dintre mezin și fata cea mică. Trăsăturile personajului reies aproape exclusiv din acțiunile sale care ilustrează lupta dintre bine și rău, cu victoria binelui. Este, ca orice alt personaj de basm pozitiv, viteaz, înțelept, bun. Trece prin mai multe probe, încercări care-i pun în evidență calitățile. Naratorul nu este preocupat de trăirile sufletești ale personajului, de complexitatea sa, acesta fiind mai mult un simbol al binelui.

Rezolvarea subiectului 5

I. A. 1. Poetul realizează o analogie între cadrul exterior și starea interioară. Căderea frunzelor, plânsul apelor, mișcarea norilor corespund unei stări sufletești în care domină deprimarea, sugerată prin metafora „al inimii gol”, și prin analogia dintre durerea care se așterne în sufletul și frunzele care-au murit.

2. Există în text câteva adverbe („lin”, „lung”, „molcom”, „domol”) care au în comun sensul de mișcare atenuată. Prin aceasta este sugerat modul cum eul poetic, privind în trecut, re trăiește gradat suferințele de altădată.

3. „plâng apele-n vale”

„lung buciumul toamnei în noapte răsună”.

4. Personificarea „plâng apele-n vale” este în perfectă armonie cu decorul trist care predispune la melancolie și depresie.

5. b

B. 1. a) Afirmatia naratorului este,¹ că sergentul era, de obicei, o fire veselă.² Observația sa ulterioară e¹ că² evenimentele petrecute³ ar fi trebuit² să-l pună pe gânduri.³

2. Parantezele încadrează o construcție apozitională, cu rol de explicație narativă suplimentară.

3. Era adevărat¹ că acest sergent nu încetase² să se arate vesel³ de când venise (doar de câteva zile, înainte deci de evenimentele de ieri),⁴ dar poate⁵ că ar fi fost cazul⁶ ca tocmai evenimentele de ieri să-l fi pus și pe el nițel pe gânduri.⁷

1. PP

dar

5. PP

2. SB(1) că

6. SB(5) că

3. CD(2) să

7. AT(6) ca să

4. CT(3) de când

4. În text verbul „a fi” are valoare copulativ impersonală în predicatul nominal „era adevărat” și valoare de auxiliar în forma de condițional-optativ perfect „ar fi fost” și cea de conjunctiv perfect „să fi pus pe gânduri”. În propoziția 6 are valoare de verb predicativ.

Alte valori ale verbului „a fi” sunt:

– verb predicativ personal – El este la școală.

– verb copulativ personal – El este cuminte.

5. a. „înainte de” – locuțiune prepozițională

„să fi pus pe gânduri” – locuțiune verbală.

6. Special – polisemantic

Este un copil special (deosebit).

Am venit special (intenționat).

Special este sinonim cu intenționat.

Special este antonim cu obișnuit

„Special” și „specios” sunt paronime.

7. a. ghetou:

b. blacheu;

c. sandală;

d. muschetar.

8. c.

SB

9. Nu se știe ¹ de va veni ².

II. Se vor puncta:

Convențiile specifice scrisorii:

– formule de adresare și de încheiere.

– data, locul, semnătura,

Registrul stilistic potrivit.

Conținutul adecvat cerinței.

Ortografia.
Punctuația.

Slatina, 22 septembrie 2000

Gabi dragă,

Am aflat de la mătușa ta despre succesul obținut de tine la concursul interjudețean „Cel mai talentat recitator”. M-am bucurat foarte mult și te felicit din toată inima. Sper să devii un mare actor, așa cum știu că-ți dorești. Acest premiu poate fi un început promițător.

Aș vrea să te revăd cât mai curând, dar știu că suntem foarte ocupați în timpul școlii. Probabil ne vom întâlni la bunicii, la Soveja.

*Te îmbrățișez cu drag,
Mirel*

III. „Baltagul”, romanul a cărui acțiune se desfășoară într-un cadru pastoral, scris de Mihail Sadoveanu, este un roman cu intrigă simplă, desfășurare epică lineară, fără planuri care să se dezvăluie simultan, care aduce în prim plan un personaj feminin memorabil, Vitoria Lipan. Schema epică este asemănătoare cu cea dintr-o narațiune populară: Nechifor Lipan pleacă de la Dorna să cumpere oi, soția sa, Vitoria, îl așteaptă, ca de obicei. Așteptarea fiind prea îndelungată, ea se decide să părăsească satul în căutarea soțului.

Mijloacele de caracterizare folosite de narator sunt multiple. Portretul, mijloc direct de caracterizare, integrat în narațiune, conturează trăsături fizice, dar și morale:

„Vitoria, nevasta lui Lipan își aducea aminte stând singură pe prispă. Ochii ei căprui... erau departe. Acei ochi aprigi și încă tineri, căutau zări necunoscute.”

„Ea era aprigă și îndârjită, având grija gospodăriei, a copiilor și în lipsa bărbatului, a afacerilor.”

Prezentarea acțiunilor, mijloc indirect, rămâne însă dominantă în conturarea personajului. Înainte de a porni în căutarea lui Lipan, Vitoria se sfătuiește cu popa din sat, cu vrăjitoarea Maranda, se închină icoanei Sfântei Ana, se comportă deci conform unui cod arhaic, tradițional.

Respectarea datinilor o face să respingă noul, tot ce vine din exteriorul unui spațiu rural: interzice fiicei, Minodora, să poarte bluză și fustă în loc de catrință și ie, și să fie numită „domnișoară”, cuvânt nepotrivit unei fete cinstite, de la țară.

Conservatorismul o împiedică însă a cuteza să iasă din spațiul satului, în lumea autorităților, să înfrunte necunoscutul pentru a afla adevărul. Mai mult, ea își obligă fiul, pe imaturul Gheorghită, s-o urmeze, iar mai târziu, în numele justiției, îl îndeamnă să lovească, să ridice baltagul asupra ucigașului tatălui său.

Vitoria este munteancă aprigă ce respectă cu strictețe datinile, crede în destin, dar nu se lasă dominată de fatalism. Ea acționează cu mult curaj, dibăcie și inteligență. Întreabă oamenii, cercetează locurile, „refăcând” traseul lui Lipan, cere sprijinul autorităților, fătă a aștepta prea mult de la aceștia, strânge dovezi, compară și trage concluzii ca un adevărat detectiv.

În drumul ei întâlnește diverși oameni și se confruntă cu diverse situații: la Borca dă peste o cumătrie, la Cruci întâlnesc o nuntă. În ambele situații Vitoria, deși îngrijorată și necăjită, se poartă cuviincios, după tradiție: urează cele convenite mirilor, merge să vadă copilul punându-i, după obicei, sub pernă, zahăr și pe frunte douăzeci de lei.

Inițial Vitoria este speriată: „o ajungea mintea ce are de făcut însă față de o lume necunoscută pășea cu oarecare sfială”. Ulterior însă ea se adaptează și imaginează, după informațiile cerute cu abilitate, un scenariu al crimei comise. În drumul și investigația ei „trece de la agresivitate la dulceață, e văicăreată din ipocrizie, intrigantă din calcul, stăpână pe nervii ei și neobosită”. (N. Manolescu)

Ea este călăuzită de dragostea intensă purtată soțului și de dorința justițiară.

Scena găsirii trupului lui Nechifor este dramatică și pune în evidență sentimentele intense ale personajului: iubire și suferință. Strigătul Vitoriei este strigătul durerii profunde.

Personalitate puternică, își revine însă pentru a-și duce la bun sfârșit acțiunea. Imaginează cu abilitate un scenariu de demascare a criminalilor. Îi adună pe toți la praznic: autorități, a căror anchetă n-a dezvăluit nimic, localnici, ucigași. Insinuantă rostește câteva vorbe ce stârnesc curiozitate („Mi-a spus Lipan, cât am stat cu dânsul, atâția nopți în râpă, cere baltagul unuia dintre vinovați (Bogza) și dezvăluie mesenilor înmărmuriți scenariul morții lui Nechifor. Este sigură pe ea și precisă - ea citește semnele lumii pe care o cercetase. Deducțiile ei sunt expresia capacității de a cunoaște psihologia oamenilor și a certitudinii că totul poate fi descifrat.

„Domnul Dumnezeu, după ce a alcătuit lumea, a pus rânduială și semn fiecărui neam” – afirmă Nechifor începând o poveste pe care Vitoria și-o amintea în debutul romanului, afirmație ce exprimă o anume concepție: universul este coerent și armonios.

După ce se înfăptuiește dreptatea (criminalii sunt pedepsiți), care nu anulează omorul dar conferă un sens și o ordine existenței lumii perturbate, Vitoria se întoarce în sat împreună cu un Gheorghiță maturizat, nu fericită, dar împăcată cu soarta.

Felul de a vorbi este un mijloc indirect de caracterizare și demonstrează inteligența Vitoriei. Ea rostește cuvinte ce se constituie în maxime: „Eu te' cetesc pe tine, măcar că nu știu carte”, „cel ce spune multe știe puține”.

Unele replici pun în valoare ironia și umorul – se adresează lui Gheorghiță ironic: „Dragul mamei cărturar, se vede că mintea ta e-n cărți și slove. Mai bine ar fi să fie la tine în cap.”

Relațiile cu celelalte personaje sunt, de asemenea, relevante pentru definirea personajului: cu Gheorghiță Vitoria este înțelegătoare, cu Minodora se poartă mai aspru, vrând s-o educe în spiritul tradiției.

Între modalitățile diverse de conturare a trăsăturilor morale amintim și păreriile celorlalte personaje (mod direct de caracterizare). Gheorghiță își exprimă uimirea în legătură cu capacitatea de intuiție a mamei sale („Mama asta trebuie să fie fermecătoare, cunoaște gândul omului”...). Calistrat Bogza recunoaște calitățile muntencei, exprimându-și admirația („Și să se știe că a fost întocmai cum a arătat femeia mortului – rostește el, recunoscându-și vina”).

Vitoria Lipan rămâne în literatură ca un personaj memorabil prin complexitate. Considerată „un aspru caracter de o voință aproape sălbatică, aproape neomenească” (Perpessicius), ea este un tip reprezentativ.

Rezolvarea subiectului 6

I. A. 1. Modul de expunere dominant este dialogul.

2. Personajele sunt: mam'mare, Goe, tanti Mița și mamața.

3. În trecerea unui text din vorbire directă în vorbire indirectă se produc următoarele modificări:

- prop. enunțiativ-imperative și interogative se transformă în prop. enunțiativ propriu-zise;

– se folosește exclusiv persoana a III-a;

– dispar mărcile subiectivității (interjecții, verbe la imperativ, vocativele);

– dispare dialogul ca mod de expunere (fiind înlocuit cu narațiunea); replicile sunt semnalate în vorbirea indirectă prin verbe de tipul „a spune”, „a zice”, „a afirma”, iar după aceste verbe se folosesc elemente de relație (conjunții, adverbe, pronume relative);

- transformarea imperativului în conjunctiv;
- transformarea cazului vocativ în dativ sau acuzativ.

Mam'mare îl întreabă pe Goe dacă-l mai doare nasul. Acesta răspunde că nu, iar pentru a-l împăca mam'mare îl pupă în vârful nasului și-i așează beretul. După care, îl scupă să nu-l deoache și-l admiră. Și tanti Mița îl scupă și-l sărută. Mamița însă, prefăcându-se foarte supărată îl ceartă pentru pierderea pălăriei noi și a biletului.

4. Punctul de suspensie sugerează stările personajelor: supărarea prefăcută a mamiței, răsfățul lui Goe, entuziasmul admirativ față de „puișor” al bunicii.

5. Prăjitura e dulce.

B. 6. Apostroful (mam'mare, ad') marchează elidarea unui sunet.

7. b. („nu știu cum” – locuțiune adjectivală, cu verb în structură)

Că prea e nu știu cum.

predicat nominal

8. c.

9. Îmi plac merele **dulci**. (adjectiv)

Dulcele îmi face rău. (substantiv)

10. Am așezat cărțile în raft (a ordona).

Am așezat cuvertura pe pat (a întinde).

S-au așezat la casa lor (a se muta).

S-a așezat pe scaun (a lua loc).

S-au așezat la taclale (a sporovăi).

11. a se da bătut = a renunța

a da ortul popii = a deceda

ca scos din cutie = impecabil

cu capul în nori = distrat.

12. „să-l pupe mam'mare” – c.c. de scop subordonată verbului „ad” din regentă

„că trece” – c.c. de cauză subordonată vb. „să pupe” din prop. „să-l pupe mam'mare”

„să nu-l deoache” – c.c. scop, subordonată verbului la gerunziu „scupându-l” din prop. regentă „zice mam'mare scupându-l”.

13. c.

14. Vreau¹ | să plec² | – CD

E bine¹ | să citești² | – SB

Mă gândesc¹ | să nu mai vin² | – Ci.

Să mă și rogi,¹ | nu mai vin² | – CV

II. Se punctează:

Convențiile specifice telegramei (datele destinatarului și ale expeditorului).

Concizia stilului
Ortografie
Punctuație
Respectarea numărului de cuvinte

<i>Dragii mei. Trimiteți urgent bani la C.P. 102 Lugoj. Sorin</i>	
<i>Expeditor,</i>	<i>Destinatar,</i>
<i>Ionescu Sorin</i>	<i>Ionescu Sergiu</i>
<i>C.P. 102 Lugoj</i>	<i>Craiova, str. Păcii, nr. 2</i>

III. Fabula este o specie a genului epic, în versuri sau, mai rar, în proză, ce exprimă alegoric, prin simboluri (animale, plante, obiecte neînsuflețite) defecte omenești, moravuri, cu intenție moralizatoare.

Textul „Căinele și cățelul” de Grigore Alexandrescu satirizează defecte omenești ca: demagogia, prostia, credulitatea, infatuarea prin intermediul unei întâmplări, narată într-o succesiune logică, la care participă personaje alese din lumea animalelor: câinele Samson, cățelul Samurache și un „bou oarecare”.

Narațiunea este simplă și echilibrată și relatează, sub forma unei scenete, întâmplarea: un cățel credul ascultă încântat tiradă demagogică ținută de dulăul Samson unui bou. Dulăul își exprimă opinii progresiste legate de egalitatea între dobitoace: „Oamenii spun adesea că-n țări civilizate

Este egalitate”

egalitate ce nu este generată de descendență nobilă:

„De se trag din neam mare,

Asta e-o întâmplare”.

Naiv, cățelul Samurache este încântat de discursul dulăului și își exprimă entuziast părerea:

„Gândirea voastră – zise – îmi pare minunată

Și simțimentul vostru îl cinstesc, frații mei.”

Replica lui Samson vine însă prompt și spulberă iluziile:

„Noi, frații tăi, poate!”

„Că voi egalitate, dar nu pentru căței.”

Naratorul adoptă rolul de regizor, fie prin scurte intervenții între replici: „Așa vorbea deunăzi ca un bou oarecare

Samson, dulău de curte, ce lătra foarte tare”,

fie prin introducerea personajelor în scenă:

„Auzind vorba lor,

S-apropie îndată”.

Dialogul dintre Samson și Samurache dinamizează narațiunea și esențializează comicul.

Atitudinea naratorului este ironică și se exprimă prin comicul de situație reliefat prin discrepanța dintre tirada câinelui din monologul adresat unui „bou oarecare” și invectivele din final adresate cățelului, dintre încrederea și naivitatea arătate de Samurache și demagogia lui Samson.

Limbajul folosit pune în evidență trăsăturile personajelor: termeni ca „egalitate”, „civilizate”, „nobil” folosite demagogic de Samson în monologul din prima parte se opun cuvintelor depreciative, expresie a disprețului nefondat, pe care i le adresează naivului cățel: „potaie”, „lichea nerușinată”. Discrepanța lingvistică este expresia discrepanței dintre ceea ce vrea să pară și ceea ce este în realitate personajul. Remarcăm expresia „frații” rostită o dată sincer, ca expresie a unei încrederi naive, de Samurache, și o dată ironic, ca expresie a disprețului și aroganței, de către Samson.

Procedeul utilizat în fabulă este cel alegoric – trăsăturile de caracter și ideile umane sunt exprimate prin măști de animale: Samson întruhidează oratorul demagog, fals, ipocrit și disprețuitor, Samurache ascultătorul naiv și credul, iar „boul oarecare”, ascultătorul pasiv, lipsit de opinii.

Structural, fabula are de regulă două părți: narațiunea propriu-zisă ce cuprinde povestirea alegorică a faptelor și morala (care nu este obligatorie).

În fabula „Câinele și cățelul” morala, învățătura extrasă din întâmplarea relatată, este exprimată direct:

„Aceasta între noi adesea o vedem,
Și numai cu cei mari egalitate vrem.”

Caracterul moralizator, educativ este evident. Animalele sunt folosite ca „măști”. cuvintele și faptele lor fiind în concordanță cu tipul social pe care-l reprezintă. Numele personajelor sunt alese cu grijă:

Samson sugerează o personalitate puternică, terminația „che” din numele Samurache accentuează impresia creată de personaj, credulitate prostească.

Versurile variază cu măsură (14 silabe sau 6-7 silabe). Replicile sunt spontane și accentuează impresia de scenetă. Limbajul se caracterizează prin expresivitate, semnele de punctuație folosite variază sunt expresia unei varietăți de stări: uimire („Dar ziceați...”, dispreț („Noi, frații tăi?”), enervare crescândă („Lichea nerușinată, astfel să ne vorbești?”).

Rezolvarea subiectului 7

I. A. 1. Arhaism lexical – rădvan, jupâneasă.

Arhaism morfo-sintactic – folosirea formei de plural în locul celei de singular la perfect compus, indicativ („o jupâneasă s-au aruncat”).

2. Modul de expunere este narațiunea în cadrul unei replici. În această replică este introdusă direct, o alta, aparținând altui personaj („Ai să dai seamă, doamnă”)

3. Se accentuează ideea exprimată de personaj.

4. Se repetă verbul la imperativ „uită-te“ ce subliniază disperarea jupânesei.

5. Trăsăturile de caracter ale personajului ce rostește replica sunt curajul și fermitatea.

B. 6. doamnă; voiam.

7. „De aș ști¹ că mă vei și omorî,² nu pot³ să tac.”⁴

1. CV (3) de

2. CD (1) că

3. PP

4. CD (3) să

8. cu copii = subst. comun, simplu, gen. m., pl., nearticulat, precedat de prep. simplă „cu”, caz Ac., f.s. de atribut subst. prep.

cinci = numeral cardinal simplu cu valoare adjectivală, caz Ac., f.s. de atribut adjectival

un cap = subst. comun, simplu, genul neutru, sg., art. cu art. neh. „un”, caz Ac., f.s. de c. direct

doamnă = subst. comun, simplu, feminin, singular, nearticulat, caz V – fără funcție sintactică

tatăl = subst. comun, simplu, masculin, singular, articulat cu art. hot. -l, caz N, apozitie

săraci = adjectiv propriu-zis, m. pl., N – f.s. de nume predicativ.

9. c. (în celelalte două variante forma incorectă era „genoflexiune” – cuvântul este format prin compunere (genunchi + flexiune) – deci nu se motivează forma „geno”).

10. a rămâne – verb predicativ

El rămâne acasă.

11. L-am numit șef al clasei pe al cincilea de la catalog – c. direct.

Cartea este pentru al cincilea din rând – nume predicativ.

M-am împiedicat de al cincilea – c. indirect.

Întrebarea pentru al cincilea din cei zece concurenți a fost mai dificilă – atr. subst. prepozițional.

M-am oprit înainte de al cincilea din cele șapte blocuri identice – c.c. loc.

Venera Burcescu, Adriana Bodi

12. „a da din cap” – a aproba

„a da zor” – a se grăbi

„a da din mâini” – a gesticula

„a da de pomană” – a dona

13. **când voiam să intru**, o jupâneasă cu trei copii s-au aruncat...”
(circ. de timp)

„Ai să dai samă, doamnă!... **că lași pre bărbatul tău...**” (cauzală)

14. ținut = fixat; săraci = sărmani; să taie = să omoare; tatăl = părintele.

II. Se punctează:

Convențiile specifice invitației (data, locul, formulele specifice)

Conținutul adecvat cerinței.

Registrul stilistic potrivit.

Punctuația

Ortografia.

Școala Generală nr. 1, București

Cenacul literar „Tinere condeie”

D-lui Ștefan Ioanid

Str. Lalelelor nr. 18, București

București, 8 mai 2000

Stimate domnule Ștefan Ioanid,

Am onoarea a vă ruga să binevoiți să asistați la ședința Cenaculului literar „Tinere condeie” al școlii noastre și de a fi președintele juriului ce va hotărî premiile concursului „Cel mai talentat nuvelist”. Ședința va avea loc în ziua de 5 iunie a.c., la ora 10.00 în Școala nr. 5 București.

Vă rog să confirmați participarea dumneavoastră la telefonul 6590178.

Cu deosebit respect și cu mulțumiri anticipate,

Ana Sima, președinte al Cenaculului literar

III. Caracterizarea unui personaj reprezintă totalitatea modalităților prin care autorul înfățișează trăsăturile definitorii.

Aceste modalități de construire a personajului diferă de la o operă la alta.

Procedeele folosite pot fi:

a) – directe – portretul (fizic și moral) realizat de narator;

– portretul (fizic și moral) realizat în text de celelalte personaje.

- b) – indirecte – limbajul folosit de personaj;
- faptele, acțiunile personajului;
- relațiile cu mediul în care are loc acțiunea.

Am ales pentru exemplificare personajul Lefter Popescu din nuvela lui I.L. Caragiale „Două loturi”.

Caracterizarea personajului Lefter Popescu

Lefter Popescu este un mărunț funcționar ministerial, căruia destinul îi joacă o farsă sinistră. Posibilitatea neașteptată a unui câștig fabulos, care l-ar scoate din rutina vieții cotidiene, provoacă în personaj un veritabil seism. Funcționarul liniștit, chiar temător față de șeful său, nu rezistă unei tensiuni interioare prea mari și ajunge să comită acte necugetate, să aibă chiar reacții violente când își dă seama că biletele câștigătoare sunt de negăsit. Scena în care personajul sparge una câte una farfuriile cumpărate de consoarta lui, este importantă, pentru că dezvăluie impulsivitatea exagerată a unui om care e înnebunit de ideea că ar putea pierde câștigul cel mare.

Foarte importante sunt scenele în care naratorul surprinde **comportamentul** lui Lefter Popescu față de propriul șef. Astfel, într-un prim episod vedem cum personajul suportă fără să protesteze represiunile șefului său, neavând curajul unei minime împotriviri, ba chiar bâiguind câteva scuze umilitoare pentru el, deși se aflau într-un loc public, unde autoritatea excesivă a șefului nu-și avea locul. În schimb, imediat ce găsește biletele pe care le credea câștigătoare, Lefter Popescu își permite să adreseze șefului său o scrisoare de demisie, în termeni ironici, care ascund satisfacția unei răzbunări împlinite.

„Sănătatea mea prea delicată (s.n.) nu-mi permite să mai suport asprimile de tot felul ale serviciului.”

Că Lefter Popescu este un om mediocru și de proastă calitate rezultă și din limbajul său. El se adresează soției în termeni ofensatori:

„– Cui? cui ai dat-o, nenorocito!”

Apoi în termeni vehemenți îi poruncește să tacă:

„– Destul, nenorocito!”

Întregul comportament al personajului scoate la iveală o ființă dezechilibrată, pe care perspectiva unui noroc neașteptat o face să-și piardă măsura. Ca orice slujbaş mărunț, Lefter Popescu alternează comportamentul umil față de superiori cu autoritarismul și agresivitatea față de cei pe care-i crede inferiori. Nu ezită să pălmuiască o femeie nevinovată, fie ea și chivuță, își tratează batjocoritor soția, în schimb se umilește penibil în fața șefului.

Când însă devine sigur de câștig își ia un aer de superioritate condescendentă, intră destins în sediul băncii și așteaptă să ridice câștigul cel mare.

Absurdul întâmplării face ca, din nou, brusc personajul să fie aruncat în brațele deznădejdiei. El revine la violența și agresivitatea de până atunci. Jignește grav pe funcționarul băncii („asta-i șarlatanie...”, „umblați cu infamii...”, „vă bateți joc de oameni”, „nu vă mai săturați, ca vampirii” etc.), apoi are o reacție lipsită de orice demnitate, redevenind insul ridicol și umil de până atunci. Jelește, se bate cu pumnii în cap, și cu palmele peste ochi, tropăie din picioare, se pune deci, într-o situație penibilă, provocând milă și dispreț. Nu are forța morală necesară pentru a suporta acest șoc emoțional și se dezintegrează ca personalitate, coborând la un stadiu de umilință greu de imaginat.

La sugerarea condiției sociale a personajului contribuie și numele pe care îl dă autorul: Popescu e un nume cât se poate de banal, iar prenumele de Lefter sugerează condiția materială precară, „nenorocul” financiar al personajului.

Rezolvarea subiectului 8

I.A. 1. Din replica lui Lăpușneanu rezultă următoarele trăsături: **voință ieșită din comun, tărie de caracter** ce nu poate fi anihilată și **impulsivitatea**, temperamentul coleric al personajului, sugerat prin comparația „ochii... scântieră ca un fulger”.

2. În text există două fonetisme arhaice verbale: „scântieră” și „vă vreu”. Se remarcă de asemenea forma veche a prepoziției („pre”) ca și forma invariabilă a articolului posesiv („a” în loc de „ai”).

În sintagma „a căruia ochi” întreaga îmbinare sintactică are o tumură arhaică. Rolul acestor arhaisme este acela de a contura atmosfera de epocă (acțiunea este situată în sec. al XVI-lea, iar limbajul personajelor trebuie să fie adecvat limbii folosite atunci).

3. Intervenția vocii auctoriale (narrative) în contextul replicii lui Lăpușneanu are rolul de a scoate în evidență vehemența reacției acestuia și de a sublinia temperamentul coleric al personajului. Această intervenție surprinde în esență ura și dorința de răzbunare ce animă personajul, precum și energia debordantă, cu încărcătură malefică, datorită căreia Lăpușneanu își domină adversarii.

4. Destinul l-a lovit cu rapiditatea fulgerului.

O lovitură scurtă, ca un fulger, a pus capăt luptei.

Vorbele lui erau fulgere necruțătoare.

Obuzele brăzdau cerul ca un roi de fulgere dezlănțuite.

5. Tunetul vorbelor lui cădea peste noi umilindu-ne.

B. 6. „Dacă voi **nu** mă vreți,¹ eu **vă** **vreu**,² **răspunse** Lăpușneanul,³ a căruia ochi **scântieră** ca un fulger...⁴”

1 CV (2) dacă

2 PP

3 PP inc.

4 AT (3) căruia

7. b.

8. „voi” pronume personal (voi nu mă vreți)

„voi” verb auxiliar cu ajutorul căruia se formează viitorul (voi merge)

9. – a face pe voia cuiva

Ți-a făcut pe voie și ți-a oferit un rol în piesă.

– a avea voie

Ai voie să mergi unde dorești.

10. este iubit(ă)

Ea este iubită de toată lumea.

11. – „prioritate” are semantic și informația de primă necesitate – cuvântul „primă” este deci inutil;

– cuvântul „aportul” provine din limba franceză (apporter = a aduce);

– aversă de ploaie – cuvântul aversă înseamnă ploaie de scurtă durată;

– protagonist principal – cuvântul „protagonist” conține informația semantică de principal;

12. Nu știu¹ dacă va veni² – CD

Dacă nu vine,¹ mă supăr² – CZ

Dacă ai munci mai mult,¹ ai avea rezultate mai bune² – CDȚ

Se gândea¹ dacă va veni la petrecere² – CI

Problema e¹ dacă mă vor înțelege toți² – PR

13. Lăpușneanu le spune boierilor că îi vrea și că va merge domn chiar dacă ei nu-l vor.

14. a.

II. Se punctează:

– convențiile specifice cererii.

– registrul stilistic potrivit

– conținutul adecvat

– ortografia

– punctuația

Domnule Director,

Subsemnatul Soroiu Ștefan, elev în clasa a VIII-a B a Școlii Generale nr. 2 Sibiu, vă rog să-mi aprobați acordarea unei burse

sociale în anul școlar 2001-2002. Menționez că îndeplinesc toate condițiile prevăzute pentru acordarea acestui tip de bursă.

Sibiu

Semnătura,

10.oct. 2001

Domnului Director al Școlii Generale nr. 2 Sibiu

III. Nuvela este specie epică în proză, de dimensiuni medii, cu număr relativ redus de personaje și conflict tensionat. Acțiunea unei nuvele presupune un singur fir epic concentrat în jurul conflictului, care este construit rapid, riguros. Se poate vorbi de un singur personaj principal caracterizat în primul rând prin acțiunile sale.

Narațiunea presupune alegerea unei întâmplări semnificative, generatoare de tensiune, complicată progresiv.

Ca mijloace de expunere domină narațiunea și dialogul, dar și descrierea poate avea un rol important în prezentarea cadrului acțiunii, în caracterizarea personajelor, și în crearea atmosferei.

Nuvela istorică „Alexandru Lăpușneanu” ilustrează caracteristicile speciei. Tema – conflictul dramatic dintre domni și boierime în timpul celei de a doua domnii al lui Lăpușneanu – presupune un puternic conflict între personaje (Lăpușneanu – personajul principal ce întrușchipează chipul monarhului absolut feudal și boieri: vornicul Moțoc – tipic pentru boierimea dornică de bogăție și putere, Spancioc și Stroici – boieri patrioți și ceilalți boieri ce apar episodic.

Nuvela este structurată în patru capitole și dezvoltă succint, dar tensionat subiectul, pe un singur fir epic: sosirea lui Lăpușneanu, întâmpinarea sa de către boieri, acțiunile sângeroase ale domnitorului în lupta sa cu clasa boierească ce culminează cu scena măcelului din sala domnească, revolta poporului și predarea lui Moțoc mulțimii înfuriate și sfârșitul domnitorului, otrăvit de doamna Ruxandra, sfătuită de cei doi boieri, Spancioc și Stroici.

Episoadele definesc caracterul personajului principal și al celor secundare (doamna Ruxandra, Moțoc, ceilalți boieri).

Dialogul, ca mijloc de expunere folosit frecvent accentuează caracterul dramatic al acțiunii. Descrierea amănunțită este folosită doar în câteva scene (prezentarea ospățului și a măcelului, descrierea ținutei lui Lăpușneanu, descrierea doamnei).

Portretele personajelor ies în evidență mai ales din replicile lor, din desfășurarea dramatică a acțiunii, din conflictul tensionat.

Rezolvarea subiectului 9

- I. A. 1. Enumerarea celor trei substantive: „mărire”, „adorare”, „îngenunchere” este ascendentă și reliefează admirația eului liric.
2. Hiperbola are funcția stilistică de a sugera grandiosul. În text apar atât hiperbole propriu-zise („gigant din alte timpuri”) cât și personificări („oaspe de bronz scump nouă”) sau epitețe cu efecte hiperbolice („nume feeric, legendar”, „splendidă serbare”, „falnică uimire”).
3. „dalba vitejie”; „falnică uimire”.
4. Textul debutează cu o formulă adresativă: invocație-retorică.
5. Rima este încrucișată.
- B. 1. stănoagă – podișcă
datorii – restante
a întreba – a interoga
a urmări – a pândi
2. „să ți se strige în gura mare” – prop. subiectivă subordonată verbului copulativ impersonal din predicatul nominal „nu era plăcut” al prop. regente „fiindcă nu era plăcut”
„că îl urmărește pe vecin la strâmtoare” – prop. subiectivă subordonată verbului predicativ impersonal „să se creadă” din prop. regentă „să se creadă”.
3. Acesta este **un nimic** pe lângă celelalte probleme – subst. comun (în text „nimic” este pron. negativ)
El este un om **plăcut** – adjectiv (în text este adverb)
Nu știu **cum** vor proceda – adverb de mod (în text are valoare de conjuncție)
În blocul **vecin** locuiesc prietenii mei – adjectiv (în text este substantiv)
4. **seară**
(a se) însera
înserare
înserat
deseară
seară (adv. de timp)
5. Aș vrea să te rog ceva, vecine.
– Spune.
– Știi, banii pentru locul de casă...
– Da, vecine. Mă gândeam că ai să-mi spui ceva despre asta.
6. teren petrolifer
comentariu literar

cabinet dentar

aparat fiabil

7. Produsele petroliere s-au scumpit.

Citește literal, ca la clasa I.

Am învățat despre consoanele dentale.

Acest material este friabil, se fărâmă ușor.

8. trecută = adj. provenit din participiu, fem., sg., Ac – f.s. de atr. adj.

în gura mare – loc. adv. de mod – f.s. de c. c. de mod.

la strâmtoare – subst. com., fem., sg., neart., precedat de prep. Simplă

„la“, Ac., f.s., de c. c. timp.

de astă dată = loc. adverbială de timp – f.s. de c. circ. de timp.

9. El se gândește. Pronumele reflexiv „se“ nu are funcție sintactică deoarece este morfem al diatezei reflexive.

II. Se punctează:

– convențiile specifice scrisorii (data, locul, formula de încheiere, de început).

– registrul stilistic potrivit.

– conținutul adecvat.

– ortografia.

– punctuația.

Timișoara, 22 septembrie 2000

Mult stimată doamnă învățătoare,

Cu ocazia încheierii carierei didactice, vă rugăm să ne îngăduiți să vă felicităm pentru dăruirea și profesionalismul cu care ați format generații de copii de-a lungul a patru decenii.

Noi, cei care am avut norocul de a vă avea dascăl, nu vom uita niciodată orele în care ne dezvăluiați cu răbdare tainele literelor și ale cifrelor.

Veți fi pentru noi un exemplu de bunătate sufletească. Vă dorim multă sănătate și împliniri.

Cu deosebit respect,

Din partea colectivului clasei a VII-a B,

al dumneavoastră elev,

Stan Liviu

III. Oda este o specie a genului liric în care se exprimă admirația față de o persoană, o idee sau un sentiment. Versurile date aparțin unei ode eroice, dedicată unei mari personalități a istoriei noastre, Mihai Viteazul.

Există în text o serie de caracteristici proprii unei ode:

– caracterul de adresare, la persoana a II-a și **maniera solemnă** în care se realizează această adresare.

– din primul vers se observă gradația ascendentă a solemnității, gradație realizată prin succesiunea: „mărire“, „adorare“, „îngenunchere“; solemnitatea stilului conferă primelor versuri caracteristicile unei invocații retorice ample, în interiorul căreia se pot observa câteva apelative cu valoare de **hiperbolă**: „gigant“, „frunză“, „oaspe de bronz“.

Această ultimă sintagmă are valoare de personificare și sugerează **grandoarea**.

În partea de mijloc a poeziei domină senzația de **irealitate**, de eveniment ieșit din comun – sărbătoarea grandioasă în care senzația de **fabulos** este evidentă: umbre înarmate călătoresc prin aer, iar „umbre din morminte“, „s-animă și tresare“ (personificare).

Expresie a unei admirații fără limite, această odă este dominată de elemente din sfera **sacru**ului, care sugerează calitățile excepționale ale eroului: „tronul tău... a devenit altar“, „vulturul... din ceruri te-ncunună“.

Ultima parte a poeziei dă senzația de **apoteoză**. Prin personificare și printr-un epitet cu valențe hiperbolice („Codrii... se mișcă-n zgomot mari, de freamăt oțelit“) poetul creează imaginea grandioasă a naturii, ce aduce omagiu unui erou de legendă. **Legendarul** este un element esențial într-o odă eroică, iar interogațiile retorice, încărcate de solemnitate, pregătesc finalul grandios în care se remarcă analogia dintre învierea lui Hristos și aceea a lui Mihai Viteazul.

Poezia se încheie printr-o personificare ce surprinde un miracol în desfășurare: „Mihai Bravul în bronz a reînviat.!”

Rezolvarea subiectului 10

I.A. 1. Interjecția („O! Dan, om înțelept!“) este o marcă de afectivitate. Ea exprimă admirația lui Ghirai față de adversarul său, dar și surpriza pe care i-o provoacă replica lui Dan. Semnul acestui respect este îmblânzirea glasului prin care conducătorul tătar își recunoaște eroarea de a fi ofensat un om ce merita doar admirație.

2. Repetarea verbului („mă lasă, lasă“) exprimă intensitatea dorinței lui Dan de a săruta pentru ultima oară pământul țării. Inversiunea accentuează expresivitatea exprimării lui Dan.

3. Modurile de expunere folosite sunt dialogul (planul personajelor) și narațiunea (planul lingvistic al naratorului).

4. Răspunsul lui Dan sugerează încredere în renașterea spiritului eroic ce nu poate fi distrus.

5. „Tu îmi întinzi o *cupă* mult plină de amaruri“ – metafora sugerează propunerea nedemnă a lui Ghirai făcută viteazului Dan.

B. 1. „Realitatea¹ de care nu mă îndoiesc² este³ că⁴ dacă⁵ îți scie,⁶ fie și din când în când,⁷ înseamnă⁸ că nu te-a uitat încă⁹ și¹⁰ că i-ar face, poate, plăcere¹¹ să vă revedeți după o atât de lungă despărțire¹²“.

1. PP

2. AT (1) de care

3. PR (1) că

4. SB (3) dacă

5. CV (4)

6. PR (3) că

7. PR (3) că

8. SB (7) să

2. c.

3. *îți* = pronume personal, pers. a II-a, nr. sg., f. neacc, caz D, f.s. de complement indirect.

plăcere = subst. comun simplu, gen feminin, nr. sg. caz Ac, f.s. de compl. direct.

atât de = locuțiune adverbială de mod, f.s. de c.c. de mod.

din când în când = locuțiune adv. de timp, f.s. de c.c. de timp.

4. *realitate* = derivat cu sufixul „-itate” de la cuvântul de bază „real”.

plăcere = derivat cu sufixul „-re” de la verbul „a plăcea”.

(a) *revedea* = derivat cu prefixul „re-” de la verbul „a vedea”.

5. Mama *face* prăjituri – a pregăti.

Ei *fac* o casă – a construi.

Ea își *face* singură o rochie – a confecționa.

Face impresie bună – a produce

Acest lucru îl *face* fericit – a provoca

6. El este un om *ajuns* (înstărit, bogat).

Ajuns acasă, a telefonat (sosit).

Parul *înfipt* în pământ ieri a fost scos (introdus, băgat).

Ea este *înfiptă* (îndrăzneată).

Ea este *adusă* de spate din cauza anilor (cocoșată).

Fata *adusă* la noi se poartă ciudat (sosită, venită, lăsată).

7. – Tu chiar crezi că o despărțire, cât de lungă, ar putea să-l facă să te uite?

- Nu știu, dar câteodată și tăcerea-i un răspuns.
 - Poate a avut nevoie de timp să-și clarifice niște lucruri.
 - Oare?
8. Virgulele sunt folosite deoarece subordonata atributivă este intercalată în regentă, iar subordonata subiectivă „dacă îți scrie” este antepusă regentei sale.
9. *Plăcerea* lui este de a cânta (subiect).

II. Se vor puncta:

- Convențiile specifice scrisorii (data, locul, formule specifice)
- registrul stilistic adecvat
- conținut potrivit tipului de scrisoare cerut.
- ortografia
- punctuația

Năvodari, 15 august

Dragă Sandu,

Îți scriu din tabără de la Năvodari, unde mă aflu de trei zile. Mi-aș fi dorit foarte mult să fim împreună. Vremea este bună, apa caldă, mâncarea acceptabilă. Ieri am putut admira pentru prima dată răsăritul soarelui din mare. A fost pentru mine un moment de neuitat și greu de transmis prin cuvinte. Peste două zile vor sosi și părinții mei, care au bilete la Neptun și, care speră să rămân cu ei. Cred însă că mă voi întoarce în tabără, deoarece îmi place mai mult să fiu cu cei de vârsta mea. Faptul că sunt singur, fără ei, îmi dă un plăcut sentiment de independență.

Cum ajung acasă, îți voi telefona.

Până atunci, te îmbrățișez cu drag,

Gabi

III. Schița este specia literară epică, de dimensiuni reduse, ce surprinde un episod semnificativ din viața personajului. Personajele sunt sumar prezentate, intriga este simplă, iar subiectul evoluează într-un ritm alert spre final.

Opera literară „Vizită” de I.L. Caragiale ilustrează trăsături caracteristice schiței: creație epică redusă ca dimensiuni, prezintă un moment semnificativ pentru caracterizarea personajului: vizita ce coincide cu sărbătorirea personajului vizitat, făcută de narator doamnei Popescu și copilului acesteia, Ionel. Momentele acestei vizite pun în evidență defectele lui Ionel, un d-l Goe în devenire, satirizate de autor.

Întâmplările narate se constituie în momente ale subiectului. În expozițiune se precizează timpul („la Sf. Ion”), locul (casa doamnei Popescu) și faptul că naratorul, care este în această schiță și personaj, s-a hotărât să facă o vizită prietenei sale, doamna Popescu, prilej cu care a cumpărat pentru copilul acesteia, Ionel, o minge. Hotărârea de a o vizita pe d-na Popescu constituie de fapt și intriga. Desfășurarea acțiunii cuprinde, narate succesiv, întâmplările din timpul vizitei, întâmplări ce pun în evidență defectele lui Ionel – impertinența, obraznicia, infatuarea, dar și ale doamnei Popescu: incapacitatea de a-și educa fiul corespunzător, lipsă de responsabilitate etc.

Obrăznicia lui Ionel se succed rapid: îmbrăcat într-o ținută de maior de roșiori, Ionel o deranjează pe servitoare, barează trecerea mamei cu sabia scoasă, face un zgomot infernal cu trâmbița și toba, cu sabia scoasă atacă tot ce întâlnește în cale, riscând s-o lovească pe jupâneasă, fumează, varsă cafeaua pe pantalonii musafirului și toarnă dulceată în șoșonii acestuia.

Punctul culminant îl reprezintă leșinul lui Ionel, provocat de fumatul încurajat de inconstiența mamă.

Ajutat de musafirul-narator băiatul își revine, mama se liniștește, iar musafirul pleacă. Ajuns acasă constată că în șoșonii lui se afla dulceată pusă de Ionel. Acesta este deznodământul vizitei, și implicit, al schiței.

Personajele schiței sunt prezentate sumar. Scurta descriere a lui Ionel precizează un amănunt vestimentar, ce pune în evidență, ca și în cazul altui personaj al schițelor lui Caragiale, d-al Goe, mania de a imita ținuta maturilor: „Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori, îmbrăcat ca maior de roșiori în uniformă de mare ținută”.

Mijlocul de caracterizare folosit preponderent este cel indirect: prezentarea acțiunilor acestuia ce pun în evidență obraznicia, lipsa de educație, discrepanța între ceea ce se dorește ce către mamă să pară Ionel („ștrengar deștept”) și ceea ce este în realitate. Ionel este rezultatul unui mod greșit de a înțelege educația. Doamna Popescu este îngăduitoare și lipsită de capacitatea de a se impune în fața propriului copil, de a-i oferi acestuia un model. Atitudinea necorespunzătoare a acesteia este ironizată de narator prin prezentarea gesturilor neadecvate: o poznă a copilului este urmată de îmbrățișarea și sărutul mamei, fumatul este încurajat, privit ca un moment hazliu.

Ironia naratorului este evidentă și este expresia intenției sale critice. Exprimări ca „am lăsat pe madam Popescu liniștită cu scumpul ei maior”, „maiorul, alb ca varul, cu ochii pierduți” reliefează atitudinea naratorială.

Modurile de expunere sunt dialogul și narațiunea. Din dialog rezultă, direct și expresiv, trăsăturile de caracter ale personajelor, moravurile, educația lor. Ionel răspunde impertinent musafirului („Da tu de ce tragi?”), d-na Popescu își exprimă admirația față de copil, în ciuda obrăzniciei acestuia („Scuipă-l să nu mi-l deochi!”) sau își expune părerile despre educație, păreri aflate într-o evidentă contradicție cu rezultatul obținut („Și nu știți dumneavoastră bărbații cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație!”)

De asemenea, dialogul dinamizează și pune în evidență autenticitatea situațiilor spre deosebire însă de o altă schiță, „D-l Goe”, trăsăturile personajului reies mai ales, după cum am arătat, din fapte, întâmplări.

Rezolvarea subiectului 11

I.A. 1. Expozițiune.

2. Se precizează timpul („au fost odată”), locul („într-o școală de provincie”) și personajele (Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu).

3. Într-o școală erau doi buni colegi.

– Unul dintre cei doi se deosebea de celălalt și de toți prin talentul lui la scris.

– Toată lumea se minuna de acest talent.

4. Cele două puncte sunt plasate înainte de apozitia dezvoltată.

5. Numele proprii folosite sunt create de narator pe baza unei inversări, generatoare de confuzie și comic (numele unuia e derivat de la prenumele celuilalt).

B. 1. /„Dar,/ fără îndoială¹ că în cele din urmă s-ar fi întâmplat² ceea ce s-a întâmplat³ pentru că simțeam în mine o nemulțumire și o căință...⁴”

1. PP

2. SB (1) că

3. SB (2) ceea ce

4. CZ (2) pentru că

2. **Se simte** mirosul de toamnă (reflexiv impersonal)

Mă simt bine. (reflexiv personal)

3. a mulțumi, mulțumit, nemulțumit, mulțumire, mulțumitor, nemulțumire.

4. El este, **fără îndoială**, un om bun. (construcție incidentă)

5. a. „Cine aleargă după doi iepuri,¹ nu prinde nici unul.²”

b. S-a **întâmplat**¹ să vii² când nu trebuia.³

c. Mi-a fost dat¹ să trec prin multe încercări.²

d. Este bine¹ ce vrei² să faci.³

6. **Mina** creionului s-a rupt.

Minele de cărbuni sunt nerentabile.

Francul francez este moneda Franței.

Îmi spune **franc** ce gândește despre mine.

Îmi place să joc **golf**.

Am învățat la geografie despre **golfuri**.

Cala vaporului e mare.

Am primit **cale**, florile mele preferate.

7. locuțiuni adjectivale: „de seamă”, „de treabă”, „de căpetenie”, „fără număr”, etc.

locuțiuni prepoziționale: „în fața”, „în jurul”, „înainte de”, „din cauza”, etc.

Înainte de serbare vine pe la mine.

Din cauza tramvaiului deraiat am întârziat.

Este un om **de treabă**.

Pentru mine ziua mamei este o zi **de seamă** și vreau să-i fac o mare bucurie.

8. b.

9. a. **Taie** lemne! (a sparge)

b. Mama **a tăiat** maioneza (a strica)

c. **Am tăiat** figuri geometrice (a decupa).

d. **L-am tăiat** de pe listă (a șterge, a elimina).

II. Se punctează:

- convențiile specifice cererii (data, locul, semnătura, formulele specifice)
- registrul stilistic potrivit
- conținutul adecvat
- ortografia
- punctuația

Domnule Director,

Subsemnatul Florescu Silviu, elev în clasa a VI-a B a Școlii Generale nr. 25 Brașov, vă rog să-mi aprobați acordarea unei burse sociale. Menționez că venitul familiei noastre nu depășește suma de 1.000.000 de lei, părinții mei având de întreținut încă cinci copii în afară de mine.

Anexez cererii copiile xerox după adeverințele de venit ale părinților mei.

12 iunie 1999

Semnătura

Domnului Director al Școlii Generale nr. 25 Brașov.

III. Comedia este o specie dramatică în proză sau în versuri în care este dominantă categoria estetică a **comicului**. Modalitatea esențială de expunere este **dialogul**.

Opera „O scrisoare pierdută” de I.L. Caragiale aparține genului dramatic. Faptul se poate demonstra ușor prin structură: prezența dialogului, ca modalitate esențială de expunere; prezența indicațiilor regizorale, ceea ce susține ideea că avem de-a face cu o operă destinată pentru a fi jucată pe scenă; prezența replicii, subdiviziunea cea mai mică a unei opere dramatice; indicarea, înainte de replică, a numelui personajului care vorbește; prezența **diviziunilor specifice** unei opere dramatice: actul și scena.

Dacă am demonstrat că este vorba despre o operă a genului dramatic, urmează să demonstrăm că avem de-a face cu o comedie. Faptul acesta este evidențiat de prezența **comicului**, categorie estetică definitorie pentru o comedie.

Ori în opera „O scrisoare pierdută” avem surse multiple de comic, după cum urmează:

a) **Comicul de limbaj** – rezultă din erorile grave pe care personajele le comit în vorbire. Este un comic de esență **satirică**, deoarece vorbind, personajele își dezvăluie prostia, incultura, suficiența sau senilitatea, defecte ce reprezintă în general obiectul satirei. Prin urmare limbajul devine chiar mijloc de caracterizare a personajelor.

Spuneam că umorul rezultă din erori lingvistice de proporții dintre care menționăm:

- nonsensul (opозиția ireductibilă între termenii unui enunț): „la doisprezece trecute fix merg la tribunal”, „Ori să se revizuiască, dar să nu se schimbe nimic..., ori să nu se revizuiască... dar atunci să se schimbe...”

- ticul verbal: „curat mișel”, „curat murdar” (Pristanda), „curat caraghios”, „neicușorule, puicușorule” (Dandanache)

- tautologia (exprimarea aceleiași idei de mai multe ori într-un enunț, sub diverse forme): „o societate fără prințipii va să zică nu le are”.

- deformarea cuvintelor fie din necunoaștere, fie din incapacitatea de a-l pronunța: „famelie”, „renumeratie”, „foncție”, „bampir”;

- investirea unor cuvinte cu sensuri pe care nu le au. Cațavencu folosește cuvântul **capitalist** cu sensul de locuitor al capitalei.;

b) **Comicul de situații** – rezultă din întâmplările și evenimentele ce se petrec. Astfel pierderea scrisorii, găsirea ei de către cetățeanul turmentat, modificarea permanentă a relațiilor dintre personaje (culminând cu împăcarea penibilă din final) sunt întâmplări generatoare de comic.

c) Comicul numelor proprii – este o formă subtilă prin care autorul sugerează anumite trăsături morale proprii personajelor ce poartă acest nume.

Astfel, numele Dandanache vine de la „dandana” (boacăna, gafă) și e potrivită pentru un personaj care din motive de senilitate avansată creează confuzii penibile (crede că Zoe este soția lui Tipătescu, iar Trahanache e prefectul județului).

Trahanana este o cocă foarte moale, ușor modelabilă, așa cum pare a fi personajul în mâinile Zoei, soția sa. Cațavencu e un nume strident, tipător (vine de la „cață”) și e potrivit perfect cu un personaj cabotin, demagog, ce ține de la tribună discursuri lătrătoare.

Pristanda este o horă cu pași alternativi (stânga-dreapta), numele indicând caracterul oscilant al personajului, care e gata oricând să treacă dintr-o tabără în alta, dacă interesele i-o cer.

După cum se poate lesne observa, „O scrisoare pierdută” e o operă dramatică în care viziunea asupra realității e construită pe baza unei varietăți de procedee și mijloace comice. Tocmai această viziune comico-satirică asupra unei realități ce ar putea fi prezentată și în sens tragic (deci ne gândim la stupiditatea și imoralitatea lumii politice, la triumful prostiei și senilității, la culisele dezgustătoare ale jocului electoral) determină caracterul de **comedie** al operei în discuție.

Rezolvarea subiectului 12

I. A. 1. Fragmentul propus spre analiză aparține unui basm. Această specie a epicii populare este caracterizată prin împletirea elementelor reale cu cele fabuloase.

Astfel, elementul real din text este drumul personajelor. Putem întâlni însă și elemente fabuloase specifice: mâncatul lutului, sorbitul apelor din bălți și lacuri, acțiunile și manifestările personajelor.

2. Numele personajelor-ajutoare ilustrează trăsăturile definitorii și fabuloase.

3. Personajele sunt: Păsări-Lăți-Lungilă, Harap-Alb, Gerilă, Flămânzilă, Setilă și Ochilă.

4. Expresii populare: „vedea toate cele ca dracul”, „înghețai ce da dintr-însul”.

5. „– Ai reușit să... să mă emoționezi până la lacrimi! Ești un mare talent!

– Nu mi-am dat seama că tocmai tu ești... cuminenția de care se vorbea!

- Chiar ai reușit să mă enervezi!
- Nu vei veni nici dacă te cheamă ea?!"

6. Păsări-Lăți-Lungilă = cuvânt format prin compunere prin alăturarea a trei termeni

Harap-Alb = format prin compunere a doi termeni (un substantiv și un adjectiv).

tusșese = numeral compus format prin contopirea cuvântului „toți“ cu numeralul „șese“ (forma populară)

7. b.

8. „Setilă sorbea apa de prin bălți și iazuri¹ | *de se zbăteau* peștii pe uscat² | și țipa șerpele în gura broaștei de secetă mare³ | *ce era acolo*“⁴ |.

1 PP

2 CNS (1) de și

3 CNS (1)

4 AT (3) ce

9. a.

10. Bandele de tâlhari au fost prinse.

Îmi plac cărțile cu benzi desenate.

Ghivecele de flori au căzut.

Am pregătit mai multe ghiveciuri, din legume diferite.

Din căminurile caselor iese fum.

Căminele de bătrâni sunt locuri triste.

Ea mai are două surori și doi frați.

Sorele medicale din această secție a spitalului au fost chemate de director.

11. Nu se știe¹ | *de va veni*² |

Nu știi¹ | *de vom pleca*² | sau | nu³ | CD

Întrebarea este¹ | *de va veni*² | sau | nu³ | PR

*De vei învăța*¹ | *vei reuși*² | CDT

*De nu vii la timp*¹ | *mă supăr*² | CZ

12. atunci = adverb de timp, c.c. de timp

înainte = adverb de loc, c.c. de loc

pe unde = adv. relativ de loc, precedat de prep. simplă „de“ – c.c. loc

de foame = subst. comun, fem., sg., neart., precedat de prep. simplă „de“, caz Ac, c.c. cauză.

13. Nu mi-am dat seama la ce te gândeai. Ci

Nu știu ce a devenit el după terminarea studiilor. CD

Se știe ce vei face. SB

Problema e ce va face acum. PR

14. apus = crepuscul ↔ răsărit; strămoș = străbun ↔ succesor; fertil = mănos ↔ sterp; plafon = tavan ↔ podea.

II. Se vor puncta:

- convențiile specifice scrisorii (data, locul, semnătura, formulele specifice)
- registrul stilistic potrivit
- conținutul adecvat cerinței
- ortografia
- punctuația

Craiova, 11 nov. 2000

Dragă Simion,

Îți mulțumesc pentru cartea trimisă. Mi-a făcut mare plăcere să o citesc. În curând, va fi ziua ta de naștere. Îți dorim, eu și familia mea sănătate, bucurii și multe succese. M-aș fi bucurat să fiu alături de tine, să te îmbrățișez, dar, cum nu se poate, recurg doar la această scrisoare. Știu că ne vom întâlni în vacanța de iarnă, la bunici.

O dată cu urările noastre sincere, te rog să primești și un album foto. Știu că-ți doreai vara trecută un asemenea album, pentru a așeza în el toate fotografiile tale.

*Te îmbrățișez cu drag,
Gabi*

III. Basmul este specia epică populară, de întindere medie, în cuprinsul căreia se narează întâmplări miraculoase, puse pe seama unor personaje sau forțe supranaturale. Tema generală a basmului este lupta între bine și rău, finalizată cu victoria binelui. Mesajul este optimist – moralizator, iar spațiul basmului se constituie ca lume a miraculosului și posibilului.

Opera literară „Prâslea cel voinic și merele de aur” este o narațiune de întindere medie, ce cuprinde mai multe întâmplări, al căror timp și spațiu nu sunt bine precizate. Ele s-au petrecut cândva demult („a fost o dată ca niciodată”) pe tărâmurii diferite: pe tărâmul acesta și pe tărâmul celălalt, un ținut fabulos, necunoscut, tărâmul zmeilor, populat și de alte fapte miraculoase.

Întâmplările narate ce se succed în momente ale subiectului pot fi reale și fabuloase, reale pot fi existența împăratului și a celor trei fii, a fetelor de împărat; reală este dorința feciorilor de a prinde hoțul merelor, invidia fraților mai mari sau căsătoria lui prâslea cu fata cea mică.

Nu lipsesc însă întâmplările fabuloase: existența unui măr care face mere de aur, existența zmeilor, cu care Prâslea, ajuns pe tărâmul celălalt, se luptă, uciderea balaurului, discuția cu corbul, salvarea eroului de către zgripturoaică, transformarea palatelor zmeilor în mere sau modelarea unei furci de tors și a unui cloști cu pui, din aur.

Personajele sunt, de asemenea, specifice basmului. Ele se împart schematic în pozitive și negative. Naratorul nu insistă asupra caracterizării acestora, ele fiind dominate de anumite trăsături (bunătate – răutate, frumusețe – urâtenie, vitejie – lașitate). Atât personajele pozitive ca și cele negative pot avea capacități supranaturale: Prâslea comunică fără probleme cu zgripturoaica și cu corbul, este înghițit și eliminat apoi, se poate metamorfoza în foc, transformă palatele în mere.

Deși personajele basmului sunt lipsite de complexitate, fiind concepute ca simboluri (ale binelui sau răului), în acest basm se insistă asupra caracterizării personajului principal, Prâslea. Cu toate că este disprețuit de tatăl său, Prâslea i se adresează cuviincios și își asumă cu modestie misiunea.

„– Eu nu mă încumet a prinde pe hoți, ci zic că o încercare de voi face și eu, nu poate să-ți aducă nici un rău.”

Isteț și precaut își ia „cărți de cetit, două țepușe, arcul și tolba cu săgeți”, reușind să-și alunge somnul și să-l rănească pe hoț. Viteaz și curajos îi înfruntă și îi omoară pe zmei, dă dovadă de bunătate salvând pe puii zgripturoaicei, de dârzenie și tenacitate în atingerea scopurilor. Cinstit și corect, manifestă generozitate când îi iartă pe frații cei mari, lăsând să-i pedepsească forța divină.

Opuse lui Prâslea sunt alte personaje ale basmului: frații cei mari răi, invidioși, lipsiți de omenie și necinstiți, zmeii, forțele răului, balaurului.

Din confruntarea lui Prâslea cu personajele negative amintite forțele binelui ies învingătoare; când echilibrul pare a se distinge în defavoarea binelui, intervin ajutoarele: corbul, fata cea mică de împărat și zgripturoaica, ce manifestă însușiri fabuloase. Fabulosul este un element absolut necesar în finalizarea luptei binelui cu victoria acestuia.

Structura acestui basm este specifică: remarcăm prezența unor motive întâlnite și în alte basme (motivul mezinului care este mai isteț și mai viteaz decât frații săi, motivul invidiei fraților mai mari, motivul călătoriei și tărâmul celălalt, motivul încercărilor la care este supus personajul pozitiv, etc.). De asemenea observăm prezența formulelor: de început („a fost o dată ca niciodată”), de mijloc, prin care se

continuă acțiunea („căci cuvântul din poveste înainte mult mai este”) și de final, ce transmite optimism („Trecui și eu pe acolo, și stătui de mă veselii la nuntă de unde luai/ O bucată de botoc/ Și-un picior de iepure șchiop/ și încălecai pe-o șa și spusei dumneavoastră așa”).

Limbajul basmului este popular și se caracterizează prin oralitate. Inventivitatea lexicală este redusă, abundă clișeele și formulele stereotipe. Se remarcă o serie de expresii populare („a se face luntre și punte”, „a-și lua inima-n dinți”, „în slava cerului”, „cu ochii țintă”, „a nu-și pierde cumpătul”), îmbinarea vorbirii directe cu cea indirectă, inversiunile și repetițiile specific populare („rogu-te”, „adevăr grăiește gura mea”, „făcu ce făcu”).

Dintre modurile de expunere domină narațiunea; descrierile sunt limitate, iar dialogurile se constituie în replici necesare desfășurării acțiunii.

Motivele și simbolurile specifice basmului caracterizează și basmul ales: cifrele magice (trei – trei feciori, trei zmei, trei palate), animalul năzdrăvan (zgripturoaica), apa vie (reînvierea miraculoasă a eroului). Finalul este specific: binele învinge răul (Prâslea se căsătorește cu fiica de împărat, cei doi frați răi și invidioși sunt pedepsiți). Mesajul optimist-moralizator ce reflectă o situația ideală este evident și personajele s-au constituit în modele umane, exemplare.

Rezolvarea subiectului 13

I.A. 1. „mândra glăsuire” – epitet personificator.

„flori albastre” – epitet cromatic.

2. „Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă”.

3. Sintagma „pădure de argint” poate fi o metaforă pentru pădurea de mesteacăn, metaforă în care se remarcă și epitetul substantival.

4. Vecinici – formă arhaică pentru adj. „veșnici”.

5. Măsura versurilor este de 7–8 silabe, iar rima este împerecheată.

B. 6. „de treci” – cuvântul „de” are valoare de conjuncție subordonatoare

„de departe” – cuvântul „de” are valoare de prepoziție simplă.

7. c.

8. „De treci codrii de aramă,¹ de departe vezi albind² |

/Și/-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint,³ |

Acolo, lângă izvoară iarba pare de omăt,⁴ |

Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet.⁵ |

Pare⁶ | că și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă.⁷ |

Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.”⁸ |

1. CDT (2) de

2. PP

și

3. PP

4. PP

5. PP

6. PP

7. SB (6) că

8. AT (7) ce

9. departe – aproape

vecinici – efemeri, trecători

suspină – zâmbesc

vrajă – realitate

10. Cuvântul „albind” este forma de gerunziu a verbului „a albi”, format prin derivare cu sufixul „-i” de la adjectivul „alb”; „-ind” este sufix gramatical de gerunziu.

11. glăsuire (glă-su-i-re)

12. înainte de = locuțiune prepozițională cu regim de Ac.

Înainte de a pleca de-acasă, sună-mă!

Înainte = locuțiune prepozițională cu regim de G.

Înainte lui s-a oprit o mașină.

Am sosit **înainte** tuturor.

13. cu vrajă = substantiv comun, simplu, genul feminin, nr. singular, nearticulat, precedat de prepoziția simplă „cu”, caz Ac, f. sint. de c.c. de mod

a glasului = substantiv comun, simplu, genul neutru, nr. singular, articulat cu articolul hotărât -lui și articolul posesiv genitival „a”, caz G, f. sint. de atribut substantival genitival.

lor = pronume personal, persoana a III-a, nr. singular, genul masculin, caz G, f. sint. de atribut pronominal.

14. expozeul savantului (expozeu expunere)

anuarul societății

flagrant delict

conjunctură favorabilă

II. Se vor puncta:

– convențiile specifice invitației (data, locul, semnătura, adresa invitatului)

– registrul stilistic potrivit

– conținutul adecvat cerinței

– ortografia

– punctuația

Domnule Nicolae Manolescu,

Clasele a VIII-a din Școala Generală nr. 25 București, au deosebita onoare de a vă invita să participați la petrecerea organizată cu ocazia absolvirii celor opt clase, petrecere ce va avea loc sâmbătă, 15 iunie 2000, ora 17.00, la Restaurantul „Vânătorul”.

În speranța că nu ne veți refuza această onoare, vă asigurăm de aleasa noastră prețuire.

*Cu stimă,
colectivul claselor a VIII-a*

III. Balada populară sau cântecul bătrânesc este creație epică în versuri în care se narează întâmplări deosebite din trecut. Balada are o acțiune de mică întindere, intrigă simplă și personaje puține, dar exemplare, surprinse în momente excepționale și prezentate în antiteză.

În funcție de conținut, de subiectul tratat, baladele pot fi: – vitejești (eroice sau voinicești)

- istorice
- haiducești
- păstorești
- fantastico-mitologice.

Opera literară „Toma Alimoș” este o baladă haiducească, o operă populară epică. Fiind specie a epicii populare prezintă trăsăturile specifice literaturii populare: caracter anonim (autor necunoscut), caracter real (transmitere pe cale orală), caracter colectiv (ce presupune intervenție intenționată sau neintenționată în text, fapt ce conduce la existența mai multor variante). De asemenea rostirea baladei presupune și părți recitate, dar și cântate (caracter sincretic). Caracterul tradițional presupune respectarea unor tipare narrative, a unor elemente de expresivitate.

Textul debutează, ca în orice baladă, cu un prolog ce cuprinde cuvinte de adresare către cititor („Foicica fagului”). Urmează trei părți delimitate prin expresii specifice populare.

Prima parte conține expozițiunea și intriga: într-un cadru natural specific, „la poalele muntelui, pe câmpia verde-ntinsă un haiduc, Toma Alimoș se simțea singur, neputând comunica nici cu armele-surori, nici cu codrul, nici cu murgul. Apariția lui Manea, boierul, constituie intriga. Acesta îl învinuiește pe Toma cerând în schimbul pagubelor aduse pe murg.

Desfășurarea acțiunii accentuează antiteza dintre personaje, schițată în primele două momente în portretele esențializate ale celor doi

(„Manea, grosul și arțăgosul/ Manea slutul și urâtul”)

(Toma-nalt la stat

Mare la sfat

Și viteaz cum n-a mai stat”)

La dorința de împăcare a lui Toma și la ospitalitatea acestuia, Manea răspunde cu un atac mișelesc, îl rănește și fuge. Deși rănit, dovedind puteri supraomenești, Toma cere ajutor murgului și pleacă să-l pedepsească pe manea. Asemănarea cu basmul este evidentă (murgul are capacități fabuloase: înțelege dorința haiducului, vorbește și-l ajută).

Urmărirea lui Manea este narată într-un ritm alert care să pună în evidență tensiunea. Toma reușește să-și pedepsească exemplar dușmanul, după legea haiducească. Manea este decapitat iar Toma simte că i se apropie sfârșitul.

Punctul culminant îl constituie testamentul haiducului, transmis murgului, testament ce reliefează legătura profundă cu natura. Deznodământul îl constituie moartea eroului.

Momentele subiectului sunt prezentate în mod gradat de narator: de la aparenta liniște din debut la sfârșitul dramatic.

Întâmplările pun în evidență trăsăturile de excepție ale personajului principal. omenia, ospitalitatea, curajul, simțul dreptății, loialitatea. Faptele reale se împletesc cu cele fabuloase (Toma este înțeles de cal, de arme și de codru care răspund închinărilor sale și în final își manifestă suferința provocată de moartea eroului). Toma are, de asemenea, însușiri fabuloase – el supraviețuiește miraculos până în momentul în care îl pedepsește pe Manea.

Personajele sunt de asemenea, specifice baladei populare: sunt grupate, ca și în basm, în personaj pozitiv (Toma) și negativ (Manea), și reliefate prin antiteză. De asemenea ele sunt personaje exponențiale, ce reprezintă însușirile și interesele unei categorii sociale. Toma Alimoș, eroul haiduc întruchipează însușirile și interesele poporului defavorizat. El este prezentat într-o aură legendară: frumos, sociabil, generos, dornic de prezențe umane, corect, cinstit, curajos, sensibil, duios, capabil de iubire. Manea, personajul negativ, este reprezentantul clasei asupritoare. El este „stăpânul moșiilor și domnul câmpiilor”. Urât, grosolan, viclean și laș, crud și perfid, el este opusul lui Toma. Urâteniei fizice i se adaugă urâtenia morală.

Mijloacele de caracterizare sunt variate: direct, prin scurtele dar semnificative descrieri din debut sau indirect prin prezentarea întâmplărilor, prin dialog. Manea este caracterizat direct, prin prezentarea părerii lui Toma („fecior de lele/ și fricos ca o muiere”).

Încadrarea personajului Toma în mediul natural este de asemenea un mijloc de caracterizare. Antiteza rămâne însă procedeul elocvent de evidențiere a celor două personaje. Ca în orice baladă, și „Toma Alimoș” presupune existența în text a unor motive specifice creațiilor populare: motivul singurătății, al comuniunii om-natură, al testamentului, al conflictului feudal.

Modurile de expunere se îmbină în actul narării, iar la nivel expresiv se remarcă elementele specifice comunicării orale: interjecții din limbajul popular („măre”, „d-aleleli”, „sarai”), formule de adresare („verișcan”, „frate Mane”), diminutive („drăguțelor”, „murguțul”).

Interogațiile retorice, exclamațiile („iar din gură ce-mi grăia?”, „ia să-mi dai tu mie seamă”) exprimă stările sufletești ale personajelor.

Repetițiile de tip popular („fugea nene, fugea”, „că-mi venea, măre, venea”), cuvintele și expresiile populare („ploșcă”, „cetină”, „burdușel”), personificările (codrului, calului, armelor, fagilor, brazilor), enumerațiile accentuează expresivitatea textului.

Versurile lungi alternează cu cele scurte, rima (monorima) este specifică creației populare.

Atât compozițional cât și tematic, „Toma Alimoș” este o baladă reprezentativă pentru literatura populară românească.

Rezolvarea subiectului 14

I. A. 1. Triplul epitet „marea aspră, întunecată și grea” este realizat cu ajutorul seriei sinonimice și intensifică sentimentul exprimat: teamă, singurătate, senzația unei iminente amenințări.

2. „Bărci mari și negre se-nșiruie pe țărm
Ca niște *delfini* adormiți”

3. Bărci ca niște balauri istoviți.

4. Versurile au măsura 11-12 silabe.

5. Cuvinte cu sens figurat: „șușotește, „grea”.

Ei *șușotesc* de-o oră spunându-și nu știu ce secrete.

Sacoșa e grea.

B. 6. limpede = clar

Vreau un răspuns limpede.

limpede = senin

E un cer limpede.

limpede = evident

E limpede cine a greșit aici.

limpede = lipsit de impurități, netulburat

Vinul este limpede.

7. **vorbă**, vorbuliță, (a) vorbi, vorbit, nevorbit, vorbire, vorbitor, nevorbitor.
 8. „Pe nisipul întins cresc spini,/ Spini cu frunzele grele de pluș/ Și cu
 flori de-o aromă ciudată,¹/ Și răsar scoici albe, sidefii²/ În care marea
 sușotește câteodată.³”

1. PP

2. PP

3. AT (în care)

9. Stă marea **aspră**.

Marea/ care este aspră. (AT)

Consecințele: – introducerea unui predicat (este aspră)

– folosirea unui element de relație (pron. relativ *care*)

10. în zare = subst. comun, simplu, fem., sg. precedat de prep. s. „în”,
 caz Ac, c.c. de loc.

nimeni = pronume negativ, caz N, subiect

în care = pron. relativ, precedat de prep. s. „în”, caz Ac., c.v. de loc

ca niște delfini – subst. comun, s, g. masc., nr. pl., articulat cu art.
 nehot. „niște”, precedat de prep. simplă „ca”, caz Ac, c.c. de mod.

11. a = verb auxiliar El a plecat.

a = prepoziție Ac Miroase a flori.

a = articol posesiv genitival Casa este a Mariei.

a = interjecție A! ce grozav e!

12. grea, mea, toate, caută (ca-u-tă) pustiul (pus-ti-ul)

13. a bănuî = a suspecta

prilej = situație; ocazie

vinovat = culpabil

întâmplător = accidental, fortuit

14. În text: aspră = adj.

toate = pron neh.

care = pron. rel.

și = conj. coordonatoare

Alte valori morfologice:

aspru – adv. de mod. Îmi vorbește aspru.

toate – adj. pron. neh. Toate cărțile sunt rupte.

care – adj. pron rel. Nu știu care fată va veni.

și = adverb. Și tu ai greșit!”

II. Telegrama trebuie să respecte:

- restricția (numărul de cuvinte);
- cerințele tipului de text solicitat;
- completarea corectă a rubricilor;
- normele specifice de redactare a textului;
- ortografia, punctuația.

Se vor puncta:

- încadrarea în numărul de cuvinte cerut.
- conținutul adecvat
- convențiile specifice telegrammei (adresele, data, locul, semnătura).
- corectitudinea (claritatea exprimării, concizie, enunț corect).

M-ai salvat dintr-o grozavă încurcătură. Mii de mulțumiri. Ion.

Expeditor:

Apostolescu Ion

Suceava

str. Oituz nr. 4

Destinatar:

Vasile Creangă

Dorohoi

str. Mihai Eminescu nr. 17

III. Pastelul este specie a genului liric ce se constituie într-un tablou ce descrie un peisaj sau un colț din natură într-o viziune de ansamblu și exprimă direct sentimentele eului liric.

Termenul a fost introdus în literatura română prin publicarea de către Vasile Alecsandri a ciclului său de poezii intitulat „Pasteluri”, despre care Titu Maiorescu afirma: „Pastelurile sunt un șir de poezii, cele mai multe lirice, de regulă descrieri, câteva idile, toate însuflețite de o simțire așa de frumoasă, încât au devenit fără comparare cea mai mare podoabă a poeziei lui Vasile Alecsandri, o podoabă a literaturii române îndeobște.”

În versurile date se conturează prin descriere un tablou matinal. Elementele decorului: aburii nopții, lunca, râul luciu sunt prezentate într-o ordine, concomitent cu descoperirea lor. Se realizează o privire panoramică asupra luncii deasupra căreia plutesc aburii nopții după care orizontul observației se concentrează spre râul luciu ce se încovoiaie, mlădiindu-și undele pe prundișul lunecos.

Imaginile vizuale sunt construite cu ajutorul comparațiilor ce sugerează irealitatea tabloului („aburii ușori ai nopții ca fantasme se ridică”) și nota hiperbolică („râul luciu se-ncovoiaie sub copaci ca un balaur”). Epitetele cromatice („râul luciu”, „solzii de aur”, „malu-i verde”) accentuează expresivitatea descrierii.

Poetul este fermecat de acest decor ce-l îndeamnă la meditații. Văzut ca o descriere, acest tablou n-ar fi fost specific pastelului; raportarea imaginii la simțirile poetului („Eu mă duc în faptul zilei, mă așez pe malu-i verde/ Și privesc cum apa curge și la cotiri ea se perde”), transferul de emoție estetică face însă din această descriere o creație lirică. Personificarea râului ce pare o ființă fabuloasă și a apei ce se „perde” sau „adoarme la bulboace” este o expresie a transferului emoțional – vizualizarea imaginii generează sentimente.

Subiectivismul descrierii este expresia faptului că receptarea tabloului nu poate fi realizată în afara propriei ființe: imaginile create sunt imagini ale visării și meditației, ale confortului și letargiei. Imaginea râului ce alene își poartă apele, într-un drum sinuos, este plastică, nuanțată și reflectă stări interioare. Descrierea lirică domină ca în orice pastel, textul dând dimensiune subiectivă unui cadru obiectiv: râul amintește de balaurii basmelor, apa care curge devine expresia curgerii gândurilor. Contopirea emoțională a pastelului cu obiectul privirii sale este evidentă.

Rezolvarea subiectului 15

I. A. 1. Poezia „Trecut-au anii“ are o tonalitate elegiacă deoarece se axează pe o idee poetică generatoare de melancolie și chiar disperare: efemeritatea ființei umane, trecerea ireversibilă a timpului și, implicit, dispariția momentelor de fericire și optimism, proprii copilăriei. În text această idee este sugerată prin antiteza trecut– prezent, respectiv întuneric-lumină.

2. Interjecția este în general, expresia stilistică a afectivității, a implicării eului poetic. În text ea are rolul de a sublinia nostalgia poetului, regretul generat de trecerea timpului, pe care el o asociază cu întunecarea:

„Cu-a tale **umbre** azi în van mă-mpresuri”

O, ceas al tainei...”

Asfințitul, moment de reverie, de imaginație, nu mai are „azi” același efect, pentru că resursele de afectivitate s-au epuizat o dată cu trecerea timpului. Interjecția marchează, în text, regretul pentru dispariția celui ce era capabil să vibreze, să se emoționeze la frumusețea asfințitului, la miracolele universului.

3. „Dulce” și „mută” sunt două epitete cu caracter antitetic: „gura dulce-a altor vremuri” e o personificare prin care poetul sugerează farmecul de neuitat al vremurilor trecute, plasate în propria copilărie – timpul aceasta pare magic, miraculos, după cum sugerează epitetul „dulce”.

„Mută” este un epitet prin care poetul exprimă faptul că, din perspectiva prezentului întunecat, vremurile trecute nu-i mai spun nimic.

Comparația „norii... ca nori lungi pe șesuri” sugerează scurgerea monotonă, lentă, dar ireversibilă a timpului. Această comparație concretizează, materializează trecerea timpului. Epitetul „lungi”, din interviul comparații dezvoltate are rolul de a accentua scurgerea, aproape fizic resimțită, a timpului.

4. Prin inversiune se obțin două efecte poetice: senzația de arhaic și muzicalitatea elegiacă a poziției dată de predominanța vocalelor a și u („trecut-**au** anii”). De asemenea, prin inversiune accentul este pus pe semantismul verbului „a trece”.

5. Măsura versurilor este de 11 silabe, rima este îmbrățișată.

B. 1. b.

2. c.

3. „**Merge** ea¹ | **cât** merge prin codru² | **până** ce **dă** de-o prăpastie grozavă³ | și | pe-o tihăraie **dă** cu **crucea** peste lup⁴”

1 PP

2 CT (1) cât

3 CT (2) până ce

4 PP

4. Este o fată **grozavă** (extraordinară, deosebită).

5. În text, cuvântul „cât” este adverb de timp.

Nu știu **cât** a lucrat azi.

adverb de mod

6. Aceste obiecte folositoare **nouă** în excursie le vom împrumuta.

Necăjită **din cauza examenului**, nu a mai avut chef de petrecere.

El este **atît de** bun!

7. a. **Glonțul** a fost scos din picior Se duce **glonț** la tablă.

substantiv

adv.

b. **Of!** ce căldură! Ea are **un of** la inimă

interjecție

substantiv

c. Nu știu **care** este vinovatul

pronume relativ

S-au așezat **care** pe unde a putut

pronume nehotărât

d. Cartea **de** română s-a rupt

prepoziție

De nu vii, mă supăr.

conjuncție

8. Verbele de conjugarea a III-a: a merge, a face.

9. Vin **numaidecât** (imediat).

Cumpăr mere **numai de cât** îmi rămâne.

Vorbește **întruna**.

Într-una din zile te voi vizita.

II. Se vor puncta:

- convențiile specifice scrisorii;
- formulele de adresate și de încheiere
- data, locul, semnătura, formule specifice
- registrul stilistic adecvat
- conținutul potrivit cerinței
- ortografia
- punctuația

București 15 martie 2001

Domnule profesor,

Mă numesc Florin / Florina Popescu și doresc să vă mulțumesc în numele clasei a VIII-a B a Școlii generale nr. 3 București pentru sprijinul acordat cu ocazia organizării concursului de creație literară în școala noastră.

Vă mărturisesc că acest concurs s-a bucurat de aprecierea multor profesori din oraș.

Cu respect,

Florin / Florina Popescu

III. Nuvela „Două loturi” de I.L. Caragiale debutează cu nararea căutării disperate a biletelor de loterie de către Lefter Popescu. Cu câteva zile în urmă acesta cumpăraseră cu bani împrumutați de la prietenul său, căpitanul Pandele, două bilete de loterie. Căpitanul Pandele îl anunță că biletele cumpărate au ieșit câștigătoare, dar Lefter nu le mai găsește.

După căutări zadarnice în casă timp de trei zile personajul își amintește că a pus biletele în jachetă. Cere jacheta soției care îi mărturisește că a vândut-o unei țigănci în schimbul unor farfurii de porțelan. Într-o stare de maximă nervozitate Lefter sparge toate farfuriile și pleacă apoi în căutarea țigăncilor împreună cu căpitanul Pandele și comisarul Turtureanu. Țigăncile sunt găsite, apostrofate și agresate. Ele restituie jacheta dar biletele nu sunt găsite în aceasta. Sunt chemate la secția de poliție ca presupuse hoate, dar biletele nu sunt recuperate.

Lefter Popescu se află într-o situație din ce în ce mai dificilă: în timpul zilelor pierdute pentru căutarea biletelor lipsise de la serviciu, șeful îi cere să vină urgent la minister, biletele nu sunt de găsit. Se întoarce la chivute pentru a încerca să discute pe un ton împătimitor cu acestea. Țigăncile însă se răzbună pentru cele îndurate și-l gonesc, agresându-l fizic și verbal.

A doua zi se înapoiază la minister, locul său de muncă. Deschide un sertar al biroului pentru a scoate un dosar și găsește cele două bilete de loterie. Fericit și convins de câștig, își depune demisia și părăsește ministerul. Merge la bancă pentru a încasa banii, dar un funcționar îi comunică faptul că numerele biletelor deținute erau inversate. Lefter Popescu face o adevărată ciză și este evacuat forțat din clădirea băncii. Finalul nuvelei prezintă un bătrân, ce rostește același cuvânt, „viceversa” și o bătrână măicuță.

Rezolvarea subiectului 16

I. A. 1. În fragmentul dat întâlnim două moduri de expunere dominante, narațiunea și dialogul, și unul mai puțin reprezentat, descrierea, sub forma unui scurt portret fizic.

Personajul Nicoară Potcoavă era „galben ca turta de ceară”, iar în ochii lui „plutea o întunecime mare.”

După această scurtă descriere alternează dialogul cu narațiunea. Narațiunea are funcție dinamică, prezentând personajele în mișcare. Ea se realizează prin verbe în succesiune: „se apropiară”, „zăriră”, „făcu semn” „apropiindu-se”, etc.

Dialogul ce urmează are funcția de a dramatiza narațiunea și de a surprinde reacțiile personajelor în mod direct. De asemenea, el caracterizează, indirect, personajul principal, care-și minimizează durerea, dovedind spirit de sacrificiu și bărbăție, și surprinde îngrijorarea celor apropiați lui Nicoară Potcoavă. Intervenția naratorului pune în evidență tocmai contrastul dintre reacțiile însoțitorilor („răcni”, „strigă”) și cele ale lui Nicoară („murmură zâmbind Nicoară”).

2. Comparația „galben ca turta de ceară” sugerează starea psihică a personajului, suferința acestuia. Este o comparație previzibilă, fără valențe stilistice deosebite, întâlnită frecvent și în limba vorbită.

O altă comparație, mai sugestivă, cu un grad mai mare de plasticitate, sugerează tot suferința: „să umble ca printr-un vis dureros”. Expresivitatea superioară se datorează și epitetului „vis dureros”.

3. Trăsătura ce impresionează în mod special este **bărbăția** cu care personajul își suportă suferința fizică. El încearcă să ascundă această suferință, nu vorbește nimic despre ea și în momentul când însoțitorii lui descoperă ce s-a întâmplat, simulează indiferența.

O a doua trăsătură ce impresionează este **dragostea** pentru frații săi. Ca să nu le provoace îngrijorare, refuză să spună ce s-a întâmplat, iar apoi încearcă să-i liniștească, transmitându-le impresia că lucrurile sunt mai puțin grave decât în realitate.

4. Cuvântul „soții” are sensul de tovarăși, camarazi.

5. Însoțitorii lui Nicoară Potcoavă observă că acesta este rănit.

B. 1. „La pământ¹ | mai² | că ajunge al ei păr de aur moale,¹
Care-i cade peste brațe, peste umerele goale.”³ |

2. PP

1. SB (2) că

3. AT (1) care

2. În text cuvintele: „care” și „mai” au, în ordine, valorile morfologice de: pronume relativ, adverb predicativ.

Alte valori morfologice ale cuvintelor alese:

care = adjectiv pronominal relativ

Nu știu **care** elev a lipsit.

care = pronume interogativ

Care vine cu mine?

care = adjectiv pronominal interogativ

Care carte ți s-a părut mai interesantă?

care = pronume nehotărât

Vin în goană, **care** călare, **care** pe jos.

mai = adverb fără funcție sintactică

Nu **mai** vine azi.

3. b.

4. Am în livadă un păr uscat.

Poarta de lemn ornamentală este prea încărcată.

5. Nu se știe¹ care va veni.² – SB

Problema rămâne¹ care dintre ei va câștiga.² – PR

Am știut¹ care a fost motivul antipatiei ei.² – CD

Nu-mi dau seama¹ care a fost greșeala ta.² – CI

6. Este un elev eminent.

Pericolul era iminent.

S-a înserat prea devreme.

Am inserat în lucrare câteva pagini de observații.

Concursul se va organiza bianual, o dată toamna și altă dată primăvara.

Bienal se organizează un festival de film.

A fost prins în flagrant.

Are un parfum fragrant.

7. Se poartă frumos cu toată lumea (se comportă).

Anul acesta se poartă culoarea gri (a fi la modă).

Îi poartă pică (a invidia).

Poartă pe cap o pălărie specifică anotimpului (a avea).

8. În text complementul circumstanțial de loc este exprimat prin substantiv. Se poate exprima și prin:

– pronume personal Ac: Se îndreaptă **spre noi**;

– numeral cardinal Ac (cu valoare substantivală): Așează-l **peste cele două**;

– adverb de loc (adverb relativ): Voi merge **acolo unde** mă trimiți.

9. Cuvinte ce conțin diftong: „mai“, „moale“, „care-i“, „stea“ etc.

Cuvânt ce conține hiat „a-ur“.

II. Se vor puncta:

– conținutul potrivit cerinței

– corectitudinea (claritatea exprimării, concizie, enunț corect, ortografie, punctuație)

Dragă Mihai, mama bolnavă. Vino urgent. Adi.

Expeditor:

Adrian Georgescu

Brașov

str. Lungă nr. 4

Destinatar:

Mihai Georgescu

Dorohoi

str. Mihai Eminescu nr. 17

III. Romanul este o specie epică în proză, de mari dimensiuni și cu personaje complexe și cu fir epic dezvoltat, pe mai multe planuri narative. În romanul „Baltagul” de M. Sadoveanu regăsim trăsăturile specifice unui roman. Deși nu este o scriere de mari dimensiuni, „Baltagul” are o acțiune complexă, în care se urmărește drumul Vitoriei Lipan în căutarea soțului dispărut.

Evident, modalitatea esențială de expunere este **narațiunea**, dar un loc important în operă o are atmosfera arhaică, sugerată de scriitor, prin descrierea cadrului exterior, a obiceiurilor și ritualurilor specifice unei societăți tradiționale.

O trăsătură esențială pentru un roman este **dramatismul** evenimentelor narate. În romanul „Baltagul”, deși nu există planuri paralele, dramatismul acțiunii e susținut. Se urmează în detaliu îngrijorarea Vitoriei Lipan, apoi bănuiala că soțul ei e mort, apoi căutarea și în final pedepsirea vinovaților. Dramatismul atinge punctul culminant în finalul romanului, când cei doi asasini sunt pedepsiți după legea arhaică, fiind loviți cu baltagul, „pe care scia sânge”, arma cu care fusese ucis Nechifor Lipan.

Complexitatea personajelor este o altă trăsătură a unui roman. Vitoria Lipan este surprinsă în ipostaze numeroase: ca mamă revoltată de tendințele moderniste ale fiicei, ca soție îngrijorată, ca „detectiv” insolit, ce se bazează pe legile naturii și tradiției, și în fine, ca spirit justițiar ce pedepsește necruțător uciderea soțului ei. Acțiunea se focalizează asupra eroinei principale, care câștigă astfel în complexitate.

Rezolvarea subiectului 17

I. A. 1. În mod evident, fragmentul în discuție aparține expoziției. Este vorba chiar de începutul unui roman, naratorul insistând asupra fixării locului (cadrului) și momentului în care se plasează acțiunea. Detaliile descriptive includ și un portret prin care este introdus un personaj. Naratorul este foarte atent la mișcările tânărului, după care cadrul se lărgeste, insistându-se asupra decorului: curțile, ograda bisericii, strada „pustie și întunecată”. Faptul că naratorul nu face nici

o aluzie la o eventuală prezentă anterioară a personajului în narațiune, demonstrează că este vorba despre începutul acesteia, despre un prim contact al cititorului cu spațiul ficțiunii artistice.

2. Momentul acțiunii este prezentat în detaliu, nu mai puțin de patru precizări succesive referindu-se la acesta. Este fixat mai întâi momentul zilei („seară”), apoi luna („iulie”) și anul („1909”), pentru ca ulterior să fie precizată, cu aproximație ora („cu puțin înainte de orele 10”).

3. Portretul tânărului este realizat exclusiv prin observarea unor detalii exterioare: vestimentația („uniformă de licean”), vârsta („vreo optsprezece ani”) și oboseala, motivată tot prin detalii exterioare (valiza „probabil foarte grea” pe care personajul „o trece des dintr-o mână în alta”).

4. „strada era pustie și întunecată” – epitet dublu.

„strada era răcoroasă și foșnitoare ca o pădure” – comparație.

5. Oamenii aceia erau bătrâni.

B. 1. a-ici; vor-bă-ri-e;

hiat

aceeași; fierărie.

diftong diftong

2. vorbărie – format prin derivare cu sufixul -arie de la substantivul „vorbă”

fierărie – format prin derivare cu sufixele -ar și -ie de la substantivul „fier”

seninătate – format prin derivare cu sufixul -ătate de la adjectivul „senin”
neputință – format prin derivare cu prefixul ne- și cu sufixul -ință de la verbul „a putea”

bucurie – format prin derivare cu sufixul -ie de la verbul „(a se) bucura”

3. a-și bate joc = locuțiune verbală

cu neputință = locuțiune adverbială

a-și da seama = locuțiune verbală

4. **A citi** este o plăcere – subiect.

Înainte de a ajunge acasă, vino pe la noi – c.c. timp

S-a plictisit **de a-l mai aștepta** – c. indirect

Știe **a cânta la pian** – c. direct

5. „... vorbărie fără noimă, auzită și la fierărie”

Modificări: – transformarea verbului la mod indirect, m.m.c.p. în verb la participiu

– dispariția elementului de relație.

6. „Ce văzuse” – prop. subordonată subiectivă, dezvoltată, enunțativă propriu-zisă, afirmativă (subordonată verbului impersonal, copulativ „era” din prop regentă „era aceeași vorbărie fără noimă”)

„și auzise” – prop. enunțiativă propriu-zisă, simplă, afirmativă, subordonată subiectivă (verbului impersonal, copulativ „era” din prop. regentă „era aceeași vorbărie fără noimă”) coordonată copulativ cu prop. „ce văzuse”

„ceea ce îl uimise pe Țugurlan” – prop. enunțiativă propriu-zisă, dezvolt., afirmativă, subordonată subiectivă (verbului impersonal, copulativ „era” din prop. regentă „era”)

„și îl făcuse” – prop. enunțiativă propriu-zisă, dezvolt. afirmativă, subordonată subiectivă (verbului impersonal, copulativ „era” din prop. regentă „era”), coordonată copulativ cu prop. „ceea ce îl uimise pe Țugurlan”

7. b.

8. „acest fel de a fi” – verb predicativ personal (a se comporta)

El este în clasă (se află)

Așa a fost să fie (a se întâmpla).

Accidentul a fost săptămâna trecută (a se produce).

Ce e când ți se zbate ochiul stâng? (a semnifica)

El a fost vara aceasta în Franța (a călători).

9. Punctele de suspensie sugerează atitudinea naratorului – surpriză, mirare față de cele afirmate.

II. Se vor puncta:

– convențiile specifice invitației (data, locul, semnătura, formule specifice)

– registrul stilistic adecvat

– conținutul potrivit cerinței

– ortografia

– punctuația

Domnule Profesor,

Clasa a VIII-a C are deosebită plăcere de a vă invita, în calitate de dumneavoastră de profesor de limba și literatura română, să luați parte la spectacolul de teatru „Din nou la școală”, jucat și regizat de colectivul clasei noastre. Spectacolul va avea loc sâmbătă, 8 februarie 2001, ora 18, în sala de festivități a școlii.

În speranța că nu ne veți refuza această onoare, vă asigurăm de aleasa noastră prețuire.

Cu deosebită stimă,

colectivul clasei a VIII-a C

III. În schițele sale, I.L. Caragiale a creat tipuri, dezvăluind personajele în esența lor profundă.

Goe este personajul principal al schiței „D-I Goe” și este tipul copilului obraznic și leneș, victimă a educației familiei sale și a mediului în care trăiește.

Ca și Ionel din „Vizită” sau „puiul” din schița „Tren de plăcere”, Goe face parte dintr-o serie, fiind surprins în relații complexe: în cadrul legăturilor cu familia (cele trei: mamița, tanti Mița și mam'mare), sau cu lumea exterioară acestuia (tânărul din tren, conductorul).

Familia îi oferă un mediu inadecvat de viață, cu relații nefirești de permissive, mediu criticat de autor.

Fragmentul aparținând expozițiunii schiței fixează coordonatele morale definitorii ale educației familiei: logica educațională este inversă celei firești: „Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam'mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă în București de 10 Mai”.

Cele trei doamne aparțin unei lumi înstărite, detaliul vestimentar accentuând ideea („frumos gătite”). Goe este nerăbdător și cu un ton de comandă zice încruntat: „– Mam'mare de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!”

Prin procedeul indirect al caracterizării personajului, prin limbaj se evidențiază răsfățul copilului ce este obișnuit să comande ca un stăpân al casei.

Un alt mijloc de caracterizare indirectă este și prezentarea costumației lui Goe ce imită uniformele adulților: „frumos costum de marină, pălărie de paie cu inscripția pe pamblică „le Formidable” și sub pamblică biletul de călătorie înfipț de tanti Mița că „așa țin bărbații biletul”.

Comportamentul și părerile celorlalte personaje sunt, de asemenea, mijloace de caracterizare. Cele trei doamne au o atitudine contradictorie față de Goe: „mam'mare îl tratează ca pe un copil mic, purtându-se cu grijă excesivă, mamița îi acceptă obrăznicile, pe care le încurajează considerându-le semne de istețime și inteligență, iar tanti Mița îl tratează ca pe un adult. Discuția filologică purtată în jurul cuvântului „marină” suscită aprecierea bunicii („de! n-a învățat toată lumea carte ca d-ta”), apreciere răsplătită de Goe cu superioritate printr-o remarcă obraznică: „Vezi că sunteți proaste amândouă?” (caracterizarea prin limbaj).

A apostrofa adulții și a-i corecta cu impertinență este specific răsfățatului Goe.

Trenul sosește, damele urcă dar Goe „nu vrea să intre în cupeu; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații”. Apostrofează un tânăr care îi atrage atenția să nu scoată capul pe fereastră („– Ce treabă ai tu, urâtule, zise mititelul zmucindu-se”). Observăm folosirea de către

narator a cuvântului „mititelul” cu sens ironic – naratorul manifestă față de personajul său o falsă bunăvoință.

Peripețiile prin care trece personajul în timpul călătoriei, nararea obrăzniciei sale constituie un alt mijloc indirect de caracterizare: după ce rămâne cu capul gol, Goe începe să zbiere, cerând să oprească trenul. Apariția conductorului este un prilej de ceartă: cucoanele își manifestă mahalagismul – îl agresează verbal atât pe conductor, cât și pe tânărul binevoitor, refuză să mai plătească un bilet. Mamița îl apostrofează pe Goe, bunica îl apără, menționând sensibilitatea acestuia („– Ce faci, soro? ești nebună, nu știi ce simțitor e?”). În timpul scenei Goe își pierde echilibrul și se lovește; prilej pentru cele trei cucoane să-l alinte. În scena de familie Goe se dovedește a fi lipsit de afectivitate și respect – insensibil, la întrebarea „Să moară mam’mare?”, răspunde: „– Să moară!” Dar mam’mare știe că totul este un joc și-l pupă în vârful nasului, așezându-i un beret pe cap. Dintre toate doar mamița se preface supărată, Goe o șantajează sentimental, spunând că nu vrea s-o pupe. Mamița se preface că plânge, Goe își etalează intuiția și inteligența („Las că știu eu că te prefaci”) și drept recompensă pentru istețimea dovedită i se oferă „ciucalată”.

Toți se împacă și concluziile la adresa lui Goe sunt superlative: „E lucru mare, cât e de deștept, zice mam’mare”; „E ceva de speriat, parol, adaogă tanti Mița”.

În secvența prezentată sunt evidente cele două modalități de caracterizare: indirect, prin comportament și limbaj, și direct, prin prezentarea părerilor personajelor.

Comicul scenei ce surprinde discrepanța dintre pretenția de educație a celor trei dame și realitatea ce înseamnă supralicitarea gesturilor de tandrețe, limbaj inadecvat, teatru ieftin jucat pentru cumpărarea sentimentelor, pune în evidență ridicolul personajelor.

Ridicolul culminează în momentul în care, în timp ce „damele flecăreau, Goe rămâne „captiv” în „compartimentul unde nu intră decât o persoană”. Isteria cucoanelor este fără limită („Sa- prăpădit băiatul”, „A căzut din tren băiatul! Țațo, mor!”). Din toaletă se aude însă vocea lui Goe. Dramatismul încercărilor de eliberare contrastează cu mediul în care se petrece scena și accentuează comicul. Personajele sunt penibile. Conductorul îl eliberează pe „captiv”, cucoanele îl sărută dulce pe Goe „ca și cum l-ar revedea după o lungă absență”. Mam’mare se hotărăște să-l supravegheze, dar Goe trage semnalul de alarmă. Trenul se oprește brusc dar vinovatul nu este găsit, deoarece familia lui Goe doarme în cupeu – personajele devin solidare în necinste și în lipsa de responsabilitate.

Trenul ajunge în București cu o întârziere mică, iar cucoanele se suie cu „puișorul” într-o trăsură cerâns să fie duse la „bulivar”.

Toate scenele acestei schițe au fixat prin personaje tipuri umane, cu defecte general-valabile.

Rezolvarea subiectului 18.

I. A. 1. Antiteza are rolul, în fragmentul dat, de a portretiza sumar două personaje (fata babei și fata moșneagului) prin enumerarea unor trăsături opuse, fizice și morale.

2. Adjectivele antonime sunt:

slută = frumoasă

leneșă = harnică

țâfnoasă = ascultătoare

bună = rea

3. Comparația „se alinta cum s-alintă cioara-n laț” este din registrul lingvistic și expresiv popular și are un efect comic. Ea este și expresia dezaprobării naratoriale (naratorul este afectiv implicat în caracterizarea succintă a celor două personaje), a ironiei.

4. Sintagma sugerează o trăsătură negativă a personajului (fata babei): răsfăț excesiv.

5. a avea inima să = a putea

a-și face inimă rea = a se necăji

a pune la inimă = a suferi

a nu avea la inimă (pe cineva) = a nu agreea.

B. 6. „Fata babei era slută, leneșă, țâfnoasă și rea la inimă;^{1/} dar ^{2/} pentru că era „fata mamei”^{3/} se alintă^{2/} cum s-alintă cioara-n laț, lăsând tot greul pe fata moșneagului”^{4/}

1PP

dar

2PP

3 CZ (2) pentru că

4 CM (2) cum

7. b.

8. *Muncind* prea mult, a obosit – c.c. cauză

Muncind, se gândea la ce îl va aștepta acasă – c.c. timp

9. convingere = siguranță

Are convingerea că va reuși.

10. Nu-mi plac **bancurile**.

Un **banc** de pești morți este o priveliște îngrozitoare.

Torsul este o activitate manuală.

Tabloul reprezintă un **tors** de femeie.

Venera Burcescu, Adriana Bodiu

Guta undiței este prea subțire.

Bunicul suferă de **gută**.

Nota sol este a treia notă a arpegiului.

Solul este foarte uscat din cauza secetei.

Volanul rochiei s-a rupt,

Volanul mașinii este negru.

11. înverzire = uscare

deteriorat = funcționabil

mut = vorbăreț, locvace

noroc = ghinion

12. a) a repeta din nou = „a repeta“ are sensul de a repeta din nou

b) escalada în trepte – a escalada = a urca în trepte.

c) și-a adus prietenii ei = pronumele reflexiv „și“ indică posesivul – nu mai este necesar și pronumele „ei“.

d) întrecerile turneului de tenis – turneul = întrecere

e) hemoragie de sânge = cuvântul „hemoragie“ conține cuvântul sânge

13. În text cuvântul „tot“ are valoarea morfologică de adjectiv propriu-zis.

Alte valori morfologice:

tot = adverb fără funcție sintactică

Tot n-a venit.

tot = pronume nehotărât

A mâncat *tot*.

14. *Nu se știe*¹ / **cum** va ajunge până la voi² /

1 PP

2SB (1) cum

II. Se vor puncta:

– Convențiile specifice scrisorii (data, locul, semnătura, formule specifice)

– Registrul stilistic adecvat

– Conținutul potrivit cerinței

– ortografia

– punctuația

Constanța, 17.04.2000

Domnule Director,

Ați fost foarte amabil să-mi trimiteți atât de repede foaia matricolă la liceu. Datorită sprijinului pe care mi l-ați acordat, beneficiaz acum de o bursă de studii.

Dacă nu ați fi răspuns cu atâta promptitudine cererii mele, n-aș fi putut solicita o asemenea bursă, carnetul de elev din școala generală nefiindu-mi de ajuns.

Vă sunt recunoscător pentru ajutorul pe care l-ați acordat unui elev pe care îl cunoașteți prea puțin.

*Cu stimă, al dvs. elev,
Sergiu Popa*

III. Rezumatul este compunerea literară ce redă succint conținutul unui text literar sau nonliterar. Rezumatul nu conține detalii, citate din text sau aprecieri critice, observații personale. Nu se fac aprecieri privind personajele, stilul, nu se caracterizează personajele.

Schița „D-l Goe” – rezumat

Trei cucoane, mam'mare, mamița și tanti Mița promit lui Goe că-l duc în București de 10 Mai, ca să nu mai rămână un an repetent. Până la sosirea trenului, Goe este nerăbdător. Mam'mare îi admiră costumul de marinar, Goe face observații cucoanelor care numesc costumul „mariner” sau „marinal”, spunându-le că forma corectă este „mariner”. Trenul sosește, Goe și cucoanele urcă, și niște tineri le oferă locuri în compartiment. Goe rămâne pe coridor, scoate capul pe fereastră, un tânăr îl avertizează, dar Goe este neascultător și curentul îi ia pălăria, în pamblica acestuia aflându-se și biletul de călătorie.

Conducătorul controlează biletele iar cucoanele sunt nevoite să plătească amenda și un alt bilet. Goe este admonestat, se dezechilibrează și se lovește la nas. Femeile îl sărută pentru a-l liniști, iar mamița îi oferă o ciocolată.

Goe iese pe coridor, după care intră în compartimentul pentru o singură persoană, de unde nu mai poate ieși. Femeile, alarmate de dispariția copilului, cheamă în ajutor pe conducător, care-l eliberează pe Goe.

Mam'mare se decide să-l păzească pe băiat și rămâne cu el în coridorul trenului. Goe trage de semnalul de alarmă și oprește trenul. Șeful de tren și conducătorul caută vinovatul, dar în vagonul de unde se trăsese semnalul, mam'mare doarme împreună cu Goe.

Trenul ajunge în București cu o mică întârziere, iar cele trei cucoane și copilul opresc o birjă și pleacă spre bulevard.

Rezolvarea subiectului 19

I. A. 1. Strofa e dominată de o succesiune de hiperbole care sugerează nota de **grandoare**, sugerând titanismul personajului. Totodată, hiperbolele au rolul de a exprima groaza pe care statura gigantică a

eroului o inspiră adversarilor. Ceea ce se realizează prin această aglomerare de efecte hiperbolice este un portret fizic terifiant. Epitetul „sălbatecul vodă” plasat chiar în debutul strofei pregătește efectele din versurile următoare. „Cupola” este, de fapt, coiful cavalerului văzut prin ochii îngroziți ai adversarului. Hiperbola „barda-i ajunge la cer” și metafora explicită cu valență hiperbolică (vodă – munte) gradează efectele terifiante ale acestei imagini. Analogiile cu forțele naturii (tunet, ger) sugerează puterea fizică de nestăvilit a luptătorului.

2. Verbul „a zurea” are un puternic efect auditiv. Este un verb onomatopeic. Asociat cu substantivul „zale” creează o **aliterație** prin care poetul sugerează zgōmotul pe care-l face armura lui vodă, amplificând senzația de amenințare pe care o resimte cel urmărit.

3. „poart-o cupolă pe frunte”

4. „Poart-o cupolă gigantică pe frunte”.

Se constată o slăbire a efectului hiperbolic tocmai pentru că epitetul „gigantică” nu mai deține poziția forte în cadrul versului (pozițiile forte sunt începutul și sfârșitul versului).

5. Prin folosirea cratimei se scurtează cu o silabă sintagmele în care aceasta apare. Ritmul devine mai sacadat, sugerând tensiunea momentului.

B. 1. rânduie = format prin derivare cu sufixele -ui și -it de la subst. „rând”.
împărăteasa – format prin derivare cu sufixul -easa de la subst. „împărat”

bunătațe – format prin derivare cu sufixul -atate de la adj. „bun”.

2. **tineret, stufăriș, muncitorime**

Tineretul este debusolat.

Stufărișul din baltă trebuie tăiat.

Muncitorimea din oraș s-a organizat într-o grevă.

3. a.

4. se vede, să se bucure

5. „Dacă e așa¹ – și-a zis el² – se vede³ că sunt rânduie...”⁴

1CDȚ (3) dacă

2 PP inc.

3 PP

4. SB (3) că

6. ... au plecat pentru că o căuta pe Alba-împărăteasa.

7. drum = cale, potecă, șosea; destin; itinerar

Duminică seara **drumul** este foarte aglomerat.

(șoseaua)

A luat-o pe **drumul** forestier.

(potecă)

E un **drum** lăturalnic.

(cale)

Fiecare are **drumul** lui.

(destin, viață)

Drumul va fi stabilit de conducătorul grupului.

(itinerar)

8. a) El **rămâne** acasă.

b) **Rămâne** să mai vorbim.

c) Ea **rămâne** uimită.

9. și-fo-ni-er

într-a-ju-to-ra-re

somn-am-bul

co-a-li-ți-e

II. Se vor puncta:

– convențiile specifice invitației (data, locul, semnătura, formule specifice)

– registrul stilistic adecvat

– conținutul potrivit cerinței

– ortografia

– punctuația

D-lui Cornel Zisu

Str. Piraților, nr. 5

Zimnicea

5 noiembrie 2000, Sinaia

Dragă Cornel,

Îți amintești, cred, că ziua mea de naștere se apropie. Cum anul acesta împlinesc paisprezece ani, părinții mi-au promis că-mi voi serba ziua împreună cu câțiva colegi și prieteni. Te invit deci să fii alături de mine pe data de 12 decembrie a.c., la locuința părinților. Te rog să-mi scrii și să-mi comunici dacă vrei și, eventual, cu ce tren, ca să te pot aștepta la gară. Petrecerea va începe în jurul orei 18.00.

Mi-ar face mare plăcere să te revăd cu această ocazie.

Cu îmbrățișări,

Gabi Zamfirescu

III. În versurile date se conturează un tablou de natură, contemplat dintr-o perspectivă subiectivă. Prin descriere literară se deschide perspectiva unei naturi personificate (se observă personificările „tristă-i firea”, „vântul sperios”, „pădurea lin suspină”) melancolice, surprinse într-un decor autumnal și nocturn.

Textul debutează cu inversiunea și aliterația „sură-i sare cea de toamnă” – aliterația creează un efect auditiv iar inversiunea pune în evidență adjectivul „sură”, repetat în finalul versului „apa sură”. Observăm nota arhaizantă a formei „sara”, formă selectată pentru a sugera spațiul arhaic și rustic.

Imaginea de debut este panoramică; ulterior perspectiva se îngustează – de la imaginea de ansamblu a unei serii de toamnă la cea a pădurii.

Personificarea naturii este expresia interiorizării perspectivei, expresia unui transfer dinspre o subiectivitate receptoare către obiectul receptării. Epitetul „dragul codru” este elocvent în acest sens. Natura devine stare sufletească – dezgolirea codrului, provocată de toamnă este resimțită dramatic – „tristă-i firea”, iar izvoarele „singuratece”.

Observăm folosirea dubletelor sinonimice: „pădurea – codrul”, cel de-al doilea termen fiind de fapt, specific liricii eminesciene. Conotația populară a cuvântului „codru” este expresia unei familiarități, a comuniunii intime, a legăturii sufletești cu un element al naturii.

Nota arhaizantă și populară a lexicului folosit accentuează expresivitatea: observăm forma de genitiv „lunei”, verbul „farmă” sau termenul „vo”.

Toate elementele cadrului sunt personificate pentru a crea o notă de intimitate și familiaritate.

Versurile au măsura de 16 silabe, rima este împerecheată, iar ritmul este trohaic.

Rezolvarea subiectului 20

I. A. 1. Punctele de suspensie marchează o pauză și sugerează emoția. Ele au și un efect oratoric – accentuează cuvintele ce urmează, atrăgând atenția auditoriului.

2. „pe oasele lor stă tot pământul Moldovei ca pe umerii unor uriași”.

3. Cuvântul „pădure” este folosit cu sens figurat, alcătuind metafora-epitet „pădure tânără” ce are sensul de noua generație, căreia Ștefan i se adresează.

4. Structura din debutul textului (interogație-răspuns oferit de cel ce adresează interogația) este retorică și specifică discursului. Ea are rolul de a capta atenția auditoriului și de a intensifica expresivitatea.

5. „trimes”, „am cercat”.

B. 1. strămutat = mutat, dislocat

pruncul = copil, sugar

stăruință = insistență

dezlipit = îndepărtat

2. ursul = substantiv comun, simplu, masc. sg. articulat cu art. hot. „-l”, caz N, f.s. de subiect.

de la munte = subst. comun, simplu, masc., sg., nearticulat, precedat de prep. compusă „de la”, caz Ac, f.s. de atribut subst. prepozițional.

în toamna = subst. comun, simplu, fem., sg., articulat cu art. hot. „-a”, precedat de prep. simplă „în”, caz Ac., f.s. de c. c. de timp.

după stăruința = subst. comun, simplu, fem., sg., articulat cu art. hot. „-a”, precedat de prep. „după”, caz Ac., f.s. de c. c. cauză.

3. În text cuvintele „cum”, „sale”, „toamna” au următoarele valori morfologice: adv. de mod, adj. pron. posesiv, subst.

Alte valori morfologice:

cum = conj. subordonatoare

Cum n-ai venit, m-am supărat.

cum = adv. de timp

Cum sosești, anunță-mă.

sale = pronume posesiv

Caietele mele sunt pe bancă, ale sale se află în servietă.

toamna = adv. de timp

Toamna încep școlile.

4. „Cum nu se dă scos ursul din bârlog¹, țăranul de la munte strămutat la câmp² și | pruncul dezlipit de la sânul mamei sale³ așa nu mă dam eu dus din Humulești în toamna anului 1855,⁴ când veni vremea⁵ să plec la Socola, după stăruința mamei⁶”

1 CM (4) cum

2 CM (4) și

3 CM (4) și

4 PP

5 CT (4) când

6 AT (5) să

5. „... veni vremea de a pleca la Socola”

– contragerea subordonatei atributive are următoarele consecințe – dispariția elementului de relație (conj. subordonatoare „să”);

– trecerea de la modul conjunctiv al verbului (mod predicativ) la modul infinitiv (mod nepredicativ)

6. Nu se știe¹ când vom primi rezultatele² SB

Nu știi¹ când vom termina² CD

Întrebarea¹ când vom fi împreună² mi-o pun mereu³ AT

Întrebarea este¹ când ni se vor restitui banii² PR

Când ai veni¹ tot nu e bine² CV

7. El iese din casă – verb pred.

El iese inginer – verb copulativ

Venera Burcescu, Adriana Bodi

8. a spăla putina = a fugi; a renunța

a se da în spectacol = a fi ridicol

a scăpa basma curată = a se salva

cât ai zice pește = rapid

9. Grupul statuar din piața orașului aparține unui sculptor celebru (grup de statui).

Drepturile statutare sunt respectate (drepturi înscrise într-un statut).

II. Se vor puncta:

- Convențiile specifice scrisorii (data, locul, semnătura, formule specifice)
- Registrul stilistic adecvat
- Conținutul potrivit cerinței
- Ortografia
- Punctuația

București, 20 februarie 2001

Dragii mei bunici,

A trecut aproape o lună de când nu v-am văzut. O lună de când am început școala și, trebuie să vă spun că, așa cum v-am promis, am numai note bune. Chiar ieri am primit un zece la română pentru o compunere în care a trebuit să descriu o vacanță petrecută la bunici.

Mi-e tare dor de voi.

Abia aștept să vină vacanța și să ne întâlnim iar.

Cum vă simțiți? Ce-ați mai făcut? Cum se înțeleg Doru și Ana cu noii lor colegi de clasă?

Mihai are grijă de Lăbuș, așa cum mi-a promis?

Cu drag,

Aurel

III. „Amintiri din copilărie”, operă autobiografică evocă universul copilăriei, copilăria copilului universal.

Fragmentul aparține părții a doua a „Amintirilor” și reprezintă o secvență meditativă, realizată din perspectiva naratorului matur, conștient de trecerea ireversibilă a timpului.

Tonalitatea este melancolică în debutul fragmentului, melancolie generată de meditație și evocarea unei perioade benefice, copilăria.

Substanța textului conține un mesaj clar al contradicției dintre copilăria fericită, inocentă și maturitatea plină de griji, mesaj reliefat

prin cele două imagini: cea a copilului încălecat pe bățul său imaginându-se pe un cal teribil și cea a maturilor – mama și tata – ce se gândesc la neajunsurile vieții și la ce poate să aducă ziua de mâine.”

Personajul narator se identifică cu autorul – folosirea persoanei I este expresia subiectivizării narării și a meditației. Utilizarea persoanei a II-a în sintagma „te poartă dorul neconținut și nu te lasă în pace până ce intri în mormânt” are caracter generalizator și accentuează reflexivitatea fragmentului ce se constituie într-o secvență-pauză între nararea a două întâmplări.

Atitudinea melancolică este schimbată însă. Epitetul calificativ „urâcioasa întristare” cenzurează tristețea naratorului-matur, iar adresarea către un interlocutor fictiv – element al oralității.

(„Hai mai bine despre copilărie să povestim”) reprezintă un îndemn, un autoîndemn de a nara despre ceva mai vesel. Folosirea formei de persoana I plural a verbului „să povestim” este tot o marcă a oralității – naratorul dă impresia de implicare a cititorului în actul narării.

Structura textului conține: secvența melancolică, revenirea la starea de bună voie, specifică operei „Amintirilor” și încheierea cu o concluzie generalizatoare:

„Așa eram eu la vârsta ce fericită și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul.”

Finalul este optimist și accentuează ideea că lumea evocată este atemporală și aspațială, lumea „copilului universal”.

Limbajul este popular. Expresiile „cu amăgele”, „te trage apa la adânc”, „drept vorbind”, „din toată inima”, fonetismele regionale „întri”, „mâne”, „ie auzul”, formele gramaticale populare „ce-a zice”, „pe ale căruia” sunt evidente în acest sens. Epitetele „sprintar și înșelător e gândul omului”, „dorul nemărginit”, „copilăria veselă și nevinovată” nu impresionează prin noutate, ci prin expresivitate. Ele accentuează caracterul popular al fragmentului, valențele expresive de sorginte populară, întrebuințate pentru efectul de deosebit.

SPECIILE LITERARE

BASMUL

Prâslea cel voinic și merele de aur (apartenența la specia literară – basm popular)

Prâslea cel voinic și merele de aur este un basm popular, cules de Petre Ispirescu și publicat în volumul *Legende și basmele românilor*, în 1882. Basmele populare românești au toate trăsăturile specifice literaturii populare: anonime, colective, orale.

Basmul (< v. s. basni) este o specie a epicii populare și culte, cu răspândire mondială, în care se narează întâmplări fantastice ale unor personaje imaginare, pozitive, aflate în luptă cu forțele răului pe care ajung a le birui în cele din urmă.

Structura schematizată a basmului în general este respectată și în basmul *Prâslea cel voinic și merele de aur*.

Fiind o operă epică, întâmplările sunt relatate de către un narator și pot fi structurate pe momente ale subiectului.

În expozițiune sunt fixate coordonatele spațio-temporale și personajele centrale ale basmului.

Intriga acțiunii este ilustrată de furtul repetat al merelor din grădina împăratului în ciuda numeroaselor încercări de prindere a hoților.

Desfășurarea acțiunii are ca punct de plecare hotărârea lui Prâslea, fiul cel mic al împăratului, de a-i prinde pe cei care furau merele de aur. Grație unei strategii desăvârșite, mezinul reușește să-l rănească pe hoțul merelor, nereușind însă să-l captureze. Împreună cu frații mai mari, Prâslea pleacă în căutarea acestuia, ghidându-se după urmele de sânge. Cei trei frați merg împreună până în dreptul unei prăpăstii – hotar al celuilalt tărâm. Prâslea coboară singur în prăpastie și ajunge la palatele zmeilor care furaseră trei fete de împărat. El se luptă cu zmeii pe care-i răpune și eliberează pe cele trei fete. Palatele zmeilor sunt transformate în mere, pe care voinicul le ia cu el. Ajuns la prăpastie, mezinul face semn fraților mai mari să-l ridice. Aceștia le scot la suprafață pe cele trei fete iar lui Prâslea îi întind o capcană, cu gândul să-l piardă.

Punctul culminant al narațiunii este reprezentat de momentul critic prin care trece Prâslea și de încercarea acestuia de a reveni pe pământ. Rămas pe tărâmul celălalt, Prâslea salvează puii unei păsări zgriptor, care, drept răsplată, îl aduce pe pământ.

Deznodământul basmului este unul fericit pentru eroul principal. Acesta revine în împărăția tatălui său și după mai multe încercări la care este supus, este recunoscut.

Eroii negativi sunt pedepsiți de către divinitate pe care Prâslea o consideră singura în măsură să-i judece. Eroul se căsătorește cu fata mai mică de împărat, moștenind împărăția tatălui său.

Basmul are așadar un **final fericit**, încheindu-se cu nunta eroului.

Ca orice personaj de basm, și Prâslea este un personaj în care se împletesc însușiri reale și supranaturale. El participă la întreaga acțiune și este un exponent al Binelui întruchipând un ideal de cinste și dreptate. Numele său sugerează particularitățile eroului: cel mic, dar și cel mai viteaz. Deși Prâslea este ironizat la începutul basmului de tatăl său, el nu dezarmează ci reușește să-și convingă tatăl să-l lase să păzească mărul de aur. **Inteligent**, își construiește un plan pentru a prinde hoțul. **Curajos**, coboară singur pe tărâmul celălalt, luptând cu zmeii. Inteligența sa reiese și în momentul în care intuiește planul diabolic al fraților săi. **Milos**, salvează puii de zgripsor. Atitudinea sa din final înfățișează un caracter generos, lăsând în seama divinității pedepsirea vinovaților.

Însușirile sale supranaturale reies în momentul când se luptă cu zmeii. De asemenea, are capacitatea de a se **metamorfoza**. Probele la care este supus solicită forțe supraomenești: poate scoate din mărul zmeului furca de aur și cloșca cu puii de aur.

Alături de Prâslea, alte **forțe ale binelui** sunt reprezentate de împărat, cele trei fete, corbul, pasărea zgriptor, meșterul argintar.

Personajele care reprezintă **forțele Răului** sunt: frații invidioși și zmeii care sunt pedepsiți pentru faptele lor.

Personajele **reale** – împăratul, fiii cei mari, fetele – interferă cu cele **supranaturale** – Prâslea, zmeii.

Un alt element specific basmului sunt **obiectele supranaturale** care-l ajută pe erou în depășirea situațiilor dificile (furca de aur, mărul de aur, seul adus de corb, cloșca cu puii de aur). Repetarea cifrei simbolice „*trei*” este o caracteristică a basmului.

Respectând trăsăturile speciei, basmul **Prâslea cel voinic și merele de aur** începe cu **formula introductivă** „*A fost odată ca niciodată*” care sugerează intrarea într-o altă lume. Această lume presupune timp imaginar și spațiu ireal.

Formula finală „*și încălecai pe-o șea și v-o spusei dumneavoastră așa*” are rolul de a-l scoate pe ascultător din lumea fantastică și de a crea prin nota ironică o anumită detașare de faptele narate.

Drumul ciclic pe care îl parcurge eroul este unul inițiativ în finalul căruia se produce maturizarea.

Antiteza este principalul procedeu artistic care pune în evidență trăsăturile personajelor. Personajele sunt simboluri pentru noțiunea de Bine și de Rău, reprezentând ipostaze opuse.

Pasărea-zgripsor și corbul, animale care-l ajută pe erou în depășirea situației dificile, sunt personificate, atribuindu-li-se trăsături umane.

Ca orice basm popular, în *Prâslea cel voinic și merele de aur* regăsim numeroase elemente de oralitate: vorbirea directă se îmbină cu vorbirea indirectă, folosirea perfectului simplu ca timp al verbelor („îi mulțumi”, „fu primit cu bucurie”, „se luptară”).

Oralitatea stilului este redată și de repetițiile cu rol de formule mediane („și merse, merse”) precum și expresiile populare („uitică”, „piroteală”, „soroc”, „a o sfecli”, „a-și încerca norocul”).

Modurile de expunere: narațiunea, descrierea și dialogul se regăsesc în textul basmului, creație cu un vădit caracter moralizator.

LEGENDA POPULARĂ

Dreptatea lui Țepeș

(apartenența operei la specia literară legendă populară)

Legenda este o creație epică populară, în proză sau în versuri, de obicei redusă ca dimensiune, care, utilizând elemente miraculoase sau fantastice, tinde să dea o explicație imaginară unui fapt real.

În funcție de aspectul vizat, legendele se clasifică în **mitologice**: acestea explică felul în care au luat naștere cosmosul, astrele, Pământul, plantele, animalele etc., ca rezultat al acțiunii unor fapte imaginare. Acest tip de legende se mai numesc **etiologice** (cauzale) sau așa cum au fost denumite de către B. P. Hasdeu, **deceuri**.

A doua categorie de legende sunt cele **istorice** care apelează la evenimente și personaje reale pentru a da explicații despre diferite întâmplări istorice.

Ca și balada sau basmul, legenda poate fi o creație populară sau cultă.

Opera literară *Dreptatea lui Țepeș* este o legendă populară în proză, care povestește o întâmplare petrecută pe vremea domnitorului Vlad Țepeș. Prezența domnitorului este elementul real, Vlad Țepeș fiind un personaj istoric. Întâmplarea care este pusă în relație cu personalitatea sa în această legendă, este imaginară.

Fiind o **creație epică**, autorul anonim își exprimă atitudinile prin intermediul acțiunii și al personajelor. Printr-o întâmplare imaginară se evidențiază inteligența și dreptatea domnitorului Țepeș.

Subiectul legendei este simplu. Un negustor pierde o pungă cu o mie de lei și oferă o recompensă de o sută de lei celui care o va găsi.

Un om care găsește punga i-o restituie. Recuperându-și banii, negustorul lacom caută motive de a nu oferi recompensa găsitului. După ce numără banii, negustorul pretinde că în pungă nu sunt decât nouă sute, acuzându-l pe omul cinstit că și-a oprit banii promiși ca recompensă. Supărat de această acuză nedreaptă, omul cinstit merge la Vodă ca să-i facă dreptate. Țepeș își dă seama de vicleșugul negustorului și-i cere să restituie punga celui care o găsisese, deoarece nu aceasta este punga cu o mie de lei căutată. Negustorul este nevoit să se supună deciziei domnitorului, regretând lăcomia de care a dat dovadă.

Personajul principal al legendei este Vlad Țepeș, sublinierea spiritului său justițiar fiind scopul acestei scrieri.

Celelalte două personaje reprezintă tipuri umane opuse, fiind descrise printr-o singură trăsătură de caracter. **Negustorul** este lacom și necinstit, deoarece refuză să dea recompensa promisă, iar **creștinul** este omul cinstit. El înapoiază punga găsită și apelează la judecata lui Vodă, pentru a i se face dreptate.

Creștinul „*om cu frica lui Dumnezeu, cum se aflau mulți români pe vremea lui Țepeș*” subliniază indirect caracterul justițiar al domniei lui Țepeș, iar conflictul ilustrat nu este decât un prilej de a pune în lumină această idee.

Modalitățile de expunere folosite în caracterizarea personajelor sunt narațiunea și dialogul.

Fiind o operă populară, lexicul este dominat de expresii și termeni populari: „*om cu frica lui Dumnezeu*”, „*neguțător*”, „*făgăduială*”. Legenda ***Dreptatea lui Țepeș*** are un puternic caracter moralizator.

SCHIȚA

Vizită, de I. L. Caragiale
(apartenența textului la specia literară schiță)

Ion Luca Caragiale, unul dintre marii clasici ai literaturii române, a rămas cunoscut mai ales ca dramaturg, prin comediile sale ***O scrisoare pierdută***, ***O noapte furtunoasă***, ***D'ale carnavalului*** și ***Conu Leonida față cu reacțiunea***.

Numele lui Caragiale este legat și de volumul ***Momente și schițe***, în care prezintă, într-o viziune comică întâmplări la care participă personaje reprezentative.

Schița este o creație epică, în proză, de mici dimensiuni, în care se relatează un episod reprezentativ din viața unor personaje, într-o durată scurtă de timp și într-un spațiu restrâns.

În schița *Vizită* este prezentată vizita naratorului în casa familiei Popescu, cu ocazia onomasticii micuțului Ionel Popescu, personaj central al întregii narațiuni.

Titlul schiței alcătuit din substantivul comun nearticulat „vizită” precizează împrejurarea în care naratorul-personaj îl întâlnește pe Ionel, protagonistul acțiunii.

Fiind o operă epică, autorul își exprimă în mod indirect gândurile și sentimentele prin intermediul acțiunii și al personajelor. Întâmplările sunt povestite de către narator care este și personaj-martor deoarece participă direct la acțiune. Un argument care confirmă acest lucru este și narațiunea la persoana întâi. Ca orice narațiune și schița *Vizită* se structurează pe **momente ale subiectului**.

Schița începe cu **intriga** reprezentată de vizita pe care naratorul intenționează să o facă în casa familiei Popescu cu ocazia onomasticii copilului, Ionel. În **expozițiune** naratorul prezintă personajele care vor lua parte la acțiune: Ionel și doamna Popescu și locul desfășurării acțiunii: locuința familiei Popescu. Ionel este caracterizat din punct de vedere fizic și vestimentar: „*un copilăș foarte drăguț de vreo opt anișori*”, „*îmbrăcat ca maior de roșiori, în uniformă de mare ținută*”.

Desfășurarea acțiunii pune în evidență comportamentul lui Ionel, care se face remarcat chiar de la începutul vizitei mai ales că el se află permanent în centrul atenției mamei sale. Deși copilul este gata să răstoarne mașina de făcut cafea a slujnicei, mama se arată profund încântată de istețimea fiului. Muștrările ei nu fac decât să încurajeze comportamentul deplasat al copilului, care-și mută centrul de interes asupra unei trâmbițe și unei tobe cu care face o gălăgie asurzitoare. Observația blândă a mamei „*că nu e frumos când sunt musafiri*” schimbă jocul maiorului care începe să atace cu sabia tot ce-i iese în cale. Victimele atacului sunt atât slujnica cât și madam Popescu. Aventurile micului maior nu se termină aici deoarece musafirul are surpriza să constate că maiorului îi cam place să fumeze, obicei care constituie o mândrie pentru mamă. Sub privirile admirative ale acesteia, Ionel începe să mănânce dulceața din chiseaua cu care dispare în vestibul, la întoarcere servindu-se cu o țigară. Plin de importanță, fumează nestingherit alături de musafir, după care începe să se joace cu mingea răsturnând cafeaua pe pantalonii oaspetelui.

Efectele țigării fumate până la carton nu întârzie să apară și Ionel leșină spre disperarea mamei. Acest moment constituie **punctul culminant** al schiței. **Deznodământul** include plecarea oaspetelui, care, ajuns acasă, realizează de ce dispăruse Ionel cu chiseaua în vestibul – ca să-i toarne dulceață în șoșoni.

Personajele schiței sunt Ionel, mama acestuia și personajul narator. Ionel este personajul principal, fiind eroul căruia i se urmărește comportamentul ce evidențiază educația defectuoasă primită în familie. Lipsa educației o afectează și pe doamna Popescu însă aceasta dovedește indulgență față de faptele comise de copil. Personajul narator este cel care ironizează discret felul de a fi al lui Ionel și atitudinea permisivă a mamei.

Narațiunea și dialogul sunt cele două moduri de expunere cu rol în caracterizarea personajelor. **Descrierea** apare sporadic în pasajul prezentării interiorului casei doamnei Popescu.

NUVELA

Popa Tanda, de Ioan Slavici
(apartenența la specia literară – nuvelă)

Ioan Slavici face parte alături de scriitori ca Ion Creangă, I. L. Caragiale și Mihai Eminescu, din categoria mașilor clasici ai literaturii române. Nuvelistica constituie cea mai importantă parte a creației lui Slavici.

Nuvela **Popa Tanda** este o operă epică ce narează întâmplări care-l au ca personaj principal pe preotul Trandafir.

Nuvela este o specie literară epică, cu un singur fir narativ, urmărind un conflict unic, iar personajele – puțin numeroase – sunt caracterizate succint, în funcție de contribuția lor în desfășurarea acțiunii. În nuvelă, accentul este pus mai puțin pe acțiune și mai ales pe definirea personajului. Cantitativ nuvela are întindere mai mare decât povestirea și este mai scurtă decât romanul.

Tema nuvelei este moralizatoare și ilustrează procesul de schimbare a unei mentalități greșite dintr-o comunitate, prin introducerea unui model de comportament.

Titlul îl constituie porecla dată preotului Trandafir de către țăranii din Sărăcenii. Porecla Tanda vine de la verbul „a tândăli” care înseamnă „a pierde timpul”.

Fiind o operă epică, acțiunea este relatată de către un narator și se structurează pe momente ale subiectului.

În **expozițiune** este prezentat protagonistul acțiunii, preotul Trandafir, fiul dascălului Pintilie din Butucani, „bun sat și mare”, cu oameni înstăriți. Secvența expozitivă are rol de a preciza spațiul acțiunii, satul Butucani, timpul nefiind precizat. De asemenea, tot în

prima parte este caracterizat pe scurt preotul ca un om cu vocație pentru meseria sa, o fire sinceră care spunea lucrurilor pe nume „*de-a dreptul, prea verde – fățiș*”.

Sătenii, nemulțumiți de atitudinea tranșantă a preotului, au reușit să-l îndepărteze. Astfel, părintele Trandafir a fost mutat din Butucani la Sărăceni.

Venirea acestuia și a familiei în satul din Valea Seacă constituie **intriga acțiunii**. **Desfășurarea acțiunii** ilustrează încercările insistente ale preotului de a schimba soarta oamenilor din Sărăceni. (Numele satului în care se mută preotul este ilustrativ pentru comunitatea de acolo. Locul era defavorizat și de poziția geografică ostilă oamenilor și „unde nu e nădejde de dobândă lipsește și îndemnul de lucru”. Trimiterea în acea zonă austeră a preotului din Butucani nu este întâmplătoare deoarece acolo erau trimiși preoții pedepsiți de episcopie. Părintele Trandafir fiind și el afectat de sărăcia oamenilor, își propune să schimbe situația și le predică oamenilor despre datoria de a munci pentru a avea o viață frumoasă. Oamenii sunt impresionați de noul preot dar renunță să mai vină la biserică. Preotul încearcă să-și facă datoria altfel. El merge pe la casele oamenilor și-i sfătuiește ce să facă, dar și această strategie rămâne fără rezultat. El nu renunță și adoptă o altă tactică, aceea de a-i batjocori pe oameni, de a-i ironiza pentru lenea lor. Sătenii au calificat acțiunile preotului ca fiind ineficiente și i-au spus Popa Tanda. Eforturile întreprinse se dovedesc zadarnice, iar sărăcia care-i afectează propria familie, îl determină pe preot să se gândească la alte măsuri. Fiindcă sfaturile nu au influențat bunul mers al comunității din Sărăceni, Popa Tanda încearcă o ultimă soluție, aceea de a le oferi oamenilor un exemplu de hărnicie.

Acțiunile sale se concentrează asupra amenajării propriei gospodării care ajunge să-i impresioneze pe țărani. Munca intensă și rezultatele pozitive aduc bucurii în viața familială a preotului.

Rezultatele muncii au nu numai un efect interior, ci și exterior, influențând sătenii care reușesc să iasă din starea de criză.

Punctul culminant al nuvelei este marcat de momentul fericit din casa preotului, în ziua de Rusalii când eforturile se concretizează.

Deznodământul nuvelei este plasat la distanță în timp și înfățișează un tablou fericit care are în centru familia numeroasă a preotului Trandafir. Oamenii din Sărăceni își schimbă mentalitatea, iar atmosfera devine una armonioasă.

Nuvela are un conținut moralizator și pledează pentru puterea exemplului personal. Mentalitatea prezentă este una tradițională conform căreia faptele și nu vorbele sunt importante.

Stilul se caracterizează prin numeroase elemente de oralitate cum ar fi proverbele sau construcțiile memorabile: „*Când omul a făcut începutul, el nu mai ajunge la capăt. O dorință naște pe cealaltă*” sau „*Vremurile vin; vremurile se duc; lumea merge înainte*”. Regionalismele și termenii populari sunt mărci ale oralității: **pârleaz, barabule, leasă, curechi, a ședeă pup**.

Ca modalități de expunere, regăsim **narațiunea, descrierea și dialogul**, stilul direct împletindu-se cu cel indirect și cu intervenția moralizatoare a autorului.

ROMANUL

Baltagul, de Mihail Sadoveanu
(demonstrarea apartenenței la specia literară- roman)

Un roman particular în creația lui Sadoveanu, bazat pe recitirea baladei *Miorița* este **Baltagul**, apărut în 1930. Unul din argumentele care susțin această idee este motto-ul „*Stăpâne, stăpâne/ Mai cheamă și-un câine*”.

Romanul este o specie a genului epic, în proză, de mare întindere, cu o acțiune complexă, desfășurată pe mai multe planuri, cu un număr mare de personaje, antrenate în conflicte puternice.

Modalitatea principală de expunere este **narațiunea**, însă **descrierea** societății tradiționale ocupă un loc important în roman, având scopul de a invoca o mentalitate arhaică. **Dialogul** dintre personaje joacă un rol esențial în construirea portretelor morale ale acestora. În romanul lui Sadoveanu se regăsesc toate trăsăturile specifice romanului.

Ca **dimensiune**, romanul se întinde pe 16 capitole iar acțiunea urmărește drumul Vitoriei Lipan în căutarea soțului dispărut.

Specifică romanului este și **acțiunea** ce se desfășoară pe mai multe planuri. În paralel cu conflictul exterior, se desfășoară și un conflict interior al personajului ce urmărește zbuciumul sufleteș al eroinei, conflict ce conferă dramatism scrierii.

Romanul debutează cu o legendă ce relatează mitul facerii lumii, prilej de a aduce în prim-plan figura personajului absent, Nechifor Lipan. Legenda este și un prilej de prezentare a comunității tradiționale din Moldova.

Acțiunea romanului se desfășoară într-o perioadă scurtă de timp, în intervalul dintre toamnă și primăvară.

Subiectul romanului urmărește un singur fir epic, structurat pe momente ale narațiunii.

În **expozițiune** este prezentată eroina, Vitoria Lipan, care trăiește cu spaima că soțul ei Nechifor Lipan a pățit ceva rău. Prin intermediul gândurilor Vitoriei este evocat soțul acesteia, căruia i se alcătuieste un scurt portret. Cu acest prilej sunt amintiți și copiii familiei: Gheorghită și Minodora.

Intriga narațiunii surprinde starea de îngrijorare a Vitoriei care presimte răul. Presimțirile ei sumbre sunt generate de întârzierea lui Nechifor, care plecase la Dorna să cumpere o turmă de oi și de visul neobișnuit pe care îl are. Semnele premonitorii o determină pe Vitoria să-l caute pe Nechifor.

Desfășurarea acțiunii relatează demersurile eroinei în căutarea celui dispărut. Primele persoane la care apelează sunt preotul și vrăjitoarea satului. Semnele premonitorii pe care le are o determină pe Vitoria să plece în căutarea lui Nechifor. Atunci când cocoșul „*se întoarce cu secera cozii spre focul din horn și cu pliscul spre poartă*”, femeia a înțeles că Nechifor „*nu vine*”.

Înainte de a pleca la drum, Vitoria își ordonează gospodăria. Pe fiica ei Minodora o duce la mănăstire, face rost de bani pentru drum și trasează sarcini argatului cât timp va lipsi ea. Vitoria îl ia și pe Gheorghită în călătorie, căruia îi comandă un baltag nou.

Pe drum, cei doi poposesc la hanuri și-i întreabă pe oameni de „*bărbatul cu căciulă brumărie și cal negru țintat*”. Treptat, mama și fiul reconstituie traseul lui Nechifor și află că la Vatra Dornei, Lipan cumpărase trei sute de oi și că împreună cu el mai erau doi oameni ce voiau să cumpere o sută. Căutarea celor doi continuă pe drumul spre Păltiniș, Broșteni, Borca, în cele din urmă ajungând la Sabasa, unde găsesc „*urma oilor și-a călăreților*”.

În următoarea localitate, Suha, Vitoria află de la cârciumarul Iorgu Vasiliu că la cârciuma lui nu poposiseră decât doi ciobani, recunoscuți ca oameni ai locului. Adevărul cu privire la Nechifor Lipan începe să iasă la lumină. Vitoria însoțită de Gheorghită se întoarce la Sabasa unde îl găsește pe Lupu, câinele lui Nechifor, care îi ajută să descopere într-o prăpastie rămășițele celui dispărut.

Descoperirea de către Gheorghită a trupului neînsufletit al tatălui marchează **punctul culminant** al narațiunii, reacțiile de durere ale celor doi sporind tensiunea operei.

Conform datinilor, Nechifor este înmormântat creștinește, nu înainte ca autoritățile să constate crima. Gândul Vitoriei este de a înfăptui dreptatea prin demascarea celor doi ucigași ai lui Nechifor.

Deznodământul romanului surprinde momentul în care eroina îi descoperă pe ucigași și-i invită la parastasul soțului dispărut. Aici, pe fondul unei atmosfere tensionate, în care sunt rememorate evenimentele ce au dus la crimă, ucigașii mărturisesc fapta.

Gheorghiță este cel care finalizează actul dreptății lovindu-l cu un baltag pe Bogza care-și mărturisește crima și cere iertare Vitoriei. După înfăptuirea dreptății, Vitoria își face planuri de viitor privind gospodăria și copiii săi.

Vitoria Lipan este **personajul principal** al romanului, personaj reprezentativ pentru o întreagă categorie de oameni. Criticul George Călinescu spunea în legătură cu acest personaj că „*nu e o individualitate, ci un exponent al speței*”, întrunind toate trăsăturile omului simplu din comunitatea tradițională.

Valorile arhaice ale comunității precum dorința de dreptate și de adevăr, respectarea tradițiilor, cultul familiei ordonează existența personajului.

Personalitatea eroinei este dezvăluită atât din acțiunile întreprinse cât și din gândurile și relațiile cu alte personaje.

Vocația de detectiv pe care o dovedește cu prilejul căutării soțului presupune o inteligență ascuțită dar și tenacitate.

Caracterul personajului este complex și reiese din mai multe procedee indirecte de caracterizare cum ar fi: introspecția, memoria involuntară, mentalitatea specific tradițională.

Personajul secundar al romanului este Gheorghiță, fiul Vitoriei Lipan care este important în măsura în care parcurge un drum al inițierii, finalizat prin maturizarea adolescentului. **Baltagul** este considerat în acest sens un roman al formării unei personalități (Bildungsroman).

Deși aparține genului epic, romanul nu este lipsit de aspectele lirice conferite de pasaje descriptive și de limbajul artistic.

Regăsim astfel epitete („*vorbe amărâte și ascuțite*”), comparații („*iuți și nestatornici ca apele, ca vremea*”), arhaisme și regionalisme cu rol în evocarea tabloului apus („*cață*”, „*șindrile*”, „*răvaș*”, „*chimir*”, „*stuh*”, „*răbuș*”).

Romanul „*Baltagul*” este considerat în literatura română un roman complex fiind citit din mai multe perspective: ca roman mioritic, ca roman al satului românesc, ca roman polițist sau ca roman al formării.

BALADA POPULARĂ

Miorița

(apartenența operei la specia literară – baladă populară)

Balada populară *Miorița*, a fost culeasă de Alecu Russo din munții Vrancei și publicată în culegerea *Poezii populare. Balade adunate și îndreptate de Vasile Alecsandri*, antologie apărută în 1852.

Balada este o specie a genului epic, în versuri, de mare întindere, în care se relatează o acțiune eroică, o legendă, un fapt istoric sau se evocă o puternică personalitate istorică sau legendară. Uneori balada are și un pronunțat caracter liric.

După conținut baladele au fost clasificate în: balade fantastice (*Soarele și luna*), balade legendare (*Meșterul Manole*), balade vitejești (*Gruia lui Novac*), balade istorice (*Constantin Brâncoveanu*), balade haiducești (*Toma Alimoș*), balade păstorești (*Miorița*), balade familiale (*Crăișor cu mult dor*).

Miorița este o baladă populară păstorească în care se îmbină elemente lirice, epice și dramatice. Balada este structurată în funcție de tipul discursului, în două mari planuri: unul epic, planul narațiunii propriu-zise și celălalt lirico-dramatic, reprezentat de atitudinea ciobanului în fața morții.

Fiind o creație epică, autorul își exprimă în mod indirect sentimentele și gândurile prin intermediul acțiunii și al personajelor.

Ca în orice operă epică acțiunea poate fi structurată pe momente ale subiectului.

Expozițiunea este constituită de prezentarea locului și a timpului în care urmează să se desfășoare acțiunea. Prezentarea celor trei personaje prezente la acțiune se încadrează momentului expozitiv.

Intriga baladei este marcată de complotul urzit de ciobanul ungurean și de cel vrâncean împotriva ciobanului moldovean, complot ucigaș, generat de invidie.

Desfășurarea acțiunii începe prin descoperirea complotului de către mioara năzdrăvană care-și avertizează stăpânul. Oița năzdrăvană manifestă o atitudine fermă de îngrijorare, observată de stăpânul ei. Acest motiv exprimă de fapt comuniunea dintre om și natură, legătura dintre cioban și meseria sa. În această secvență a mărturisirii complotului este prezent motivul oiței năzdrăvane. Procedul artistic care domină în această secvență este personificarea, prin care oița este umanizată.

Punctul culminant marchează momentul de maximă intensitate reprezentat de atitudinea ciobanului moldovean în fața morții.

Motivul alegoriei moarte-nuntă și monologul măicuței bătrâne încarcă afectiv tabloul baladei.

Deznodământul lipsește, balada având un final deschis, dând naștere interpretărilor contradictorii.

Atitudinea ciobanului în fața morții reprezintă partea **lirico-dramatică** a baladei și ilustrează într-un **mod alegoric**, concepția tradițională a poporului român despre viață și moarte.

Conform acestei concepții ancestrale, moartea reprezintă un final firesc al vieții, o lege a firii, pe care trebuie să o accepte.

Ciobănașul imaginează un **testament** condiționat de moartea sa („și de-a fi să mor”) prin care exprimă dorințele legate de locul înhumării și de persoanele apropiate.

El dorește să fie îngropat alături de elementele legate de meseria pe care a practicat-o: „În mijlocul stâniei/ Să-mi aud câinii”. Ritualul îngropării cuprinde aspecte din ceremonialul înmormântării tradițional.

Unul dintre obiceiuri este de a așeza la capul celui dispărut un obiect la care a ținut în mod deosebit în timpul vieții. Ciobănașul cere mioarei să-i așeze trei fluieri – semn al legăturii profunde cu cântecul popular. Plânsul oilor marcat metaforic prin metafora „lacrimi de sânge”, sugerează bocetul tradițional care-l însoțește pe cel dispărut.

Tragismul baladei este amplificat și de secvența alegoriei moarte-nuntă. Ideea nunții este sugerată tot de un aspect legat de ceremonialul de înmormântare și anume de concepția conform căreia tinerilor necăsătoriți li se organizează înmormântarea cu elemente ale ritualului de nuntă.

Comuniunea om-natură este exprimată din nou prin enumerarea elementelor legate de planul cosmic și de cel terestru – martori la nunta imaginară a ciobănașului. Prin prezența naturii – simbol al vieții – se încearcă o transfigurare a destinului tragic într-un eveniment fericit.

Nuntirea nu are loc doar cu „o fată de crai” ci cu întreg universul. Nunta este o metaforă-simbol pentru reintegrarea în natură. Moartea ciobănașului presupune doar dispariția fizică deoarece din punct de vedere spiritual el își continuă existența în mijlocul naturii. Metafora „gură de rai” trimite la ideea de moarte și de trecere într-un spațiu edenic.

Personajele sunt cei trei ciobănași, mioara năzdrăvană și măicuța bătrână.

Ciobănașul moldovean este personajul principal al baladei și un simbol al mentalității tradiționale.

Portretul fizic al acestuia reiese din mijloacele de caracterizare directe și anume din descrierea măicuței bătrâne. Descrierea făcută de mamă presupune un grad mare de subiectivitate datorită strânsei legături dintre ea și fiu. Enumerarea trăsăturilor fizice indică o frumusețe desăvârșită, pusă în evidență și prin comparații subînțelese cu elemente ale naturii dar și prin diminutivele „ochișori”, „ciobănel”, „fețișoara”, „perișorul” și prin dativul etic „mi-a văzut”.

La începutul baladei prin caracterizare directă se realizează un scurt **portret moral** în concordanță cu cel fizic. De la început sunt menționate calități precum hărmicia și bogăția materială.

Calitățile sale sunt puse în evidență prin comparație cu ale celorlalți ciobani, mijloc prin care se evidențiază superioritatea tuturor bunurilor sale: „că-i mai ortoman/ Și-are oi mai multe/ Mândre și cornute”.

Portretul măicuței bătrâne este compus dintr-o scurtă caracterizare fizică: „măicuță bătrână/ cu brâul de lână” și dintr-o încercare de definire a unei stări de spirit: „din ochi lăcrimând/ și la toți zicând”. Dragostea pentru propriul fiu încarcă această secvență de dramatism. Legătura afectivă reiese și din diminutivul „măicuță”.

Miorița este un personaj fabulos. Oița năzdrăvană este echivalentul animalului năzdrăvan din basme. Ea semnifică legătura dintre om și animal. Procedul artistic prin care mioriței i se atribuie însușiri umane este personificarea.

Dragostea oiței pentru stăpân reiese din dezvăluirea complotului ucigaș iar în plan artistic din folosirea **dativului etic**: „vor să mi te-omoare”.

Limbajul artistic este predominant popular și conferă lirism acestei scrieri. Regăsim o varietate de mijloace artistice precum:

metafore – „picior de plai”, „gură de rai”, „lacrimi de sânge”

epitete – „mândre și cornute”, „negru zăvoi”

personificări – „soarele și luna/ mi-au ținut cununa”, „preoți, munții mari”

diminutive populare – „ciobănel”, „oiță”, „perișor”, „ochișori”

cuvinte arhaice – „plăviță”, „ortoman”, „bârsană”

forme populare ale viitorului – „o fi să mor”, „-i întâlni”.

Aspectele prozodice sunt caracteristice creațiilor populare și sunt compuse din ritmul trohaic, măsura de șapte-opt silabe și rima ce alternează între rima-pereche și monorimă.

BALADA CULTĂ

Pașa Hassan, de George Coșbuc
(apartenența la specia literară: balada cultă)

Poezia *Pașa Hassan* este inspirată din opera lui Nicolae Bălcescu *Românii supt Mihai Voievod Viteazul* și evocă episodul bătăliei de la Călugăreni, dintre oastea română condusă de Mihai Viteazul și cea otomană aflată sub comanda lui Sinan Pașa.

Balada surprinde momentul de apogeu al bătăliei și anume confruntarea directă dintre conducătorul român și cel otoman finalizată prin triumful lui Mihai Viteazul.

Balada cultă este o creație epică în versuri, de mică întindere, în care un autor cunoscut evocă fapte deosebite, săvârșite de personaje prezentate în antiteză și care impresionează puternic.

Titlul baladei este sugestiv pentru perspectiva prezentă în text. Deși personajul central al operei nu este Pașa Hassan, portretul domnitorului român se conturează din perspectiva conducătorului otoman. Pașa Hassan este un personaj reflector, tehnică pe care autorul o folosește pentru a sublinia eroismul lui Mihai Viteazul. Chiar și mișcarea armatei române este văzută prin ochii Pașei Hassan.

Acțiunea simplă a baladei se constituie în momente ale subiectului, într-o gradare ascendentă.

Expozițiunea baladei este centrată pe figura domnitorului român și pe reacția oștirii otomane la apariția acestuia. „*Pe vodă zărește călare trecând / Prin șiruri, cu fulgeru-n mână*”.

Eroismul conducătorului român este supradimensionat prin metafora „*cu fulgeru-n mână*”.

Portretul domnitorului se individualizează în relația cu „*mulțimea păgână*” și „*oștirea română*”. Cele două armate în jurul cărora gravitează Mihai sunt surprinse în toiul luptei, tabloul bătăliei fiind marcat de dinamism. Verbele la modul gerunziu sugerează ritmul înclăștării: „*trecând*”, „*făcând*”, „*curgând*”.

Epitetul „*turcimea-nvrăjbită*” exprimă comportamentul dezorganizat al armatei otomane.

Ironia autorului față de reacția lui Sinan Pașa este evidentă din versurile „*fulgerul Sinan, izbit de pe cal / Se-nchină prin baltă*”. Ofensiva armatei române are consecințe nefaste în rândul armatei turcești care „*cade-n mocirlă / Un val după val*”. Hassan, stând „*departe de luncă*”, încearcă să-și mobilizeze tactic armata.

Antiteza între cele două personaje individuale se naște și din felul în care ele se implică în luptă. Dacă „*vodă*” acționează direct „*prin șiruri*”, Hassan „*rămâne alături de drum*” preferând să nu se implice în confruntare.

Intriga este dată de apariția voievodului în preajma pașei. Trăsăturile domnitorului român sunt puse în evidență prin verbele la prezent ce redau reacții prompte: „*Se-ntoarce*”, „*pleacă*”, „*se-nvârte*”, „*intră*”, „*frânge*”, „*bate*”, „*vântură*”.

Comparațiile „*ca lupu-ntre oi*” și „*ca volbura toamnei*” au rolul de a sublinia curajul domnitorului. Pașa Hassan este surprins de vitejia armatei adverse, uimirea acestuia fiind redată de repetarea verbului „*vede*” și de metafora „*e negru pământ*”. Cele două armate sunt prezentate prin procedeul antitezei menit să pună în lumină eroismul românilor.

Desfășurarea acțiunii cuprinsă în următoarele trei strofe începe cu adresarea directă a voievodului către pașă. Mihai îi propune lui Sinan o confruntare directă, soldată cu fuga pașei. Frica îl determină pe acesta să-l vadă pe Mihai într-o dimensiune hiberbolică „*Sălbaticul vodă e-n zale și-n fier*”, poartă o cupolă uriașă, „*vorba-i e tunet, răsuflatul ger*”.

Dimensiunea impresionantă marcată prin procedeul stilistic al hiperbolei culminează cu metafora „*vodă-i un munte*”, sugerând apogeul spaimei de care e cuprins Hassan.

Figura impunătoare a domnitorului român este percepută atât vizual prin descrierea aspectului terifiant cât și auditiv, idee exprimată de aliterația „*zalele-i zuruie crunte*”.

Domnitorul român îl provoacă din nou la luptă de Sinan Pașa, dorind o confruntare decisivă. Lașitatea pașei este marcată prin gesturi disperate: „*cu scările-n coapse fugaru-și lovește*” dar și prin expresia îngrozită a feței marcată de metafora „*cu ochii de sânge*”.

Epitetul „*zboară șoimește*” exprimă din nou ironia autorului față de atitudinea lașă a pașei.

Punctul culminant este marcat de încercările disperate ale lui Hassan de a se salva. Postura ridicolă în care se găsește este pusă în evidență de reacțiile necontrolate: „*turbanul îi cade*” sau „*își rupe cu mâna veșmântul*”.

Disperarea personajului este redată de expresiile „*de groaza pieirii bătu*” și „*mănâncă pământul*”. Ironia autorului surprinde și starea de spirit a lui Hassan. „*Îi dărdăie dinții, și-i galben perit*”.

Deznodământul baladei surprinde lașitatea conducătorului otoman. Ultima strofă denotă ironia autorului la adresa pașei și nu ezită să precizeze cauza eșecului acestuia.

„Căci vodă ghiaurul în toți a băgat / O groază nebună”. Scopul acestor ultime versuri este de a accentua vitejia legendarului domnitor.

Cele două personaje ale baladei, Mihai Viteazul și Pașa Hassan sunt construite în antiteză. Mihai Viteazul reprezintă idealul conducătorului militar, plin de curaj pe când Pașa Hassan ilustrează lașitatea și frica.

Viziunea asupra episodului de inspirație istorică este una subiectivă, ce favorizează armata română și pe conducătorul acesteia. Intenția autorului de a sublinia eroismul lui Mihai Viteazul reiese și din introducerea altei perspective care se dovedește un mijloc indirect de caracterizare a personajului principal.

Limbajul baladei este presărat cu termeni arhaici care au rolul de a reînvia atmosfera epocii: *flinte, pașă, ghiaur, spahii, bei*. Verbele la prezent dau o notă autentică episodului.

Poezia e alcătuită din 12 strofe, acestea având versuri inegale ca măsură, iar ritmul e amfibrahic.

FABULA

Câinele și cățelul, de Grigore Alexandrescu (apartenența la specia literară fabulă)

Fabula este o specie literară care aparține genului epic, cultivată atât în literatura universală de Esop sau La Fontaine, cât și în literatura română de scriitori precum Grigore Alexandrescu, Alexandru Donici, George Topârceanu, Tudor Arghezi.

Fabula este o creație epică în versuri sau în proză ce conține o scurtă povestire alegorică, prin care sunt satirizate defecte omenești, cu scop moralizator. Personajele fabulei sunt animale, plante sau obiecte personificate.

Prin urmare procedeele artistice utilizate în fabulă sunt **alegoria și personificarea**.

Alegoria este procedeul prin care anumite trăsături de caracter sau idei umane sunt ascunse în spatele unor măști de animale, plante sau obiecte.

Fabula *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu satirizează oamenii demagogi care aspiră la ascensiune socială și ale căror discursuri nu conțin decât vorbe goale.

Principalul **mod de expunere** al fabulei este **dialogul** care conferă un caracter dramatic scrierii. Fabula *Câinele și cățelul* este alcătuită din două părți: **acțiunea propriu-zisă** la care iau parte personajele și **morala** concentrată în două versuri care decodifică întâmplarea povestită.

Titlul: *Câinele și cățelul* anunță cele două personaje care se confruntă în fabulă.

Fiind o operă literară epică, autorul își exprimă ideile și sentimentele prin intermediul acțiunii și al personajelor.

Acțiunea fabulei este fixată **spațial** „*într-o curte*” și **temporal** „*deunăzi*”, adverb ce exprimă un timp repetabil.

Un dulău pe nume Samson, stă de vorbă cu un bou „*oarecare*”, exprimându-și concepția despre egalitate. Samson este revoltat împotriva celor care se cred superiori fiindcă provin dintr-o clasă socială bogată. Dulăul nu exclude posibilitatea ca și el să aparțină unei familii de viță nobilă, fără să dorească însă s-o arate. Modestia pe care și-o atribuie vizează și relația cu cei defavorizați social și intelectual.

În acest timp, cățelul Samurache, ascultând discursul plin de emfază al lui Samson, intervine în discuție. El se grăbește să aprecieze ca „*minunată*” gândirea dulăului. La intervenția amicală a cățelului, Samson își schimbă brusc tonul, replicând violent.

El consideră o ofensă adresarea lui Samurache cu apelativul „*frații mei*” și-l amenință cu bătaia pe cățel. Cățelul este derutat de atitudinea dulăului, însă acesta continuă să-l mustre violent pe umilul interlocutor. Concepția democratică despre egalitate este una personală. Principiul egalității vizat de Samson îi exclude pe cei umili, categorie căreia îi aparține Samurache.

Ultimele două versuri constituie **morală** fabulei în care autorul își exprimă direct și laconic, atitudinea față de realitatea prezentată.

Ca în orice fabulă, personajele reprezintă **tipuri umane**.

Dulăul Samson reprezintă **parvenitul demagog** care aspiră la ascensiune socială și al cărui discurs nu are acoperire în fapte.

Cățelul Samurache este **tipul omului naiv**, deoarece dă crezare vorbelor mari, și se lasă înșelat de aparențe.

Boul „oarecare” sugerează **lipsa de opinie și de implicare** a oamenilor, deoarece el asistă nepăsător la disputa dintre dulău și cățel, fără a interveni.

Un alt procedeu artistic folosit este **antiteza** cu rol în caracterizarea personajelor.

Un **mijloc indirect** folosit în caracterizarea morală a personajelor este și **numele** acestora.

Dialogul ca modalitate de expunere dominantă creează o atmosferă vie, de actualitate, iar **narațiunea** face legătura între secvențele fabulei.

DOINA POPULARĂ

„Frunză verde magheran...”

(apartenența la specia literară doină populară)

Poezia *Frunză verde magheran* este o creație lirică în care autorul popular își exprimă propriile sentimente în mod direct.

Doina este o poezie lirică specifică folclorului românesc, care exprimă o varietate de sentimente (de dor, de jale, de dragoste, de revoltă, etc.), fiind însoțită de obicei de o melodie adecvată.

Fiind o creație populară, textul îndeplinește toate caracteristicile literaturii populare: **anonim, oral, colectiv, sincretic, expresiv.**

Ca **doină de haiducie**, aceasta ne dezvăluie o parte din viața și sentimentele haiducului. Portretul tânărului haiduc este refăcut din momentul nașterii până la maturitate prin intermediul unei **confesiuni lirice**.

Tânărul reprezintă idealul de frumusețe fizică și morală, îndeplinind condițiile unui luptător plin de curaj.

Destinul aparte al haiducului este prefigurat încă din copilărie. **Prima** strofă ilustrează destinul marcat de noroc al tânărului și operațiunile ce au generat acest lucru. „*Sunt născut pe frunzi de fag*”, „*Și-s scăldat de mic în Olt*”, „*Și-s frecat cu busuioc*.”

A doua strofă marchează o altă etapă din viața tânărului: momentul plecării de acasă.

Simțind chemarea codrilor și a armelor, tânărul își părăsește casa și familia, asumându-și viața de slujitor al dreptății.

În a doua strofă este prezent și unul din motivele frecvente ale literaturii populare: comuniunea om-natură.

Tânărul haiduc se află în strânsă legătură cu natura. De altfel și titlul doinei, pe lângă valoarea expresivă, trimite la această idee a implicării naturii în viața individului.

Un episod important în viața tânărului este înrolarea în oastea lui Tudor Vladimirescu, element cu rol în fixarea temporală a doinei.

Greutățile prin care trece haiducul îl maturizează fizic și spiritual.

Ultima parte a poeziei ni-l înfățișează ca pe un luptător abil: „*Care știe să chitească/ Rândunica s-o lovească*”.

Enumerația verbelor dublată de repetiția conjuncției „și” subliniază calitățile deosebite ale voinicului: „*Și mai știe de călare/ Să se lupte-n fuga mare/ Și mai știe să înoate/ Vâslind Dunărea din coate*.”

Alături de strofele care redau gradat portretul voinicului apar și două catrene care conțin exclamații retorice. Acestea au un rol important în sporirea dramatismului unor sentimente.

Venera Burcescu, Adriana Bodiu

Limbajul doinei este unul de factură populară.

Figurile de stil sunt reprezentate de **epitete** „viteaz de tot”, „inima de oțel”, „cele mândre”, de **diminutive** „voinicel”, „păducel”, „mehedințel”, caracteristice creațiilor populare. Diminutivele au un rol afectiv și denotă admirația pentru faptele tânărului haiduc.

Lexicul este specific popular: „frunzi”, „maică”, „badea”, „șoiman”, „să chitească”, „să-mi cerc” și menține nota de autenticitate.

Elementele de prozodie vizează rima pereche, ritmul trohaic și măsura de șapte silabe.

Doina *Frunză verde magheran...* conturează portretul moral al haiducului român, memorabil pentru calitățile sale de luptător pentru dreptate.

PASTELUL

Iarna, de Vasile Alecsandri
(apartenența operei la specia literară – pastel)

Termenul „pastel” este preluat din pictură și introdus în literatură de către Alecsandri, creatorul ciclului *Pasteluri*, poezii publicate inițial în „Convorbiri literare”.

Pastelul devine astfel o specie literară aparținând genului liric care are la bază descrierea unui tablou de natură, poetul exprimându-și direct sentimentele în fața tabloului zugrăvit.

Pastelurile lui Alecsandri surprind natura în toate anotimpurile anului, preferat fiind anotimpul iarna.

Titlul poeziei, alcătuit din substantivul articulat „iarna”, denumește anotimpul asupra căruia se fixează descrierea poetică.

La nivel formal, poezia se structurează în patru catrene, cu versuri lungi, iar la nivelul conținutului se regăsesc două tablouri. Primele trei strofe corespund secvenței în care este descrisă ninsoarea abundentă, iar ultima strofă corespunde unui cadru solar, însuflețit de prezența umană.

În prima strofă, iarna este personificată. Verbul „cerne” sugerează căderea neconținută a zăpezii, idee accentuată de comparația „ca un roi” și de metafora „nori de zăpadă”.

Impresia de spațiu nelimitat este conferită de planul cosmic sugerat de elementele „văzduh”, „nori”, „cer”, „aer”.

Imaginile realizate sunt preponderent vizuale, dominate cromatic de culoarea „alb” („umeri dalbi”, „nori de zăpadă”, „fluturi albi”).

Eul liric transpare în această strofă din metafora „*fiori de gheață*” care exprimă sentimentul de uimire și de înfiorare în fața spectacolului ninsorii.

Strofa a doua continuă să înfățișeze căderea neconținută a zăpezii atât prin repetiția verbului „*ninge*” din enumerarea momentelor zilei, cât și prin adverbul „*iară*”: „*Ziua ninge, noapte ninge, dimineața ninge iară*”.

Și în această strofă descrierea este situată în plan cosmic redat prin cuvintele „*soare*” și „*nori*”. Monotonia peisajului determină meditația eului asupra curgerii timpului, fapt ce generează tristețea, melancolia. Această idee este exprimată poetic prin comparația „*ca un vis de tinerețe*” și prin epitetele „*anii trecători*” și „*Soarele rotund și palid*”.

Strofa a treia schițează planul terestru unde totul pare cufundat în zăpadă. Imaginea este predominant vizuală, iar dominantă albă este sugerată de enumerările „*pe câmp, pe dealuri împrejur, în depărtare*” sau de epitetul multiplu „*întindere pustie, fără urme, fără drum*”.

Spațiul terestru se apropie de irealitate prin comparația „*ca fantasmă albe plopilor*”. Albul ca și culoare definitorie a iernii revine și în această strofă prin diferite forme flexionare: „*alb*”, „*albe*”, „*albi*”.

În a patra strofă se infiltrează o notă de optimism. Monotonia peisajului este înlăturată de lumina soarelui și de prezența umană.

Soarele capătă atribute umane, „*strălucește și dezmiardă*” zăpada căzută. Metafora hiperbolizantă „*oceanul de ninsoare*” sugerează zăpada copleșitoare ce apasă.

Sania semnalează prezența omului care însufletește cadrul natural. Sentimentul de optimism al eului liric este sugerat de inversiunile „*doritul soare*” și „*voios răsună*”.

Poezia se încheie într-o notă veselă printr-o imagine auditivă: „*În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi*”.

Deși cromatica prezentă insuflă o oarecare monotonie, totuși peisajul nu este unul static. Verbele de mișcare insuflă o notă dinamică, accentuată la nivel prozodic de rimă pereche.

IMNUL

Imn lui Ștefan cel Mare, de Vasile Alecsandri
(apartenența operei la genul liric, specia literară – imn)

Această poezie a fost scrisă cu prilejul serbării organizate la Putna cu prilejul împlinirii a 400 de ani de la ctitorirea mănăstirii de către Ștefan cel Mare.

Imnul este o specie a genului liric, în versuri în care se elogiază o personalitate, o idee, un eveniment important, într-un ton solemn.

Titlul imnului exprimă elogiul adus personalității istorice reprezentate de domnitorul Moldovei, Ștefan cel Mare.

Poezia este **structurată în cinci strofe** de câte opt versuri fiecare și ilustrează admirația românilor pentru vitejia domnitorului.

Stofa întâi fixează **locul** mormântului viteazului domnitor „*La poalele Carpaților*”. **Invocația retorică** adresată direct lui Ștefan cel Mare subliniază principala trăsătură a acestuia „*erou al românilor*” și „*erou sfânt*”.

Repetiția substantivului „erou” pune în evidență această calitate a domnitorului.

Natura este **personificată** printr-o comparație: „*Ca sentinele falnice / Carpații te păzesc*” exprimând respectul adânc pentru personalitatea istorică.

Sentimentul de admirație al urmașilor reiese din inversiunea „*sublima-ți glorie*”.

Strofa a doua pune în lumină trecutul glorios al domnitorului. În lupta de apărare a țării, voievodul a stat mereu în fruntea „*vitejilor români*”, apărând patria de invazia otomană.

Patriotismul său reiese din versul „*cu drag privind-ți patria*”.

Demnitatea „eroului” l-a determinat să privească „*moartea cu dispreț*”. **Figura legendară** a marelui domnitor este sugerată de repetiția epitetului „măreț”: „*Măreț în sânul luptelor; / Și-n pace-ai fost măreț*”.

Strofa a treia îl caracterizează pe domnitor printr-o metaforă – soarele, văzut ca simbol al permanenței. Imaginea vie a acestuia rămâne în timp datorită **eroismului**: „*O! Soare-nvingător, / Lumini cu raze splendide / Prezent și viitor*”. Epitetul „*raze splendide*” subliniază ideea de permanență.

Strofa a patra raportează personalitatea domnitorului la viitor, punând în evidență trăsătura de **vizionar** a acestuia prin dorința de unire a românilor: „*Visai unirea Daciei / Cu-o turmă ș-un păstor*”. Împlinirea visului de unire este ilustrată de repetiția „*uniți*”, cuvânt plasat la începutul versurilor: „*Uniți suntem în cugete / Uniți în Dumnezeu*”.

Ultima strofă reia simetric primele două versuri ale primei strofe. Imnul se încheie într-un mod apoteotic prin **jurământul** poporului român făcut lui Ștefan. Jurământul exprimă promisiunea solemnă a poporului de a păstra valorile istorice și dragostea de țară.

Invocația finală, urmată de o promisiune solemnă ia aspectul unei rugăciuni: „*Toți în genunchi, o! Ștefane / Depunem jurământ / «Un gând s-avem în numele / Românului popor, / Aprinși de-amorul gloriei / Ș-al patriei amor»*”.

Poezia „Imn lui Ștefan cel Mare” este o creație lirică, deoarece autorul își exprimă direct sentimentele de admirație pentru personalitatea lui Ștefan cel Mare.

COMEDIA

O scrisoare pierdută, de I. L. Caragiale
(apartenența operei la genul dramatic, specia literară - comedie)

Ion Luca Caragiale se regăsește între marii clasici ai literaturii noastre, alături de Eminescu, Creangă, Slavici. Opera lui Caragiale cuprinde teatru și proză scurtă.

În ceea ce privește teatrul, Caragiale este cunoscut ca autor de comedie, dar și de dramă. Ordinea cronologică a comediiilor lui Caragiale debutează cu *O noapte furtunoasă*, căreia îi urmează *Conu Leonida față cu reacțiunea*, *O scrisoare pierdută* și *D-ale carnavalului*. Drama *Năpasta* se situează în prelungirea operei comice a autorului.

Comedia este specia genului dramatic, în versuri sau în proză, în care sunt înfățișate personaje, caractere, moravuri sociale într-un chip care să stârnească râsul, având întotdeauna un final fericit și deseori un sens moralizator.

Opera *O scrisoare pierdută* aparține genului dramatic datorită unor aspecte caracteristice acestui gen: prezența dialogului ca modalitate principală de expunere, prezența indicațiilor scenice, prezența replicilor personajelor și structurarea discursului în diviziunile specifice: acte și scene.

Tema ilustrată de piesă reprezintă dorința de parvenire în plan politic.

Locul acțiunii este capitala unui județ de munte, nenominalizat, iar timpul este plasat la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Acțiunea se desfășoară pe fondul unei campanii electorale. Cu acest prilej are loc conflictul dintre avocatul Nae Cațavencu, aspirant la o funcție politică și grupul fruntaș al conducerii locale format din prefectul Ștefan Tipătescu și „prezidentul” Zaharia Trahanache, care conduce în mod abuziv viața politică a județului.

Pentru a-i forța pe adversari să-l propună candidat în locul lui Farfuridi, preferatul conducerii, Cațavencu recurge la șantaj. Instrumentul șantajului este o scrisoare de „amor” a lui Tipătescu, trimisă doamnei Zoe Trahanache. Scrisoarea pierdută este găsită de un „cetățean turmentat” de la care este sustrasă de Cațavencu.

Șantajul o sperie pe Zoe, care de frica compromiterii publice exercită presiuni în vederea propunerii drept candidat a lui Cațavencu.

Când totul părea rezolvat, de la București se cere, fără explicații, trecerea pe lista candidaților a unui oarecare Agamemnon Dandanache. Reacțiile la aflarea veștii sunt diferite: Cațavencu devine amenințător, Tipătescu nervos, iar Farfuridi și Brânzovenescu satisfăcuți de eșecul rivalului lor. În timpul ședinței de numire oficială a candidatului, interesele se amplifică și cele două grupuri adversare ajung să se încaiere. Cu acest prilej, Cațavencu își pierde pălăria. Documentul este găsit tot de cetățeanul turmentat, care îl restituie Zoei. Sosit de la București, Agamemnon Dandanache este ales „în unanimitate”.

În finalul piesei, Nae Cațavencu ține un discurs după care se îmbrățișează cu vechii adversari pe fondul unei atmosfere de sărbătoare.

Compozițional, piesa este realizată prin trei procedee: **repetiția, evoluția inversă și interferența seriilor de personaje.**

Repetiția este asigurată de prezența cetățeanului turmentat, care intră periodic în scenă, creând o stare de tensiune. Întrebarea „*Eu cu cine votez?*” revine obsesiv și nu va primi răspuns decât în final.

Evoluția personajelor este inversă față de momentul inițial. Cațavencu care dădea impresia că va triumfa, pierde în final iar grupul advers Trahanache-Zoe-Tipătescu triumfă chiar dacă lasă impresia că altul câștigă.

Personajele piesei se regăsesc în finalul acesteia, într-o relație armonioasă, fără urme de rivalitate.

Mijloacele de construcție a comicului sunt variate. Vom observa că există în primul rând un **comic al situațiilor**, rezultat din fapte neprevăzute și grupări insolite ale personajelor.

Pierderea scrisorii în mod repetat și găsirea ei de către același cetățean turmentat, modificarea relațiilor între personaje sunt întâmplări de factură comică.

În al doilea rând există în opera lui Caragiale un **comic al intențiilor**, care reiese din atitudinea autorului față de evenimente și oameni. Intonația autorului este când sarcastică, când umoristică. Caragiale nu le iartă personajelor sale trăsăturile ridicole.

O altă trăsătură a comediei este **comicul de caracter**. Personajele sunt construite după modelul clasic, având la bază o trăsătură de caracter mai pronunțată. Astfel, Trahanache este ticăitul, Zoe e femeia voluntară, Tipătescu e junele prim, Cațavencu e ambițiosul demagog, Farfuridi e prostul fudul, Cetățeanul turmentat e tipul naiv, iar Pristanda este omul slugarnic.

Comicul de limbaj rezultă din erorile prezente în vorbirea personajelor. Prin intermediul limbajului, personajele își dezvăluie incultura. Erorile lingvistice cuprind: **nonsensul**: „după lupte seculare care au durat aproape treizeci de ani”, „ori să se revizuiască... dar să nu se schimbe nimic... ori, să se revizuiască... dar atunci să se schimbe”, **deformarea cuvintelor**: *famelie, bampir, renumerație*, **etimologia populară**: „*capitalist*” folosit cu sensul de locuitor al capitalei.

Cu totul remarcabil este **comicul numelor proprii** prin care se sugerează trăsături morale ce definesc personajele. Astfel, Trahanache vine de la „trahana”, care este o cocă moale, ușor modelabilă. Cațavencu este un nume strident, derivat de la „cața”, termen potrivit cu locvacitatea personajului. Dandanache vine de la „dandana”, și se potrivește personajului care naște confuzii penibile. Pristanda este denumirea unui dans popular ce constă în pași alternativi, numele indicând caracterul oscilant al personajului în funcție de interese.

Criticul Florin Manolescu nota că „toate calitățile dramaturgiei lui Caragiale se întâlnesc în această comedie în care sub aparența unei întreceri politice cu alegători independenți și discursuri patriotice la tribună se desfășoară un joc ultimativ, bazat pe o tentativă de șantaj și încheiat prin farsa finală a împăcării”.

CARACTERIZAREA PERSONAJELOR

PRÂSLEA

din basmul **Prâslea cel voinic și merele de aur**

În basmele populare românești, eroul întruchipează idealul de cinste, dreptate și adevăr, reprezentând **forța Binelui** care învinge Răul. În majoritatea cazurilor, autorul realizează o concordanță între trăsăturile morale și cele fizice, frumusețea fizică fiind un atribut al eroului.

Personajul principal al basmului *Prâslea cel voinic și merele de aur* este Prâslea. El este un personaj imaginar, înzestrat cu puteri supranaturale. Trăsăturile definitorii ale eroului reies chiar din titlu prin **caracterizarea directă: cel mic, dar și cel mai viteaz**. Acțiunile la care participă și relațiile la celelalte personaje nu fac decât să ateste trăsătura de caracter exprimată de titlu.

Portretul moral al personajului însumează o serie de trăsături reale și de trăsături supranaturale.

Prin mijloacele **caracterizării indirecte**, eroul este definit mai ales de **faptele, gândurile și vorbele sale**.

Curajul său reiese chiar de la început, când îl roagă pe împărat să-l lase să păzească mărușul de aur, deși mulți voinici eșuaseră în această încercare. Dorința lui Prâslea denotă și **dragostea pentru tatăl său** care nu mâncase niciodată mere de aur.

În ciuda ironiei cu care este tratat de tată, mezinul insistă, fiind convins că o încercare nu dăunează nimănui.

Planurile pe care și le alcătuiește cu **inteligență** se dovedesc eficiente: „*Își alege un loc de pândă... bătu țepușele în pământ și se puse între ele, așa cum să-i vie unul dinainte și altul la spate*”.

Dorința de a face dreptate îl determină să plece în urmărirea hoțului de mere pe care-l rănește. Împreună cu frații mai mari pleacă în căutarea celui rănit, urmând dâra de sânge lăsată de acesta. Ajunși în dreptul unei prăpăstii, singurul care are **curajul** să coboare este Prâslea.

Deși constată că se află pe celălalt tărâm, eroul dovedește o exemplară **tărie de caracter** și-și continuă drumul până ajunge la palatele zmeilor. **Puternic și viteaz**, se luptă cu zmeii și reușește să-i omoare, salvând fetele de împărat capturate de aceștia și transformă palatele zmeilor în trei mere.

Inteligența lui Prâslea este dovedită și în drumul de întoarcere pe pământ. El intuiește că frații vor să-l piardă și nu cade în capcana întinsă de aceștia. El leagă un bolovan de frânghia cu care trebuia să

fie scos, peste care pune o căciulă. Rămas singur pe tărâmul celălalt, Prâslea caută soluții de salvare care nu întârzie să apară. Voinicul omoară un balaur care vroia să mănânce niște pui de zgripsor. Drept recompensă, pasărea zgripsor îl scoate afară din prăpastie. Când acesta cere hrană, Prâslea nu ezită să-și taie o bucată de carne din coapsă.

Ajuns la palatul tatălui său, după câteva încercări la care este supus, Prâslea este recunoscut ca adevăratul erou. Dovedind **generozitate**, eroul nu se răzbună pe frații săi ci așteaptă dreptatea divină.

Calitățile sale morale sunt recompensate în final printr-o nuntă cu fata mai mică de împărat și prin scaunul împărătesc, moștenit de la tatăl său.

Prâslea parcurge un **drum inițiativ** care-l transformă în final într-un om capabil să conducă o împărăție. Încercările prin care trece sunt probe inițiatice menite să-l maturizeze pe erou.

Trăsăturile supranaturale fac parte din portretul personajului. El reușește să comunice cu animalele năzdrăvane (corbul, pasărea zgripsor) și are capacitatea de a se metamorfoza în foc și de a transforma palatele în mere. În lupta cu zmeii dovedește o forță ieșită din comun, care-l ajută să învingă. Aceste atribute sunt de fapt însușiri ale **eroului pozitiv** care-l ajută să depășească obstacolele și să învingă răul. Probele la care este supus solicită o forță supraomenească.

Antiteza dintre Prâslea și personajele negative – zmeii și frații mai mari – are rolul de a sublinia însușirile pozitive ale eroului.

Prâslea, ca orice personaj principal din basmele populare românești, ilustrează un **model uman** iar narațiunea are rolul unei istorii moralizatoare.

D-L GOE

din schița **D-I Goe...** de I. L. Caragiale

Galeria de tipuri umane pe care a realizat-o Caragiale în schițele sale include și copilul prost educat. Un reprezentant convingător în acest sens este și Goe din schița **D-I Goe...**, operă inclusă în volumul **Momente și schițe**.

Schița relatează întâmplările prin care trece Goe pe parcursul unei călătorii cu trenul din urbea X până la București, însoțit de cele trei cucoane: mamița, mam'mare și tanti Mița. Goe este personajul principal al schiței, caracterizat în special prin procedee indirecte.

Portretul fizic al personajului lipsește, fizionomia sa neavând prea mare importanță în scopul urmărit de către autor care vizează în special caracterul. Goe reprezintă copilul răsfățat în general. Naratorul schiței se oprește asupra

aspectului vestimentar, detaliu ce reprezintă un mijloc indirect de caracterizare. Costumația pretențioasă a copilului sugerează de fapt starea materială bună a familiei sale: „*Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: le Formidable...*” Această ținută pretențioasă vine în contrast cu comportamentul său infantil.

Portretul moral are la bază **mijloace indirecte** de caracterizare concretizate în *felul de a vorbi, comportament și relațiile cu celelalte personaje*.

O primă trăsătură de caracter a copilului este **lenea** care reiese chiar din motivul călătoriei la București: „*ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta...*”

Din discuțiile cu celelalte personaje reiese și **incultura** tânărului Goe. El se contrazice vehement asupra formei corecte a cuvântului marinar fără însă să ofere o soluție corectă. Ba mai mult le jignește pe cucoanele angajate într-o discuție „filologică” cu „marinerul”: „*Vezi că sunteți proaste amândouă?*”. **Obrăznicia** lui Goe și **lipsa de respect** pentru cei mai în vârstă reiese și din replica dată străinului din tren: „*Ce treabă ai tu urâtule?*”. Deși efectele negative ale faptelor sale necugetate nu întârzie să apară, Goe continuă să tulbure liniștea călătorilor prin modul său de a se manifesta. Verbele care marchează reacțiile lui sunt sugestive pentru **proasta creștere** de care dă dovadă (*urlă, zbiară, bate din picioare*). Aventurile lui Goe culminează cu tragerea semnalului de alarmă, fără să-și asume răspunderea pentru faptele sale și fără să conștientizeze gravitatea faptului comis.

Modalitățile de expunere care contribuie la caracterizarea personajului sunt în principal *narațiunea* prin care se înlănțuie faptele săvârșite de Goe și *dialogul* – prilej de manifestare a limbajului.

Un fals portret al lui Goe realizează cele trei dame prin **caracterizare directă**. Admirația profundă pentru copil este exprimată neconținut prin laude și elogii care vizează atât aspectul fizic cât și felul de a se purta: „*procopsitul*”, „*Cu ce nu-i șade lui bine?*”, „*cât e de deștept!*”. **Răsfățul** de care dă dovadă Goe în comportamentul său și în relațiile cu celelalte personaje se datorează în mare măsură educației defectuoase primită în familie. Faptele copilului nu sunt niciodată sancționate ci din contră stimulate verbal și material.

Atitudinea autorului față de personaj este una ironică care se observă încă din titlu. Numelui personajului i se adaugă apelativul „*domnule*”, scris prescurtat, tocmai pentru a se realiza mai bine contrastul dintre aparență și esență. Situațiile pe care le construiește autorul în legătură cu personajul sunt menite să stârnească râsul dar au și un evident caracter moralizator, acela de a sancționa un anume tip de comportament.

POPA TANDA

din nuvela **Popa Tanda** de Ioan Slavici

Preotul Trandafir este personajul principal al nuvelei **Popa Tanda**. Personajul lui Slavici este o creație realistă ce are la bază figura unui preot român. Autorul își construiește personajul ca pe un **model spiritual** al comunității rurale românești.

Portretul moral al preotului Trandafir reiese atât din mijloacele caracterizării directe, cât și din cele ale caracterizării indirecte.

Trăsături ale personajului precum **hărnicia** și **priceperea** reies din caracterizarea făcută de către autor.

„Adună din multe și face din nimica câte ceva; strânge, drege și culege ca să aibă pentru sine și pentru ai săi.”

Autorul vizează și calitatea de **gospodar** a preotului Trandafir.

Sinceritatea este o altă trăsătură a personajului care completează portretul realizat de către autor. *„Este cam greu la vorbă, cam aspru la judecată: prea de-a dreptul, prea verde-fățîș.”*

Lipsa de tact de care dă dovadă preotul, îi aduce acestuia nemulțumirea oamenilor din sat. Părintele Trandafir este mutat din satul Butucani în Sărăceni. Constatând sărăcia oamenilor de acolo, preotul decide să-i ajute.

Personajul este **caracterizat indirect** prin propriile gânduri și fapte.

Prin intermediul predicilor duminicale preotul încearcă să le insufle sătenilor dorința de a munci ca singură modalitate de a scăpa de sărăcie. **Talentul său oratoric** este apreciat de săteni care însă nu urmează sfaturile binevoitoare ale noului preot și continuă să se complacă în starea de sărăcie.

Predicile iau forma unor sfaturi adresate țăranilor cu prilejul unor vizite prin sat. Această modalitate se dovedește la fel de ineficientă ca și prima.

Preotul recurge la mijloace mai puțin ortodoxe cu scopul de a-i determina pe săteni să muncească. El îi ironizează și îi batjocorește pentru nepăsare însă eforturile sunt considerate de către oameni drept pierdere de timp. Încercările repetate ale preotului, fără rezultate concrete, îi aduc acestuia porecla de **„popa Tanda”** de la verbul „a tândăli” care înseamnă „a pierde vremea”.

Atitudinea preotului ia o întorsătură atunci când constată sărăcia familiei sale și *„începu a se face om ca lumea, a se îngriji mai înainte de toate de binele casei sale”*.

Preocupat de soarta propriei familii, popa Tanda hotărăște să-și direcționeze eforturile în vederea unei vieți mai bune.

Munca în propria gospodărie este un **exemplu de hărnicie** pentru toți sătenii care încep să se urnească din starea de indolență. Rezultatele nu întârzie să apară, și satul începe să prospere. Observând îndărătnicia preotului, oamenii îl reclamă la protopop, apoi la episcopie, dar preotul rămâne în continuare în sat.

Preotul este **caracterizat direct** de către autor în finalul nuvelei, ajuns la bătrânețe dar tot „verde, vesel și harnic”, trăind într-o familie fericită.

Finalitatea educativă a nuvelei este evidentă, realizată printr-un personaj memorabil, preotul, om energic și hotărât.

VITORIA LIPAN

din romanul **Baltagul** de Mihail Sadoveanu

Vitoria Lipan este personajul principal al romanului **Baltagul**, personaj reprezentativ pentru categoria oamenilor din comunitatea rurală, fiind „un exponent al speței” (G. Călinescu).

Eroina romanului este un personaj de factură realistă, ceea ce presupune coexistența unor trăsături complexe.

Portretul fizic este alcătuit în mod sumar și reiese din caracterizarea directă a autorului: „ochii ei căprui în care parcă se răsfrângea lumina castanie a părului (...)”, „acei ochi aprigi și încă tineri căutau zări necunoscute”. **Frumusețea fizică** este trăsătura ce reiese din descrierea realizată de autor.

Statutul social al personajului se limitează întru început la condiția de **mamă și soție**, îndatoriri pe care și le îndeplinește cu dăruire. Vitoria are doi copii: Gheorghiță și Minodora, pe care încearcă să-i educe în spiritul tradiției. Pe Minodora o trimite la mănăstire pentru a-i desăvârși educația însă o pregătește și pentru viața de familie, încercând să-i insuflă mentalitatea tradițională.

Gheorghiță este sprijinul mamei sale și urmează să moștenească îndeletnicirea oieritului de la tatăl său.

Portretul moral al Vitoriei este dezvăluit prin mijloacele **caracterizării indirecte**; din faptele, gesturile și vorbele acesteia.

Din felul în care le impune copiilor respectarea tradiției reiese că Vitoria este o **fire conservatoare** ce respinge elementul modern. Când își dă seama că Minodora este influențată de nou, o mustră și-i corectează ținuta vestimentară: „Îți arăt eu ție coc, valț și bluză”.

Concepția asupra vieții dezvăluie în Vitoria o **personalitate contradictorie**. Îngrijorată de absența lui Nechifor, femeia caută explicații la autoritățile morale ale satului.

Prima vizită o face la părintele Daniil Milieș pentru un sfat, însă respinge ideea acestuia că soțul ei ar întârzia la petreceri. Consultarea preotului dezvăluie în Vitoria o **fire credincioasă**, care recunoaște în preot o autoritate.

Următorul drum pe care-l face Vitoria este la ghicitoarea satului, baba Maranda, dovedind astfel că este **superstițioasă**. De altfel, credința ei în semne prevestitoare și în vise premonitorii o determină să bănuiască nenorocirea ce se abătuse asupra soțului ei. Gândul că Nechifor a pățit ceva rău își face loc în mintea ei „*ca un vierme neadormit*”.

Respectarea credințelor religioase nu o împiedică să caute răspunsuri în semnele vremii, „*prin crengile subțiri ale mestecenilor*”, în brazii „*mai negri decât de obicei*” sau în norul negru de deasupra Ceahlăului.

Ca un **bun creștin**, ea se roagă divinității și ține post negru înainte de a pleca la drum.

Introspecția psihologică reprezintă un mijloc de caracterizare indirectă a personajului. Trăirile intense dar neexteriorizate dezvăluie un **personaj sensibil** căruia i se conturează latura feminină. Cel care observă o schimbare este Gheorghiță, ființa cea mai apropiată Vitoriei: „*și maică-sa s-a schimbat, se uită numai cu supărare și i-au crescut țepi de aricioaică*”.

Hărnicia femeii este dezvăluită cu prilejul plecării, atunci când își ordonează gospodăria.

Vitoria dovedește o **inteligență deosebită** pe parcursul drumului în căutarea lui Nechifor. Ea alege același traseu cu al soțului ei și încearcă să afle de la oamenii întâlniți cât mai multe amănunte despre bărbatul „*cu căciula brumărie și cu cal negru ținut*”. Ea merge din sat în sat, întreabă, îi omeneste pe cei care-i oferă detalii. Personajul este prezentat ca având o mare **putere de interiorizare**, deși trecerea timpului îi confirmă moartea lui Nechifor. George Călinescu menționa că „*în căutarea bărbatului, Vitoria pune spirit de vendetta și aplicație de detectiv*”. În drumul căutării, femeia participă la un botez, simulând veselie și dovedind astfel o mare **capacitate de disimulare**.

Vitoria dovedește și o **gândire logică**, atunci când deduce din informații că soțul ei dispăruse între Sabasa și Suha. Descoperind osemintele lui Nechifor într-o prăpastie, femeii i se confirmă intuiția sumbră.

După ce îl îngroapă creștinește pe Nechifor, dorința Vitoriei vizează săvârșirea dreptății. Dreptatea este înfăptuită în virtutea unei legi nescrise. Vinovații, Calistrat Bogza și Ilie Cuțui, sunt poftiți la praznicul pe care Vitoria îl face pentru sufletul lui Lipan. Cuvintele ei iscoditoare îi supun pe cei doi făptași la o puternică tensiune psihologică, nevoiți fiind să-și dezvăluie faptele.

Bogza sfârșește răpus de balagul lui Gheorghită, armă cu care fusese ucis și Nechifor Lipan. Vitoria devine astfel purtătoarea mesajului voinței divine. De aici vine și siguranța cu care își urmează demersul. Profund credincioasă, Vitoria este sigură că vinovatul își va găsi pedeapsa pentru că așa e creștinesc: „*cine ucide un om nu poate să scape de pedeapsa dumnezeiască*”.

Viața femeii reintră în normal după înfăptuirea dreptății deoarece ea este conștientă că existența trebuie să continue ca un dat al firii.

Vitoria Lipan se conturează ca un personaj complex, prin trăsăturile sale de **inteligență, luciditate, dorință de adevăr, spirit justițiar**, trăsături care se desprind din mijloacele caracterizării indirecte.

CIOBANUL MOLDOVEAN

din balada **Miorița**

Ciobănașul moldovean este personajul principal al baladei populare **Miorița** și în același timp un personaj reprezentativ al literaturii române prin atitudinea pe care o are în fața morții.

Portretul fizic se realizează prin descriere subiectivă, trăsăturile ciobănașului sunt prezentate din perspectiva mamei îndurerate.

Prin mijloacele **caracterizării directe**, ciobănașului i se realizează un portret ce exprimă idealul de frumusețe: „*Mândru ciobănel/ Tras printr-un inel/ Fețișoara lui/ Spuma laptelui/ Mustețioara lui/ Spicul grâului/ Perișorul lui/ Pana corbului/ Ochișorii lui/ Mura câmpului...*”

Trăsăturile lui sunt exprimate prin comparații subînțelese cu elementele naturii. Prin urmare **frumusețea fizică** a tânărului este **naturală, înăscută**. **Ținuta zveltă** este sugerată de metafora „*Tras printr-un inel*”.

Elementele naturii exprimă fiecare câte o culoare pusă în legătură cu fizionomia ciobănașului. Culoarele care primează sunt alb și negru. Trăsăturile fizice ale ciobănașului exprimă **sensibilitate și puritate sufletească**.

Portretul moral al tânărului este realizat de la începutul baladei când sunt enumerate bogățiile pe care le deține. Bogăția materială de

care are parte exprimă **hărnicia** de care dă dovadă. Bogăția sa materială este evidențiată prin mijloace lingvistice cum este comparativul de superioritate: „*mai ortoman*”, „*oi mai multe*”, „*câini mai bărbați*”.

Prin **mijloace indirecte** de caracterizare reies și alte **trăsături morale** ale ciobănașului. Gândurile și sentimentele tânărului formulate într-un mesaj testamentar pun în evidență o fire **blândă și iubitoare**. În eventualitatea morții, dorința lui este de a rămâne alături de cei dragi: „*să fiu tot cu voi*”, „*în dosul stânii/ să-mi aud câinii*”, „*în strunga de oi*”.

Sensibilitatea sufletească reiese și din dorința de a păstra alături fluierile „*de fag*”, „*de os*” și „*de soc*”. Fluierile simbolizează și cântecul popular pentru care ciobănașul simte chemare.

Felul în care primește moartea denotă **înțelepciunea** unui om matur. El acceptă moartea ca pe un act firesc, iminent. Tragismul morții este transfigurat în bucuria unei nunți. Moartea este doar sugerată prin câteva evenimente legate de ceremonialul funerar: bradul, căderea unei stele.

Dragostea pentru mamă îl determină să îi ascundă acesteia tragicul eveniment. El este preocupat de durerea mamei sale și o roagă pe mioră să ascundă adevărul.

Legătura strânsă cu natura reiese și din tabloul nunții pe care-l imaginează ca pe un ceremonial la care participă întregul univers.

Portretul ciobănașului mioritic se regăsește în idealul de frumusețe fizică și morală întruchipat de eroul de basm.

ZAHARIA TRAHANACHE
NAE CAȚAVENCU
GHIȚĂ PRISTANDA

din comedia **O scrisoare pierdută** de I. L. Caragiale

Personajele piesei lui Caragiale reprezintă diverse tipuri umane, fiecare având o trăsătură de caracter dominantă.

Caracterizarea personajelor se face atât în mod **indirect**, prin vorbele, faptele și gândurile lor, cât și în mod **direct**, de către celelalte personaje.

Trăsăturile fizice ar putea fi reconstituite din portretul moral sau deduse din indicațiile regizorale, însă nu constituie interes.

Scopul construirii acestor personaje este de a pune în lumină o anumită trăsătură morală printr-un anumit comportament.

Alegerile locale reprezintă un prilej pentru personaje de a se face cunoscute.

Zaharia Trahanache este „prezidentul comitetului permanent, comitetului electoral, comitetului școlar, comitetului agricol și al altor comitete și comiții”.

Portretul moral al acestui personaj reiese și din caracterizarea directă, realizată de alte personaje. Cațavencu recunoaște autoritatea lui Trahanache: „am ținut la dumneata ca la capul județului nostru”.

Faptele personajului sunt mijloace indirecte de caracterizare ale „venerabilului neica Zaharia”.

Ipocrizia personajului reiese din contrastul între aparență și esență. Trahanache susține integritatea morală, însă practică înșelăciunea atât în plan politic cât și în plan familial. Când simte vreo amenințare exterioară, invocă moralitatea societății: „A, ce coruptă soțietate, nu mai e moral, nu mai sunt prințipuri...”.

Naivitatea pe care o afișează este o tactică a personajului pentru a nu putea fi bănuț de înșelăciune. Atunci când se simte amenințat de Cațavencu, reușește să-l înlătore pe acesta, practicând șantajul. Trahanache găsește polița falsificată de Cațavencu și-l amenință pe acesta cu publicarea ei.

Incultura „venerabilului” reiese din ticul pe care-l are: „ai puțințică răbdare.”

Comicul de limbaj este o sursă indirectă de caracterizare a personajului. Repetarea mecanică a unor fraze ce reprezintă truisme „unde nu e moral, acolo e corupție și o soțietate fără prințipuri va să zică că nu le are” dovedește suficiența personajului.

O altă sursă indirectă de caracterizare este comicul numelor, definitoriu pentru trăsătura morală a personajului.

Prenumele „Zaharia” sugerează zahariseala iar numele „Trahanache” faptul că poate fi modelat ușor. Numele său derivă de la „trahana” care este o cocă moale.

Ridicolul personajului reiese din postura sa de soț încornorat. Mai mult, el îi este recunoscător lui „Fănică” pentru serviciile aduse: „și mie, ca amic, mi-a făcut și-mi face servicii”.

Nae Cațavencu, avocat, director proprietar al gazetei „Răcnetul Carpaților” este un arivist care se conduce după principii machiavelice. El citează uneori propoziția lui Machiavelli „Scopul scuză mijloacele”, pe care însă din ignoranță o atribuie „nemuritorului Gambetta”.

Motivația acțiunilor lui pornește de la dorința anulării decalajului dintre condiția sa politică umilă și convingerea că le este superior celorlalți.

Comicul de limbaj este sursa cea mai avizată de caracterizare a personajului într-un mod indirect. Lui Tipătescu îi declară patetic ambițiile sale politice: „Ce vreau? Știi bine ce vreau. Vreau ce mi se cuvine după o luptă de atâta vreme, vreau ceea ce merit în orașul acesta de gogomani unde sunt cel d-întâi... între fruntașii politici.”

Nae Cațavencu este un **ambitios**, lipsit însă de tenacitate, de aceea evoluția lui e inversă față de momentul inițial.

Comicul de situație îl surprinde pe Cațavencu într-o **postură ridicolă în final**. El acceptă să conducă manifestația în cinstea rivalului politic. Resemnarea lui rapidă dovedește capacitatea de adaptare la o situație dată.

Comicul de nume este modalitatea ce sugerează **demagogia** personajului, trăsătură de caracter ce domină portretul moral al politicianului. Cațavencu devine astfel un exponent al unei realități pe care Caragiale o satirizează.

Ghiță Pristanda, polițaiul orașului, este **tipul omului slugarnic**, ce se ghidează în viață după propriul interes.

Portretul moral al personajului se conturează prin **caracterizare indirectă** din faptele sale, dar mai ales din replicile memorabile.

Pristanda este un om practic, mișcându-se în viață după principiul nevestei „*Ghiță, Ghiță, pupă-l în bot și-i papă tot, că sătulul nu crede la ăl flămând*”. Deși etica profesională presupune imparțialitate, Pristanda este sluga lui Tipătescu, executând cu promptitudine micile comisioane.

Lipsa de demnitate îl determină pe polițai să-i fie servil și lui Cațavencu, căruia îi declară mios: „*Eu gazeta d-voastră o citesc ca Evanghelia totdeauna*”.

Umilința pe care o afișează este doar **aparentă**. În spatele ei se găsește interesul, speranța că va reuși să profite de pe urma celor puternici. Pristanda reușește prin debitul verbal să atragă atenția: „*famelie mare, renumerație după buget, mică...*”.

Comicul de limbaj este modalitatea indirectă de caracterizare a personajului ce denotă incultura. Cele mai multe erori ale limbii se regăsesc în vorbele lui Pristanda. El deformează neologismele „*bampir*”, „*catrindală*”, „*renumeratie*”, are **ticuri verbale**: „*curat mișel*”, „*curat murdar*”, „*curat violare de domiciliu*”.

Comicul de nume exprimă **lipsa de demnitate și condiția umilă** deoarece termenul „pristanda” este un joc popular ce se dansează prin alternarea pașilor, la dreapta și la stânga, conform strigăturilor unui conducător de joc.

PROPUNERI DE CERINȚE (pentru punctele III și I.A)

1. Alegeți o operă epică studiată (nuvelă) și prezentați momentele subiectului într-o expunere de cel mult o pagină jumătate.

2. Prezentați în cel mult două pagini elementele specifice poemului eroic apelând la un text studiat sau cunoscut.

3. Pe baza textelor studiate numiți trei trăsături comune basmului și baladei populare. Exemplificați aceste trăsături. Lucrarea voastră să nu depășească două pagini.

4. Se dă textul:

„Soarele căta cam dintr-o parte, când intrarăm în luminișurile largi ale plaiului, în umbra deasă a codrilor, ce îmbracă văile de jos ale Gemenei. Vuietul surd și nedeslușit al Tazlăului se schimbase în urlet clocotitor de ape vijelioase, ce mâncau dindărat cu iuteală de vișor surpăturile de stânci smulse din scoborășurile înalte ale drumului lor la vale, și frământau cu zgomot înădușit bolovanii groși și nestatornici de pe fundul strâmt al albiei lor.” (C. Hogaș)

1. Comentați într-o scurtă expunere rolul epitetului în textul dat.

2. Demonstrați în 20 de rânduri, că textul dat este o descriere literară.

5. Caracterizați un personaj principal al unui roman studiat, în cel mult două pagini. Veți avea în vedere:

- prezentarea a patru procedee de caracterizare folosite de narator;
- ilustrarea trăsăturilor cu ajutorul textului;
- respectarea normelor de ortografie și punctuație;
- precizarea a cel puțin patru trăsături ale personajelor.

6. Citiți fragmentul:

„Titi Tulea părea și era într-adevăr mai în vârstă decât Felix cu câțiva ani. O ușoară mustață și bărbia despicață în două, în care câteva tuleie mai lungi schițau barbișonul îi dădeau un aer matur; care făcea din uniforma școlară un adevărat veșmânt militar. Era un tânăr blând și cu înfățișare modestă, care plăcu numai decât lui Felix, gata să pună la îndoială temeinicia judecății Otiliei. Titi, foarte respectuos față de Felix, cu toată deosebirea de vârstă, îi arătă culorile pe care le cumpăraseră, îi destăinui planurile de lucru. Toate acestea erau spuse cu o pasiune ordonată și calmă.” (G. Călinescu)

1. Demonstrați că fragmentul dat constituie un tablou literar.

2. Explicați în cel mult 5 rânduri, dacă sintagma „pasiune ordonată și calmă” oferă elemente pentru portretul moral al personajului.

3. Imaginați și alte trăsături ale personajului Titi și pe care să le expuneți în cel mult 10 rânduri.

7. Pe baza textelor studiate redactați în cel mult 2 pagini apelând la exemple din opere o expunere în care să prezentați asemănări și deosebiri între nuvelă și roman.

8. Se dă fragmentul:

„Ia, am fost și eu în lumea asta un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită din Humulești, care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cu minte până la treizeci, nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut. Dar și sărac așa ca în anul acesta, ca de anul trecut și ca de când sunt, niciodată n-am fost.” (I. Creangă)

1. Numiți ce reprezintă secvența descriptivă din fragmentul dat. Argumentați.
2. Comentați efectul expresiilor „un boț cu ochi”, „o bucată de humă însuflețită”.
3. Numiți și comentați trăsătura principală a viziunii naratorului din acest fragment.
4. Demonstrați oralitatea fragmentului.
5. Comentați, la alegere, o figură de stil din textul dat.

9. Se dă textul:

„– Ce spui, cumnată? Da' că l-aș ucide în bătaie, când aș afla, că el a prins pupăza, s-o chinuiască. De-amu bine că mi-ai spus, las' pe mine, că ți-l ieu eu la depănat!

– Nici te mai îndoi despre asta, cumnată Smarandă, zise mătușa, căci de zbânțuitul ista al dumatăle nimic nu scapă! Ce mai atâta? Mi-au spus mie cine l-au văzut că Ion a luat pupăza; gâtul îmi pun la mijloc!” (I. Creangă)

1. Modul de expunere dominant este:
 - a) narațiunea;
 - b) dialogul;
 - c) descrierea.
2. Selectați din text trei expresii populare.
3. Narațiți conținutul textului și explicați în cel mult 5 rânduri transformările.
4. Explicați folosirea apostrofului în expresia „las' pe mine”.
5. Numiți personajele din text.

10. Se dau versurile:

*„Tare sunt singur, Doamne și pieziș!
Copac pribeag uitat în câmpie
Cu fruct amar și cu frunziș
Tepos și aspru-n îndârjire vie*

Venera Burcescu, Adriana Bodi

*Tânjesc ca pasărea ciripitoare
Să se oprească-n drum.
Să cânte-n mine și să zboare
Prin umbra mea de fum.*

*Nalt candelabru, strajă de hotare,
Stelele vin și se aprind pe rând
În ramurile-ntinse pe altare -
și te slujesc; dar Doamne, până când!*
(T. Arghezi)

1. Ce sentimente sunt exprimate în cele trei strofe?
2. Explicați valoarea expresivă a semnelor de punctuație.
3. Explicați metafora amplă din prima strofă.
4. Numiți figura de stil din ultimul vers.
5. Precizați rima, ritmul și măsura versurilor.

11. Se dau textele:

- a) „- *Ne vom lupta până la moarte – rostiseră cu toții într-un glas*”
- b) „*Na, Dănilă – zise el în gândul său – așa-i c-am sfeclit-o?*”
- c) „- *Venise să ne împuște el pe noi, dacă, vedeți dumneavoastră, n-am fi stat sub ploaia de bombe și am fi luat-o la fugă.*”
- d) „- *S-a întors, pesemne, să-l cheme și pe el.*”
- e) „- *Zău, nu am nici o explicație.*”
- f) „- *Ție, omule - zise mama- așa ți-l a zice, că nu ștezi cu dânșii în casă toată ziua, să-ți scoată peri albi, mânca-i-ar pământul să-i mănânce, Doamne păzește!*”

1. Identificați construcțiile și prop. incidente.
2. Rescrieți textele a, b, c, d, e, transformând construcțiile și propozițiile incidente în unități integrate sintactic în enunț.
3. Comentați rolul stilistic al incidentelor în textul f.
4. Explicați sintagma „ploaia de bombe”.
5. Identificați în text o împrecație și rescrieți-o.

12. Se dau textele:

- a) „*Într-un colț al odăiei câteva merțe de fasole, în altul sămânță de cânepă; în al treilea o movilă de mere domnești și pere de Rădășeni...; în al patrulea mazăre și bob, iar alături niște bostani turcești; într-o puțină pere uscate și dulci ca smochinele.*” (Ion Creangă)
- b) „*Talpa iadului, atunci tuști! înăuntru, și dracii, tronc, tronc, închid poarta după Ivan.*” (I. Creangă)
- c) „*Deasupra unui zid
A pâlpaît un flutur cu aripi de fum.*”

„Lună tu, stăpân-a mării, pe a lumii boltă luneci.”

„Prin vârful vântului viu vuia.”

„În zadar strig-mpăratul ca și leul în turbare

Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare.”

1. Precizați valoarea stilistică a elipsei predicatului în textul a).
2. Comentați expresivitatea interjecțiilor în textul b).
3. Identificați în textele de la c) o aliterare și rescrieți-o.
4. Comentați succint o comparație.
5. Precizați ce figuri de stil sunt conținute în sintagmele „lună tu, stăpân-a mării” și „aripi de fum”.

13. Se dă fragmentul:

„Dar vremea trecea cu amăgele, iar eu creșteam pe nesimțite, și tot alte gânduri îmi zburau prin cap, și alte plăceri mi se deșteptau în suflet, și, în loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastâmpărat, și dorul meu era acum nemărginit: căci sprintar și înșelător este gândul omului, pe ale cărui aripi te poartă dorul neconținut, și nu te lasă în pace, până ce intri în mormânt. Însă vai de omul care se ia pe gânduri! Uite cum te trage pe furie apa la adânc, și din veselia cea mai mare cazi deodată în urâcioasa întristare!

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și, drept vorbind, acesta-i adevărul.

Ce-i pasă copilului când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire!...

Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice.” (Ion Creangă)

Se cere:

1. Identificați antiteza din text.
2. Comentați ultimul alineat al textului („Așa eram eu...”)
3. Rescrieți din text un epitet dublu.
4. Identificați două expresii populare.
5. Explicați folosirea persoanei I în text.

14. Se dă fragmentul:

„În zadar striga-mpăratul ca și leul în turbare,
Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare.

În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,

Căci cuprinsă-i de pieire și în față și în coaste,

Căci se clatină rărite șiruri lungi de bătălie,

Cad asabii ca și pâlcuri risipite pe câmpie.

În genunchi cădeau pedestrii, colo caii se răstoarnă,

*Când săgețile în valuri, care șuieră, se toarnă
Și lovind în față, -n spate, ca și crivățul și gerul,
Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul.
Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare;
Durduind soseau călarii ca un zid înalt de sulii
Printre cetele păgâne trec rupându-și large uliți.* " (M. Eminescu)

Rezolvați cerințele:

1. Numiți trăsătura principală a scenei descrise și selectați trei mijloace artistice de sugerare a acesteia.
2. Comentati, la alegere, efectul stilistic al unei comparații din text.
3. Motivați folosirea verbului la gerunziu „durduind”.
4. Identificați în text trei cuvinte folosite cu sens figurat. Formulați enunțuri, în care aceste cuvinte să fie folosite cu sens propriu.
5. Precizați măsura și rima versurilor.

15. Se dă textul:

„Și așa zicând, pune poalele-n brâu, își suflecă mânecile, atâță focul și s-apucă de făcut bucate. Face ea sarmale, face plachie, face alivenci, face pască cu smântână și cu ouă, și fel de fel de bunătăți. Apoi umplă groapa cu jăratic și cu lemne putregăioase, ca să ardă focul mocnit. După asta așază o leasă de nuiele, numai înținată și frunzari peste dânsa; peste frunzari toarnă țărână și peste țărână așterne o rogojină. Pe urmă lasă bucatele pe foc să fiarbă, și se duce prin pădure, să caute pe cumătru-său și să-l poștească la praznic. Merge ea cât merge prin codru, până ce dă de-o prăpastie grozavă și pe-o tihăraie dă cu crucea peste lup.” (I. Creangă)

1. Textul este:

- a) descriere;
 - b) monolog;
 - c) narațiune.
2. Găsiți în text cel puțin trei mijloace lingvistice care sugerează dinamismul scenei.
 3. Identificați cel puțin patru elemente de limbă populară.
 4. Identificați un regionalism.
 5. Formulați ideea principală a fragmentului.

16. Realizați o expunere de tip narativ care să illustreze proverbul:

„Nu aduce anul ce aduce ceasul.”

Aveți în vedere:

- structura expunerii;
- mijloacele de exprimare;
- corectitudinea exprimării.

17. Citiți cu atenție fragmentul și rezolvați cerințele.

„*Farfuridi (emoționat și asudând): Atunci, iată ce zic eu, și împreună cu mine (începe să se înece) trebuie să zică asemenea toți aceea care vor să cază la extremitate (se îneacă mereu) adică vreau să zic, da, ca să fie moderați... adică nu exagerațiuni!... Într-o chestiune politică!... și care, de la care atârnă viitorul, prezentul și trecutul țării... să fie ori prea-prea, ori foarte-foarte (se încurcă, asudă, îngHITE)... încât vine aci ocazia să întrebăm pentru ce?... da... pentru ce... Dacă Europa... să fie cu ochii ațintiți asupra noastră, dacă mă pot pronunța astfel, care lovesc soțietatea, adică fiindcă din cauza zguduirilor... și... idei subversive (asudă și se rătăcește) din ce în ce... și, mă-nțelegi, mai în sfârșit, pentru care în orice ocaziuni solemne a dat probe de tact.*” (I.L. Caragiale)

1. Dați trei exemple din text de greșeli de construcție a propoziției sau a frazei.
2. Comentați în cel mult cinci rânduri valorile expresive obținute prin greșelile de construcție.
3. Motivați folosirea punctelor de suspensie.
4. Textul este
 - a) dialog;
 - b) monolog;
 - c) narațiune.
5. Explicați rolul cuvintelor dintre paranteze.

18. Se dă fragmentul:

„*De-mi părea bine?*”

Dar se-nțelege că-mi părea bine.

Când mi-l aduc aminte pe dânsul, mi se desfășură înaintea ochilor întreaga lume a tinerețelor, cu toate farmecele ei, acum perdute pentru totdeauna, și nici unul dintre noi toți, care împreună am trecut prin acea lume, nu poate să gândească la tinerețele sale fără ca să-i treacă, așezat, retras și totdeauna înțelept, Budulea Taichii pe dinaintea ochilor, pentru că Budulea nu era numai al Taichii, ci și al nostru, al tuturor.

Mie îndeosebi mi se cuvenea oarecare întâietate la împărțeala părerilor de bine, pentru că eu îl știam încă din copilărie, și eram prieten și cu Budulea cel bătrân.

Nea Budulea, înainte de toate, avea un picior mai scurt decât celălalt, și era un om scurt, gros, rotund la față și zâmbea mereu, când vorbeai cu el.” (I. Slavici)

1. Explicați în patru rânduri folosirea persoanei I în actul narării.
2. Motivați structura întrebare-răspuns din debutul fragmentului.
3. Explicați efectul folosirii pers. I. plural (ci și al nostru)

4. Formulează ideea principală a textului.
5. Motivați folosirea în text a imperfectului.

19. Se dau textele

- a) „*Râul sfânt ne povestește cu-ale undelor lui gure
De-a izvorului său taină, despre vremi apuse, sure.*”
- b) „*Vin tântarii, lăutarii, gândăceii, cărăbușii,
Iar mireasa viorică-i-așteaptă-ndărătul ușii.*”
- c) „*Aceste păsări sure sunt numai amintiri –
În pieptul toamnei codrul roșcat își lasă barba
Și semne-mi fac în zare mestecenii subțiri.*”

1. Comentati la alegere, o personificare.
2. Identificati și rescrieti o enumeratie.
3. Cuvântul „pieptul” din sintagma „pieptul toamnei” e folosit cu:
 - a) sens propriu;
 - b) sens figurat.
4. Rescrieti un epitet cromatic.
5. Folositi cuvântul „apuse” cu alte două sensuri decât cel din sintagma „vremi apuse”.

20. Se dă textul:

„Dă, Doamne, pe lume
O ploaie cu spume,
Să facă pâraie,
Să curgă șiroaie
Apele să crească
Mândra să-mi oprească,
S-o oprească-n vale!”
Domnul se-ndura
Ruga-i asculta,
Norii aduna
Ceriu-ntuneca
Și curgea deodată
Ploaia spumegată
Ce face pâraie
Și umflă șiroaie.” (Monastirea Argeșului)

Se cere:

1. Identificati modurile de expunere din fragmentul dat.
2. Comentati rolul invocației în cinci rânduri.
3. Stabiliți rima și măsura versurilor.
4. Comentati succint rolul imperfectului.
5. Folositi cuvântul „întunecă” cu sens figurat.

BON DE COMANDĂ

Colecția „Bacalaureatul de nota 10”

Literatura română	<i>Coanta, Ivănescu, Popescu</i>	
Literatură (pregătire rapidă)	<i>Anca Dragomir</i>	
Lb. română * Teoria lit.	<i>Avasilichioaie, Bota, Cristea</i>	
Literatura universală	<i>Avasilichioaie, Cristea</i>	
Engleza. Franceza. Germana	<i>Condrovici, Borcan, Savu ...</i>	
Istoria românilor	<i>M. Gavrilă, V. Manea</i>	
Geografia României	<i>Miron Florea</i>	
Filosofie	<i>F. Maghiar, C. Șiulea</i>	
Psihologie	<i>Florina Oțet</i>	
Economie	<i>Florina Oțet</i>	

Colecția „Cheia succesului”

Engleza de nota 10	<i>Mușina, Arhire, Luca</i>	
Engleza – 1600 teste-grilă	<i>Arhire, Micu</i>	
Franceza de nota 10	<i>V. & V. Borcan</i>	
Franceza – 1200 teste-grilă	<i>V. Borcan</i>	
Româna de nota 10	<i>Mugur Burcescu</i>	
Româna – 1000 teste-grilă	<i>Mugur Burcescu</i>	
Lit. română. Repere critice	<i>Kozma, Scoruș</i>	
Dict. concepte operaționale	<i>Naomi Ionică</i>	
Teoria literaturii (compendiu)	<i>Valentina Rotaru</i>	

Colecția „Capacitatea de nota 10”

Română (subiectele rezolvate)	<i>V. Burcescu, A. Bodiu</i>	
Română (550 de teste-grilă)	<i>Gabriel Angelescu</i>	
Limba română (compendiu)	<i>Ovidiu Moceanu</i>	
Matematică (teorie, exerciții)	<i>Tuhuț, Munteanu, Drăgan</i>	
Matematică (teste rezolvate)	<i>M. Tuhuț, C. Drăgan</i>	
Matematică (subiecte)	<i>Camelia Postolache</i>	
Istoria românilor	<i>Ștefan Micu</i>	
Geografia României	<i>Georgeta Pătuleanu</i>	

Colecțiile „Dicționarele AULA” / „Esențial” / „Antologii”

Dicționarul limbii române	<i>Gabriel Angelescu</i>	
Dict. englez-român (I-IV)	<i>Dana Cărăușu</i>	
Dict. francez-român (I-IV)	<i>Alice Pop</i>	
Dict. german-român (I-IV)	<i>C Pop, G. Angelescu</i>	
Teorie literară (gimnaziu)	<i>A. Nicolae, I. Coanta</i>	
Gramatica limbii române	<i>Sanda Toderică</i>	
Limbă și comunicare (liceu)	<i>G. Angelescu, A. Bota</i>	
Proza secolului XIX	<i>Gabriel Angelescu</i>	
Basmul românesc cult	<i>Valentina Rotaru</i>	
Teatru	<i>Matei Vișniec</i>	
Poeme	<i>Romulus Bucur</i>	
Poeme	<i>Florin Iaru</i>	
Poeme	<i>Alexandru Mușina</i>	

Colecția „Canon”

Literatura postbelică

Vol. I Poezia

Vol. II Proza

Vol. III Critica

Ștefan Agopian

Ioan Alexandru

Cezar Baltag

Ștefan Bănuțescu

Ana Blandiana

Nicolae Breban

Augustin Buzura

Mircea Cărtărescu

Gheorghe Crăciun

Leonid Dimov

Ioan Groșan

Alexandru Ivasiuc

Nicolae Manolescu

Adrian Marino

Virgil Mazilescu

Fănuș Neagu

Mircea Nedelciu

Constantin Noica

Cristian Popescu

Marin Preda

Eugen Simion

Nicolae Steinhardt

Sorin Titel

În curs de apariție (până în 15.04.2002)

Istoria critică a literaturii

române. vol. I

Despre poezie

Paradigma poeziei moderne

Poezia generației '80

Poeme

Nicolae Manolescu

R. Ivănescu

Ion Bălu

Mircea A. Diaconu

Monica Spiridon

Iulian Boldea

Liviu Malița

Ion Simuț

Andrei Bodiu

Mihaela Ursa

T. Ștef și V. Mureșan

Nicoleta Cliveț

Sanda Cordoș

Mihai Vakulovski

Const. M. Popa

Ion Buzura

Andrei Grigor

Al. Th. Ionescu

Cornel Moraru

Horea Poenar

Rodica Zane

Andrei Grigor

Gh. Ardelean

Daniel Vighi

Nicolae Manolescu

Nicolae Manolescu

Alexandru Mușina

Alexandru Mușina

Mircea Ivănescu

Se completează, se decupează și se expediază pe adresa:

Editura „Aula”, O.P. 14, C.P. 13.67, Brașov, 2200

Subsemnata(ul)

str., nr., bl., sc., ap.

cod, localitate, sector, județ

telefon doresc să-mi expediați cu plata ramburs

numărul de exemplare menționat pentru fiecare titlu.

Profesorii beneficiază de o reducere de 15%.

Completați pentru reducere: profesor la

localitatea specialitatea

Tel./fax: 068/31.86.47; tel.: 068/32.66.47; www.aula.ro

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ subiectele rezolvate și explicate

Cartea a fost realizată pe baza subiectelor și a programei elaborate de Ministerul Educației și Cercetării pentru examenul din acest an și acoperă în întregime materia pentru capacitate.

Cele **20 de subiecte complete – rezolvate și explicate** asigură atât recapitularea și fixarea întregii materii, cât și acomodarea cu specificul și exigențele examenului de capacitate.

Noul model de subiect, datorat utilizării manualelor alternative, pune un mare accent pe capacitatea elevilor de a utiliza cunoștințele acumulate; cele mai multe dificultăți apar în cazul cunoștințelor de teorie literară, în realizarea de rezumate, comentarii literare, caracterizări de personaje, identificarea și definirea de specii și genuri literare, de figuri de stil ș.a.m.d. De aceea, cartea mai conține: **definirea tuturor speciilor literare** din programă (demonstrarea apartenenței unui text la o specie literară) și **modele de caracterizări de personaje** din toate speciile literare în proză studiate (basm, schiță, nuvelă, roman etc.).

Limba și literatura română – subiectele rezolvate și explicate vă asigură o pregătire completă, răspunzând nevoilor reale ale celor care se pregătesc pentru examenul de capacitate din acest an.

Convins că v-am oferit o carte utilă, de neînlocuit, nu îmi mai rămâne decât să vă urez „*Baftă la examen!*”

100025112704306

ul